

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

БИЛТЕН

Мај/Јуни 2006

Интернет адреса на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса на Управата за јавни приходи
<http://www.ujp.gov.mk/>

Интернет адреса на Царинската управа на Република Македонија
<http://www.customs.gov.mk/>

Интернет адреса на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.org.mk/>

Интернет адреса на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

Интернет адреса на Државниот завод за статистика
<http://www.stat.gov.mk/>

Интернет адреса на Централниот регистар на Република Македонија
<http://www.crm.org.mk/>

Скопје, мај/јуни 2006

СОДРЖИНА

ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Република Македонија – Основни макроекономски индикатори	3
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во одделни транзициони економии	3
Табела 3: Бруто домашен производ (реални стапки на раст)	4
Табела 4: БДП според произведен метод	5
Табела 5: БДП според расходиен метод	5
Табела 6: Основни краткорочни економски трендови	6
Бруто домашен производ	8
Цени	9
Надворешно–трговска размена	10
Анкета на работна сила	12
Краткорочни економски движења – Јуни 2006 година	14
Надворешен долг на Република Македонија	24
Карактеристики на портфолиото на јавниот долг	28
Табела 7: Буџет – Централна државна власт	36
Табела 8: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на Република Македонија	37
Табела 10: Консолидиран буџет на Централната власт и Вон–буџетските фондови	38
Табела 11: Платен биланс на Република Македонија (годишни податоци)	40
Табела 12: Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	41
Табела 13: Фонд за здравствено осигурување	42
Табела 14: Агенција за вработување	43
Табела 15: Фонд за магистрални и регионални патишта	44
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – Јуни 2006 година	45
Табела 16: Македонска берза – извештај за тргување од 1.06.2006 до 30.06.2006 година	48
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност	52
Депозити на физичките лица кај банките и штедилниците	53
Каматни стапки на банките и штедилниците во Република Македонија	54
Кредитни линии за мали и средни претпријатија	56

СТАТИИ

Кратки вести	64
The Economist - Пазарите во подем и каматните стапки	68
Christine Dieterich - Невработеноста во Република Македонија	71
Коста Спасески - Супервизија на осигурување – кон создавање на стабилен и развиен осигурителен пазар	81
Рената Давиткова – Управување со јавен долг и ризици	86

ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ
 годишни податоци за Република Македонија

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004*	2005*
Реален БДП	%	1,2	1,4	3,4	4,3	4,5	-4,5	0,9	2,8	4,1	4,0
БДП	УСД мил.	3.390	3.458	3.581	3.674	3.588	3.437	3.769	4.631	5.368	5.625
Инфлација (просек)	%	2,3	2,6	-0,1	-0,7	5,8	5,5	1,8	1,2	-0,4	0,5
Инфлација(крај на период)	%	-0,7	2,7	-2,4	2,4	6,1	3,7	1,1	2,6	-1,9	1,2
БДП дефлатор	%	2,9	3,4	1,4	2,7	8,2	3,6	3,4	0,3	1,3	-
Буџетско салдо											
(централен буџет и фондови)	% БДП	-0,5	-0,4	-1,7	0,0	1,8	-7,2	-5,7	-0,6	0,4	0,3
Девизен курс, просек	ДЕН/1УСД	40,0	49,8	54,5	56,9	65,9	68,1	64,7	54,3	49,4	49,3
Девизен курс, просек	ДЕН/1ЕУР	50,1	56,2	61,1	60,6	60,7	60,9	61,0	61,3	61,3	61,3
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1УСД	41,4	55,4	51,8	60,3	65,3	69,2	58,6	49,9	45,9	51,7
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1ЕУР	51,3	61,2	60,9	60,6	60,8	61,0	61,1	61,3	61,4	61,2
Извоз (Ф.О.Б.)	УСД мил.	1.147	1.237	1.291	1.190	1.321	1.153	1.112	1.359	1.672	2.041
Увоз (Ф.О.Б.)	УСД мил.	1.462	1.623	1.807	1.686	2.011	1.677	1.916	2.211	2.785	3.097
Трговски биланс	УСД мил.	-315	-386	-516	-496	-690	-524	-804	-852	-1.113	-1.056
Биланс на тековна сметка	УСД мил.	-340	-286	-269	-32	-75	-235	-358	-152	-415	-81
како % од БДП	%	-10,0	-8,3	-7,5	-0,9	-2,1	-6,8	-9,5	-3,3	-7,7	-1,4
Девизни резерви	УСД млд.	0,28	0,26	0,33	0,45	0,71	0,78	0,73	0,90	0,99	1,33
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	2,2	1,9	2,2	3,2	3,7	4,7	4,0	3,9	3,3	3,6
Надворешен долг 1)	УСД млд.	1.118	1.139	1.437	1.490	1.489	1.506	1.635	1.813	2.044	2.258
како % од БДП	%	33,1	33,5	41,4	41,5	39,9	41,0	43,1	44,9	44,6	40,1
Странски директни инвестиции	УСД мил.	11,2	30,0	127,7	32,4	175,1	440,7	77,7	94,3	150,1	120,0
како % од БДП	%	0,3	0,9	3,6	0,9	4,9	12,8	2,1	2,0	2,8	2,1

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно со новата методологија препорачана од Светската банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити.

* Проценка или претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ОДДЕЛНИ ТРАНЗИЦИОНИ ЕКОНОМИИ

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2007
Пазари во развој - Вкупно	6,6	5,4	5,3	4,8	6,2	4,9	4,2	3,4	-5,7	-5,2	-5,4	-5,3
Бугарија	5,7	5,5	5,6	5,8	6,1	5,0	7,2	4,1	-5,8	-11,8	-10,2	-9,1
Чешка Република	4,7	6,0	5,5	4,5	2,8	1,8	2,8	3,0	-6,0	-2,1	-2,3	-2,3
Естонија	7,8	9,8	7,9	7,1	3,0	4,1	3,6	3,2	-12,7	-10,5	-10,1	-9,6
Унгарија	4,6	4,1	4,4	4,2	6,7	3,5	2,0	2,7	-8,8	-7,9	-8,2	-7,5
Латвија	8,5	10,2	9,0	7,0	6,3	6,7	6,4	5,5	-12,9	-12,5	-12,8	-12,0
Литванија	7,0	7,3	6,5	6,0	1,2	2,6	3,2	2,7	-7,7	-7,5	-7,5	-7,3
Полска	5,3	3,2	4,2	3,8	3,5	2,1	1,3	2,3	-4,1	-1,6	-2,5	-3,1
Романија	8,4	4,1	5,2	5,6	11,9	9,0	7,9	4,8	-8,4	-8,7	-8,3	-8,1
Словачка	5,5	6,0	6,3	6,7	7,5	2,8	3,6	2,5	-3,5	-7,2	-6,4	-5,5
Словенија	4,2	3,9	4,0	4,0	3,6	2,5	2,4	2,4	-2,1	-0,9	-0,3	0,1
Хрватска	3,8	4,1	4,1	4,5	2,1	3,3	3,2	2,5	-5,6	-6,0	-5,9	-5,9
Малта	1,0	1,0	1,3	1,5	2,7	3,1	2,8	2,4	-10,4	-6,7	-6,5	-6,3
Турција	8,9	7,4	6,0	5,0	8,6	8,2	6,5	4,4	-5,2	-6,3	-6,5	-6,1

1) Годишен просек.

2) Процент од БДП.

Извор: World Economic Outlook, IMF, Washington D.C., April 2005

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 2000–2006)

		Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, преработу- вачка индустрија и снабдување со ел. енергија, гас и вода	Градеж- ништво	Трговија на големо и трговија на мало	Хотели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посреду- вање, активности во врска со недвижен имот, изнајмување и импутирани станарини	Јавна управа и одбрана, социјална заштита, образо- вање, здравство и социјална работа	Импутирани и банкарс- ки услуги	Додадена вредност	Нето да- ноци на прои- водство	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
		А + Б	В + Г + Д	Ѓ	Е	Ж	З	С + И + Љ	Ј + К + Л + Н				
2000	I	2.4	16.3	4.1	37.7	-7.1	13.4	2.4	1.0	0.5	11.4	15.1	12.0
	II	3.6	17.1	-9.9	4.6	-14.8	11.1	2.5	1.3	0.8	5.6	9.0	6.1
	III	1.2	1.8	5.3	-8.7	-9.6	10.1	2.7	-0.8	1.9	0.6	3.9	1.0
	IV	-3.1	4.5	12.5	-12.7	-13.1	0.7	3.2	-1.1	3.7	-0.3	3.0	0.2
	00/99	1.0	9.4	2.6	3.0	-11.3	8.5	2.7	0.1	1.7	4.1	7.5	4.5
2001	I	-6.9	-2.8	0.7	-18.9	6.7	-4.8	3.0	-8.7	-6.9	-6.2	-6.9	-6.3
	II	-12.5	-4.7	-4.9	4.5	-7.1	-7.2	2.6	-5.1	-8.5	-3.8	-4.4	-3.9
	III	-13.3	-10.6	-22.9	4.4	-14.7	-11.1	1.4	0.8	-13.1	-6.2	-6.9	-6.4
	IV	-10.3	-0.5	-22.8	9.7	-0.1	-9.9	1.3	3.7	-13.5	-1.5	-2.2	-1.6
	01/00	-10.8	-4.6	-14.4	-0.8	-4.5	-8.3	2.1	-2.3	-10.5	-4.4	-5.1	-4.5
2002	I	-5.6	-10.1	-7.0	6.0	-1.0	-3.4	-2.8	10.0	-2.5	-1.8	1.1	-1.3
	II	-2.5	-3.5	0.7	4.6	16.1	-6.7	-4.1	4.7	1.7	-0.9	2.0	-0.4
	III	-1.6	-1.3	5.3	4.2	32.2	-0.5	-4.1	0.8	6.2	0.3	3.2	0.8
	IV	1.8	10.2	1.4	6.8	18.8	3.5	-3.7	-0.8	2.2	3.6	6.6	4.1
	02/01	-2.0	-0.8	0.6	5.4	16.7	-1.8	-3.7	3.5	1.8	0.4	3.3	0.9
2003 *	I	3.2	3.9	8.8	1.8	14.2	-2.7	-4.4	5.7	4.4	2.3	-0.5	1.8
	II	3.5	4.0	8.1	2.2	6.7	5.2	-3.7	6.5	-3.2	3.5	0.7	3.0
	III	6.5	15.0	13.8	1.1	11.1	0.5	-3.0	4.9	-4.3	5.9	3.1	5.4
	IV	6.2	-0.7	21.6	2.0	7.0	-0.9	-3.3	2.7	-1.6	1.7	-1.0	1.2
	03/02	4.8	5.0	13.3	1.8	9.6	0.4	-3.6	4.9	-1.2	3.3	0.6	2.8
2004*	I	4.5	0.7	2.7	13.3	-11.2	-7.6	11.5	0.0	10.4	3.4	3.4	3.4
	II	6.3	0.7	10.1	14.9	-8.4	-5.0	12.4	-0.4	13.2	4.8	4.8	4.8
	III	6.7	1.3	6.6	16.6	-14.2	-4.7	12.0	-1.3	13.7	4.6	4.6	4.6
	IV	7.3	-5.0	8.6	17.6	-10.7	-2.2	11.2	-0.8	12.6	3.4	3.4	3.4
	04/03	6.2	-0.8	7.4	15.7	-11.3	-4.8	11.8	-0.6	12.5	4.0	4.4	4.1
2005*	I	4.1	4.7	-9.7	5.9	3.9	6.4	0.2	0.5	-0.9	2.9	2.9	2.9
	II	3.6	13.0	-9.0	8.2	8.6	7.4	0.9	0.3	1.4	5.0	5.0	5.0
	III	2.8	5.9	-3.0	8.6	8.6	8.0	1.5	2.0	0.0	4.1	4.1	4.1
	IV	1.8	4.0	-0.2	8.7	4.9	3.0	2.9	3.4	11.1	3.8	3.8	3.8
	05/04	3.1	6.8	-5.0	7.9	6.6	6.1	1.4	1.5	2.9	4.0	4.0	4.0
2006	I	3.0	0.5	-2.4	6.2	4.1	8.3	1.5	1.5	4.1	2.6	2.6	2.6

* Претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДНИОТ МЕТОД

Во милиони денари

По тековни цени

НКД	Назив	2000	2001	2002	2003	2004 ¹	Индекси 2004/2003
сектор							
A	Земјоделство, лов и шумарство	23.756	22.933	24.509	28.672	30.073	4,9
B	Рибарство	14	24	48	27	21	-22,2
B	Вадење на руди и камен	1.856	1.312	960	989	1.042	5,4
Г	Преработувачка индустрија	40.926	39.587	37.925	39.651	39.663	0,0
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	10.381	10.041	9.146	11.778	11.080	-5,9
Ѓ	Градежништво	13.361	11.801	11.893	13.537	14.736	8,9
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	25.402	26.076	27.348	28.282	36.000	27,3
Ж	Хотели и ресторани	3.463	3.410	4.088	4.653	4.172	-10,3
З	Сообраќај, складирање и врски	21.261	21.694	20.610	21.062	20.642	-2,0
S	Финансиско посредување	7.342	7.420	7.427	6.110	7.510	22,9
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	7.466	8.304	8.168	8.453	8.853	4,7
J	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	14.333	14.445	16.145	16.984	17.874	5,2
K	Образование	8.266	8.048	8.688	9.436	9.913	5,1
Л	Здравство и социјална работа	8.987	8.690	9.361	9.897	9.650	-2,5
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	5.217	5.548	5.553	5.503	5.984	8,7
	Импутирани станарини	10.465	10.631	10.792	13.732	15.662	14,1
	Минус: импутирани банкарски услуги	5.153	4.738	4.160	3.797	4.720	24,3
A.	Додадена вредност по основни цени	197.344	195.230	198.592	214.969	228.155	6,1
Б.	Нето даноци на производство	39.045	38.611	45.378	36.516	37.101	1,6
A + Б	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	236.389	233.841	243.970	251.485	265.256	5,5

1) Претходни податоци

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДНИОТ МЕТОД

	Во милиони денари					Во %				
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	236.389	233.841	243.970	251.486	265.257	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(по тековни цени)										
Финална потрошувачка	218.986	221.771	242.795	243.853	261.723	92,6	94,8	99,5	97,0	98,7
Финална потрошувачка на домаќинствата	175.965	163.788	188.179	191.873	206.610	74,4	70,0	77,1	76,3	77,9
Финална јавна потрошувачка	43.021	57.983	54.616	51.980	55.112	18,2	24,8	22,4	20,7	20,8
Бруто-инвестиции	50.683	42.759	50.276	50.261	57.202	21,4	18,3	20,6	20,0	21,6
Инвестиции во основни средства	38.332	34.716	40.448	42.110	47.286	16,2	14,8	16,6	16,7	17,8
Пораст на залихи	12.351	8.043	9.828	8.151	9.916	5,2	3,4	4,0	3,2	3,7
Извоз на стоки и услуги	114.209	99.091	92.780	95.254	106.758	48,3	42,4	38,0	37,9	40,2
Извоз на стоки	87.161	78.625	71.994	73.800	82.635	36,9	33,6	29,5	29,3	31,2
Извоз на услуги	19.971	15.894	16.387	17.705	20.154	8,4	6,8	6,7	7,0	7,6
Набавки на нерезидентите во земјата	7.077	4.572	4.399	3.749	3.968	3,0	2,0	1,8	1,5	1,5
Увоз на стоки и услуги	147.489	129.780	141.881	137.882	160.426	62,4	55,5	58,2	54,8	60,5
Увоз на стоки	123.910	107.166	124.062	120.038	137.584	52,4	45,8	50,9	47,7	51,9
Увоз на услуги	23.579	22.614	17.819	17.844	22.842	10,0	9,7	7,3	7,1	8,6

Извор: Државен завод за статистика

ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

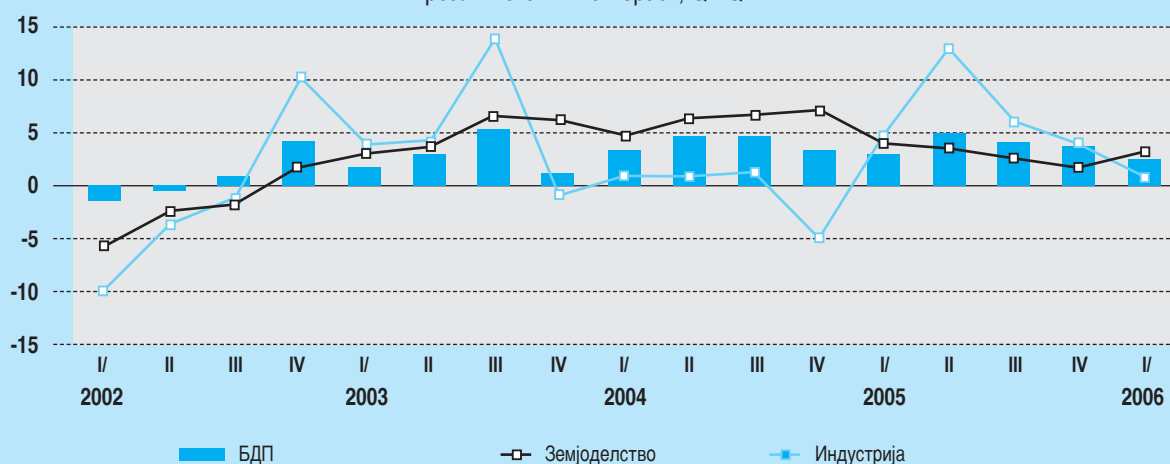
Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005				2006	
							Q – 1	Q – 2	Q – 3	Q – 4	Q – 1	Q – 2
РЕАЛЕН СЕКТОР												
Производство реални промени												
Бруто домашен производ	4,6	-4,5	0,9	2,8	4,1	4,0	2,9	5,0	4,1	3,8	2,6	-
Индустриско производство	3,5	-3,1	-0,8	6,6	-2,1	7,0	4,8	13,0	6,0	4,1	0,5	1,7
номинални промени												
Инвестиции во машини и опрема	20,8	-16,9	16,4	-7,7	4,9	4,9	5,7	4,8	-2,8	7,4	9,2	-
Цени												
Трошоци на живот	5,8	5,5	1,8	1,2	-0,4	0,5	-0,4	0,9	0,9	0,8	2,7	3,5
Цени на производители на индустриски производи	8,9	2,0	-0,9	-0,3	0,9	3,2	1,9	2,3	4,5	3,8	5,6	5,7
Конкурентност на индустријата												
Продуктивност	6,0	0,5	3,0	13,1	3,9	11,8	2,8	11,5	-7,3	-1,9	-6,8	-10,3
Трошоци за работна сила по единица производ	-4,7	-0,7	0,2	-10,3	0,7	-11,8	-10,4	-18,4	-5,6	-5,6	9,9	21,0
Реални трошоци за работна сила по единица производ	-12,5	-2,7	1,1	-10,1	-0,4	-15,1	-13,9	-20,1	-8,1	-7,1	5,6	16,6
Берзански цени на најважните извозни и увозни производи цени во САД\$												
Сурова нафта–брент	28,3	24,4	25,0	28,9	38,3	54,4	47,6	53,1	61,6	56,9	61,9	69,8
Јагнешко месо (ц/кг)	261,9	291,2	330,3	388,4	461,4	443,3	478,1	479,7	429,2	410,8	383,9	420,3
Никел	8.638,0	5.944,7	6.772,0	9.629,0	13.823,4	14.744,0	15.348,0	16.191,0	14.567,4	12.649,0	14.810,0	19.925,0
Бакар	1.813,0	1.578,3	1.559,0	1.779,0	2.866,0	3.679,0	3.268,0	3.379,0	3.756,6	4.302,0	4.940,0	7.210,0
Олово	45,4	47,6	45,3	51,5	88,7	97,6	97,8	100,4	89,2	104,9	124,2	110,0
Цинк	112,8	88,6	77,9	82,8	104,8	138,1	131,5	137,2	129,7	164,0	224,2	329,2
Ладно валани челични лимови	385,8	299,2	328,3	444,6	607,1	733,3	683,3	712,5	750,0	750,0	750,0	666,7
Топло валани челични лимови	295,8	216,5	246,7	320,2	502,5	633,3	583,3	612,5	650,0	650,0	650,0	591,7
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР												
номинални промени на доларски вредности												
Извоз на стоки (ФОВ)	11,0	-12,7	-3,7	22,2	22,4	21,8	31,7	39	14,3	8,0	-6,5	14,1
Увоз на стоки (ЦИФ)	17,9	-19,4	16,3	15,3	25,9	10,1	13,8	24,6	8,8	-2,8	-6,4	8,4
Трговски биланс (милиони САД \$)	-771	-533	-849	-937	-1.230	1.187	-219,2	-380,0	-263,0	-326,6	-206,0	-382,6
Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД \$)	-236	-38	-324	-277	-415	-81,0	-21,4	-112,6	78,2	34,4	-18,5	-
Промена во девизните резерви (милиони САД \$) „-“ значи намалување	235,6	62,0	-40,5	168,8	82,3	415,1	62,0	78,0	138,4	339,0	436,4	617,5
Надворешен долг средно. долго. (крај на период во милиони САД \$)	1.495,1	1.429,0	1.577,0	1.798,6	2.007,5	2.181,3	1.961,0	1.994,2	1.980,0	2.181,3	2.012,0	2.128,5
Курсеви (просечен)												
денар/ЕУРО	60,73	60,91	60,98	61,26	61,34	61,30	61,40	61,37	61,22	61,19	61,23	61,17
денар/САД \$	65,89	68,04	64,73	54,30	49,41	49,2919	46,80	48,68	50,16	51,47	50,97	48,75

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005				2006	
							Q - 1	Q - 2	Q - 3	Q - 4	Q - 1	Q - 2
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ												
номинални промени												
Приходи	22,5	-10,3	10,1	-7,4	5,8	7,5	-9,0	5,8	27,3	6,3	-6,1	11,4
Даночни приходи	22,1	-6,9	14,0	-9,6	6,8	4,8	-3,1	6,2	7,3	8,0	-0,3	8,4
ДДВ	75,2	-1,8	19,8	3,2	21,6	5,1	-5,9	4,4	10,4	10,7	-14,3	9,2
Расходи	12,7	27,0	-0,1	-13,8	0,3	6,1	5,6	0,6	6,2	10,9	10,0	2,9
Тековни расходи	1,8	31,9	17,2	-1,2	1,4	2,2	3,6	-0,5	3,7	1,6	11,2	3,2
Капитални расходи	94,5	28,3	11,8	-447,0	-3,4	47,4	42,2	11,4	32,7	85	5,4	0,3
Салдо на централниот буџет (во милиони денари)	6.285	-12.490	7.343	-2.551	371	1.183,0	-1.005,0	357,0	3.593,0	-1.672,0	-1.275,0	1.621
Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)	5.905	-13.171	-13.019	-2.596	7	-1.708,0	-1.035,0	750,0	3.501,0	-2.420,0	-441,0	815
МОНЕТАРЕН СЕКТОР												
номинални промени (крај на период)												
Нето девизни средства	73,8	57,6	-19,1	5,3	4,7	30,3	4,0	13,4	10,0	30,3	41,2	34,9
Кредити на приватен сектор	17,2	7,3	12,7	15,8	18,7	20,5	25,0	23,0	22,0	20,5	21,0	26,3
Готови пари во оптек	16,6	48,5	0,0	0,3	-0,1	2,0	2,0	0,5	1,3	2,0	3,7	8,9
M1	22,6	5,6	4,6	1,1	-1,1	7,5	6,5	3,8	6,0	7,5	3,8	13,3
M2	29,4	61,9	-7,0	15,9	15,1	16,0	23,4	14,5	14,1	16,0	14,9	12,8
M4	25,6	56,7		13,2	15,3	15,1	21,4	21,5	13,7	15,1	14,9	13,0
Однос на девизните резерви спрема M1	165,0	188,2	150,5	150,7	162,0	230,0	167,6	178,0	192,0	230,0	255,0	247,7
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР												
Пазар на работна сила												
Стапка на невработеност (APC)	32,2	30,5	31,9	36,7	36,7	36,5	38,6	37,4	36,5	36,5	36,2	-
Вкупно нововработени (крај на период)	101.996	90.308	110.401	79.921	112.013	147.965	27.845	63.873	102.114	147.965	40.433	73.887
Нововработени на неопределено време (крај на период)	63.987	63.346	74.341	49.661	63.538	85.033	16.801	36.212	59.363	85.033	22.258	37.428
Плати												
Номинални нето плати	5,5	3,5	6,9	4,8	4,0	4,5	3,0	2,2	2,2	3,6	6,6	7,5
Реални нето плати	-0,3	-1,9	5,0	3,6	4,4	2,0	3,4	2,0	1,3	2,8	3,8	4,0
Потрошувачка кошница	2,5	5,2	2,7	-0,7	-2,7	-1,2	-4,0	-3,3	0,5	-0,5		
Социјална заштита												
Број на пензионери (крај на период)	241.221	247.200	249.421	254.267	260.075	265.152	260.879	260.879	262.833	265.152	266.615	266.842
Број на домаќинства кои примаат социјална помош (крај на период)	77.309	80.160	82.673	64.453	66.940	66.485	69.667	69.667	68.517	66.485	67.629	
Број на лица кои примаат надомест за невработени (крај на период)	35.046	41.375	46.772	47.324	45.867	40.230	44.230	44.230	41.412	40.124	36.982	36.184

Извор: Државен завод за статистика, Народна банка на Македонија, Министерство за финансии, Министерство за труд и социјална политика, Агенција за вработување, World Development Prospects (Pink Sheets), пресметки на Министерството за финансии.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД реални стапки на пораст, Q / Q - 4

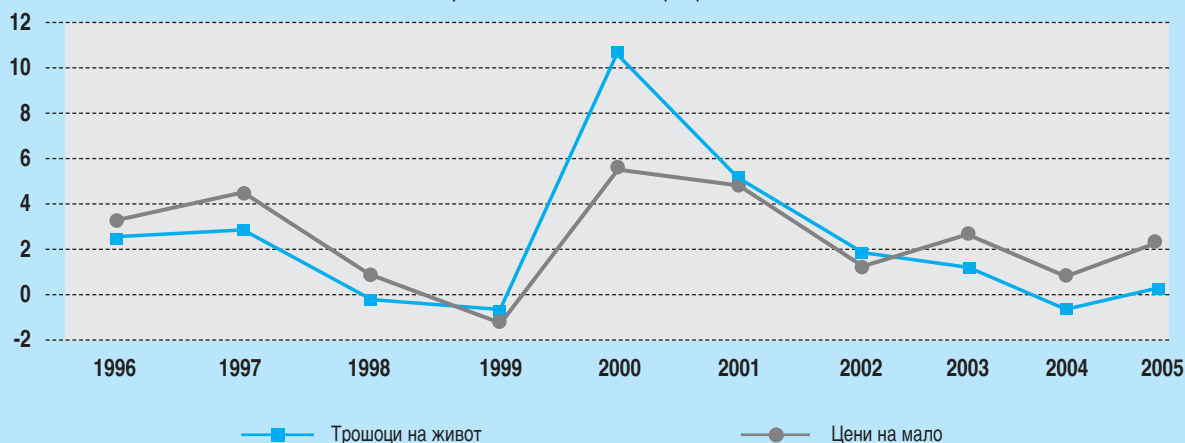

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾ во милиони САД \$	3.450	3.389	3.351	3.390	3.458	3.575	3.730	3.899	3.723	3.755	4.546	4.842
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾ (по глава на жител) во САД \$	1.785	1.742	1.705	1.709	1.732	1.781	1.848	1.924	1.830	1.859	2.243	2.382

1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. Притоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година и е извршена индексација со дефлаторот.

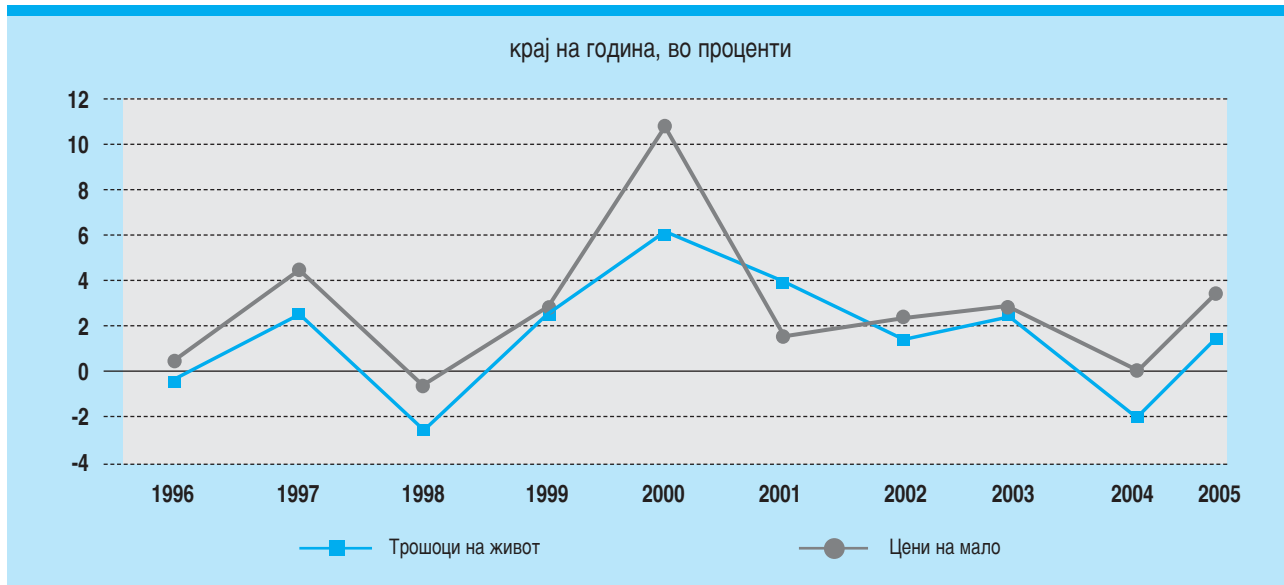
2) Претходни податоци

ИНФЛАЦИЈА просечни стапки, во проценти

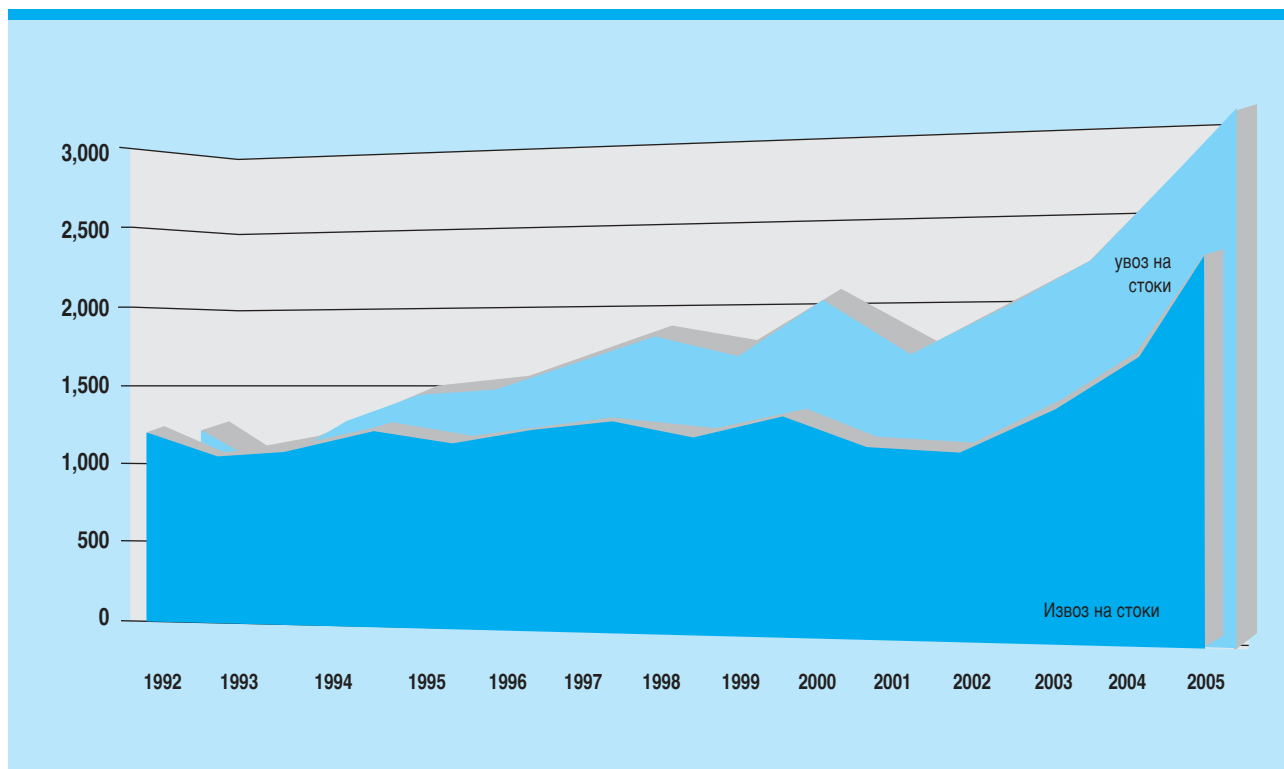
	просечни стапки во проценти									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Трошоци на живот	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4	0.5
Цени на мало	3.0	4.4	0.8	-1.1	10.6	5.2	1.4	2.4	0.9	2.1

	крај на година, во проценти									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Трошоци на живот	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9	1.2
Цени на мало	0.2	4.5	-1.0	2.3	10.8	1.2	2.2	2.9	-0.1	3.2

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

	во милиони САД \$													
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Извоз на стоки	1,199	1,055	1,086	1,204	1,147	1,237	1,292	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,674	2,041
Увоз на стоки (FOB)	1,206	1,013	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,917	2,211	2,793	3,097
Салдо	-7	42	-185	-223	-315	-386	-515	-496	-690	-524	-805	-852	-1,119	-1,056

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

		Вкупно			Германија			Србија и Црна Гора		
		Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
2000		1,322.6	2,093.8	-771.2	257.5	253.3	4.2	335.2	190.4	144.8
2001		1,155.0	1,687.6	-532.6	237.5	213.3	24.2	266.8	157.2	109.6
2002		1,115.5	1,995.2	-879.7	234.0	284.7	-50.7	246.4	185.2	61.2
2003		1,363.2	2,299.9	-936.7	278.3	303.8	-25.5	273.8	212.6	61.2
2004		1,675.9	2,931.6	-1,255.7	317.1	368.1	-51.0	347.6	249.7	97.9
2005		2,041.3	3,228.0	-1,186.7	364.2	335.0	29.2	459.4	264.1	195.3
2000	Q1	331.1	606.8	-275.7	66.1	80.9	-14.8	78.8	47.8	31.0
	Q2	317.7	481.0	-163.3	56.9	52.7	4.2	76.3	47.3	29.0
	Q3	345.1	470.6	-125.5	70.8	55.0	15.8	82.8	47.3	35.5
	Q4	328.7	535.4	-206.7	63.7	64.7	-1.0	97.3	48.0	49.3
2001	Q1	291.5	400.4	-108.9	69.0	52.8	16.2	62.3	34.9	27.4
	Q2	285.3	416.6	-131.3	52.9	59.0	-6.1	74.1	39.2	34.9
	Q3	295.7	378.9	-83.2	61.9	42.8	19.1	62.9	33.4	29.5
	Q4	282.5	491.7	-209.2	53.7	58.7	-5.0	67.5	49.7	17.8
2002	Q1	244.0	444.2	-200.2	60.9	56.4	4.5	47.2	38.2	9.0
	Q2	264.4	461.7	-197.3	54.0	70.5	-2.7	53.6	47.9	5.7
	Q3	289.1	497.1	-208.0	60.3	77.1	-10.4	55.8	47.9	7.9
	Q4	301.8	597.6	-295.8	57.0	89.2	-32.2	66.4	55.1	11.3
2003	Q1	293.7	531.7	-238.0	66.6	69.2	-2.6	47.2	50.4	-3.2
	Q2	355.8	580.9	-225.1	68.0	74.2	-6.2	76.4	54.8	21.6
	Q3	337.8	550.2	-212.4	72.0	71.0	1.0	74.7	53.5	21.2
	Q4	375.9	637.1	-261.2	71.7	89.4	-17.7	75.5	53.9	21.6
2004	Q1	366.1	616.9	-250.8	82.1	84.4	-2.3	57.9	48.2	9.7
	Q2	368.0	716.6	-348.6	63.4	90.3	-26.9	84.4	63.7	20.7
	Q3	443.4	708.3	-264.9	78.5	83.1	-4.6	97.5	68.1	29.4
	Q4	498.4	889.8	-391.4	93.1	110.3	-17.2	107.8	69.7	38.1
2005	Q1	482.0	701.2	-219.2	112.0	73.7	38.3	75.0	58.8	16.2
	Q2	512.7	892.6	-379.9	80.7	90.6	-9.9	123.2	71.2	52.0
	Q3	507.9	769.0	-261.1	84.9	79.2	5.7	128.9	66.9	62.0
	Q4	538.7	865.2	-326.5	86.6	91.5	-4.9	132.3	67.2	65.1
2006	Q1	450.6	719.1	-268.5	87.3	73.6	13.7	88.2	47.0	41.2
	Q2	585.1	967.5	-382.4	88.2	96.5	-8.3	141.7	67.8	73.9
2004	I	102.5	176.7	-74.2	27.3	21.8	5.5	14.5	11.2	3.3
	II	132.0	199.6	-67.6	28.0	32.8	-4.8	20.0	17.0	3.0
	III	131.6	240.6	-109.0	26.8	29.8	-3.0	23.4	20.0	3.4
	IV	125.2	238.4	-113.2	22.3	27.6	-5.3	26.4	22.5	3.9
	V	118.2	224.3	-106.1	19.7	29.2	-9.5	27.9	22.6	5.3
	VI	124.6	253.9	-129.3	21.4	33.5	-12.1	30.1	18.6	11.5
	VII	155.8	253.4	-97.6	31.6	32.4	-0.8	31.2	20.2	11.0
	VIII	137.6	223.5	-85.9	25.0	25.4	-0.4	34.1	28.0	6.1
	IX	150.0	231.4	-81.4	21.9	25.3	-3.4	32.2	19.9	12.3
	X	158.2	257.9	-99.7	24.6	32.2	-7.6	33.4	21.7	11.7
	XI	154.0	295.2	-141.2	26.9	34.9	-8.0	33.0	21.4	11.6
	XII	186.2	336.7	-150.5	41.6	43.2	-1.6	41.4	26.6	14.8
2005	I	147.9	209.9	-62.0	43.3	21.7	21.6	19.0	15.8	3.2
	II	156.6	224.0	-67.4	35.5	25.7	9.8	22.4	16.7	5.7
	III	177.5	267.3	-89.8	33.2	26.3	6.9	33.6	26.3	7.3
	IV	174.5	312.7	-138.2	29.5	25.7	3.8	38.8	30.2	8.6
	V	179.1	284.6	-105.5	23.1	31.2	-8.1	42.8	19.0	23.8
	VI	159.1	295.3	-136.2	28.1	33.7	-5.6	41.6	22.0	19.6
	VII	184.5	256.8	-72.3	35.8	28.2	7.6	41.7	18.5	23.2
	VIII	146.8	239.5	-92.7	22.8	26.5	-3.7	42.3	21.6	20.7
	IX	176.6	272.7	-96.1	26.3	24.5	1.8	44.9	26.8	18.1
	X	191.4	283.7	-92.3	28.3	30.6	-2.3	50.7	24.5	26.2
	XI	171.7	280.9	-109.2	25.5	29.2	-3.7	42.5	20.1	22.4
	XII	175.6	300.6	-125.0	32.8	31.7	1.1	39.1	22.6	16.5
2006	I	122.9	206.3	-83.4	26.4	20.8	5.6	22.5	12.1	10.4
	II	147.9	213.9	-66.0	29.1	23.6	5.5	29.3	13.3	16.0
	III	179.8	298.9	-119.1	31.8	29.2	2.6	36.4	21.6	14.8
	IV	176.4	310.4	-134.0	29.2	28.0	1.2	41.2	19.8	21.4
	V	203.8	321.9	-118.1	29.1	35.6	-6.5	51.5	25.2	26.3
	VI	204.9	335.2	-130.3	29.9	32.9	-3.0	49.0	22.8	26.2

во милиони САД \$

САД			Италија			Грција			Русија		
Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
165.6	83.0	82.6	90.8	111.1	-20.3	84.1	201.5	-117.4	10.3	191.8	-181.5
99.7	51.5	48.2	88.7	107.7	-19.0	101.4	184.0	-82.6	13.9	139.4	-125.5
77.4	58.7	18.7	81.9	118.6	-36.7	116.9	237.9	-121.0	14.4	125.4	-111.0
72.8	56.2	16.6	95.4	122.5	-27.1	179.8	300.2	-120.4	13.7	177.8	-164.1
71.9	47.7	24.2	134.4	163.6	-29.2	228.8	277.9	-49.1	19.7	265.4	-245.7
44.0	45.0	-1.0	169.5	185.2	-15.7	312.9	296.8	22.1	21.4	418.6	-397.2
49.6	16.3	33.3	25.4	29.4	-4.0	19.7	43.1	-23.4	2.6	60.8	-58.2
48.6	16.5	32.1	27.4	29.3	-1.9	18.4	42.3	-23.9	2.7	38.6	-35.9
37.5	23.4	14.1	18.1	25.4	-7.3	23.5	55.3	-31.8	2.1	33.2	-31.1
29.9	26.8	3.1	19.9	27.0	-7.1	22.5	60.8	-38.3	2.9	59.2	-56.3
28.4	13.4	15.0	24.0	19.2	4.8	21.2	40.2	-19.0	2.8	53.4	-50.6
23.4	15.6	7.8	21.4	23.3	-1.9	24.3	38.7	-14.4	3.7	31.7	-28.0
26.9	11.7	15.2	24.3	29.5	-5.2	30.6	51.1	-20.5	3.3	26.9	-23.6
21.0	10.8	10.2	19.0	35.7	-16.7	25.3	54.0	-28.7	4.1	27.4	-23.3
18.0	18.2	-0.2	26.7	24.6	2.1	19.2	46.0	-26.8	3.4	49.4	-46.0
18.9	15.6	3.3	25.1	26.2	-1.1	27.6	49.4	-21.8	3.6	22.3	-18.7
16.5	10.7	5.8	21.2	29.4	-8.2	30.3	52.2	-21.9	3.5	13.3	-9.8
24.6	13.9	10.7	18.7	32.2	-13.5	35.6	56.3	-20.7	3.0	61.1	-58.1
16.7	13.8	2.9	26.9	21.6	5.3	35.1	98.4	-63.3	2.5	25.1	-22.6
13.8	19.1	-5.3	26.5	34.3	-7.8	52.1	76.4	-24.3	3.6	34.6	-31.0
16.0	11.1	4.9	21.6	29.3	-7.7	43.7	56.7	-13.0	3.4	53.5	-50.1
26.3	12.2	14.1	20.4	37.3	-16.9	48.9	68.7	-19.8	4.2	64.6	-60.4
14.8	13.4	1.4	24.5	26.3	-1.8	52.7	59.4	-6.7	3.9	63.1	-59.2
14.1	11.6	2.5	29.1	45.4	-16.3	55.1	73.6	-18.5	4.7	47.9	-43.2
23.4	11.1	12.3	38.5	43.0	-4.5	54.6	69.9	-15.3	5.5	74.5	-69.0
19.6	11.6	8.0	42.3	48.9	-6.6	66.4	75.0	-8.6	5.6	79.9	-74.3
7.5	13.7	-6.2	43.6	37.2	6.4	74.2	66.3	7.9	5.3	77.4	-72.1
11.9	12.2	-0.3	39.9	47.6	-7.7	80.8	79.2	1.6	5.1	99.9	-94.8
15.5	9.0	6.5	45.7	48.3	-2.6	81.1	72.2	8.9	5.3	113.0	-107.7
9.1	10.1	-1.0	40.3	52.1	-11.8	76.8	79.1	3.7	5.7	128.3	-122.6
6.5	8.4	-1.9	52.7	40.7	12.0	60.1	61.8	-1.7	6.0	137.5	-131.5
6.5	11.3	-4.8	56.1	61.2	-5.1	97.1	89.2	7.9	6.4	92.2	-85.8
6.4	5.3	1.1	5.8	7.6	-1.8	12.5	17.7	-5.2	1.4	21.8	-20.4
4.6	3.8	0.8	8.0	9.9	-1.9	17.8	21.0	-3.2	1.2	17.3	-16.1
3.8	4.3	-0.5	10.7	8.8	1.9	22.4	20.7	1.7	1.3	24.0	-22.7
3.6	4.6	-1.0	12.0	13.8	-1.8	19.9	23.0	-3.1	1.7	27.3	-25.6
4.5	3.6	0.9	7.8	14.7	-6.9	17.1	24.8	-7.7	1.7	2.2	-0.5
6.0	3.4	2.6	9.3	16.9	-7.6	18.1	25.8	-7.7	1.3	18.4	-17.1
7.9	3.2	4.7	13.3	19.5	-6.2	21.2	29.3	-8.1	1.8	22.7	-20.9
6.0	3.5	2.5	13.1	11.0	2.1	13.7	17.5	-3.8	1.9	29.6	-27.7
9.5	4.4	5.1	12.1	12.5	-0.4	19.7	23.1	-3.4	1.8	22.2	-20.4
8.0	3.5	4.5	12.4	14.7	-2.3	21.6	23.4	-1.8	1.8	26.4	-24.6
4.4	4.6	-0.2	12.9	15.1	-2.2	23.7	25.0	-1.3	2.2	25.5	-23.3
7.2	3.5	3.7	17.0	19.1	-2.1	21.1	26.6	-5.5	1.6	28.0	-26.4
3.1	4.5	-1.4	12.3	9.6	2.7	20.2	18.6	1.6	1.0	25.9	-24.9
1.8	5.7	-3.9	13.8	10.2	3.6	26.8	21.0	5.8	1.7	23.4	-21.7
2.6	3.5	-0.9	17.5	17.4	0.1	27.2	26.7	0.5	2.6	28.1	-25.5
3.5	4.2	-0.7	10.3	7.9	2.4	31.8	29.7	2.1	1.5	33.5	-32.0
4.4	3.7	0.7	16.9	20.2	-3.3	23.9	25.3	-1.4	1.9	22.4	-20.5
4.0	4.3	-0.3	12.7	19.5	-6.8	25.1	24.2	0.9	1.7	44.0	-42.3
6.0	3.0	3.0	20.4	18.6	1.8	34.4	27.2	7.2	1.7	28.9	-27.2
4.5	3.0	1.5	10.8	14.8	-4.0	19.9	19.8	0.1	1.9	37.4	-35.5
5.0	3.0	2.0	14.5	14.9	-0.4	26.8	25.2	1.6	1.7	46.7	-45.0
4.1	2.7	1.4	14.8	16.8	-2.0	27.7	23.7	4.0	1.7	53.4	-51.7
3.0	3.7	-0.7	12.8	15.0	-2.2	25.5	25.8	-0.3	1.6	40.3	-38.7
2.0	3.7	-1.7	12.7	20.3	-7.6	23.6	29.6	-6.0	2.4	34.6	-32.2
2.7	3.4	-0.7	14.7	10.6	4.1	16.1	17.3	-1.2	1.8	47.3	-45.5
2.4	2.0	0.4	17.4	13.5	3.9	18.2	18.2	0.0	2.2	39.6	-37.4
1.4	2.9	-1.5	20.6	16.6	4.0	25.8	26.3	-0.5	2.0	50.6	-48.6
1.5	2.4	-0.9	19.8	14.4	5.4	24.7	25.7	-1.0	1.8	27.0	-25.2
2.9	5.1	-2.2	19.0	21.9	-2.9	35.1	29.5	5.6	2.2	27.1	-24.9
2.1	3.8	-1.7	17.3	24.9	-7.6	37.3	34.0	3.3	2.4	38.1	-35.7

АНКЕТА НА РАБОТНА СИЛА

Методолошки објаснувања

Анкетата за работната сила (АРС) е најсеопфатно истражување за економската активност на населението и неговите демографски, образовни и други карактеристики. Целта на ова истражување е да се приберат податоци за големината, структурата и карактеристиките на активното население според меѓународните стандарди. Анкетата се спроведува во согласност со методолошките препораки на Меѓународната организација на трудот (ИЛО) и препораките на Европското статистичко биро (Еуростат).

Почнувајќи од 2004 година, Анкетата за работната сила се спроведува како континуирана анкета во текот на целата година, а обработката на резултатите се врши квартално и годишно. Истражувањето се спроведува врз база на примерок од 10.000 домаќинства на територијата на целата земја што изнесува 1,8% од вкупниот број на домаќинства.

Основни концепти и дефиниции

Работоспособно население:

- според препораките на Меѓународната организација на трудот (ИЛО) го сочинуваат сите лица на возраст од 15 години и повеќе;
- според препораките на Европското статистичко биро (Еуростат) го сочинуваат сите лица на возраст од 15 до 64 години.

Економски активното население го сочинуваат вработените и невработените (работна сила).

Следејќи ги препораките на ИЛО, во вработени се вклучени лицата на возраст од 15 до 79 години кои:

- за време на извештајната недела работеле за пари (во готово или во натура) или профит, најмалку 1 час;
- за време на извештајната недела привремено (т.е. поради болест, отсуство, студии, прекин на активност на деловниот субјект итн.) биле отсутни од работното место, но формално биле вработени; помагале на семејниот имот или во семејното претпријатие без плата.

Економски статус на вработените:

Вработени – лица кои работат во јавни претпријатија, државни институции, деловни субјекти во мешовита и задружна сопственост или кај приватен работодавец.

Работодавци – лица кои управуваат со сопствен деловен субјект или се сопственици кои работат во сопствен дуќан, кои се сопственици на свој земјоделски имот и вработуваат други лица.

Вработени за сопствена сметка – лица кои имаат сопствен деловен субјект, бизнис, самостојно вршат дејност и работат на земјоделски имот со цел да остварат приход, а притоа не вработуваат други лица.

Неплатени семејни работници – лица кои работат без плата во деловен субјект, дуќан или земјоделски имот (во сопственост на некој член на нивното домаќинство).

	2001	2002	2003	2004	2005
Вкупно	599.308	561.341	545.108	522.995	545.254
Земјоделство, лов и шумарство	149.163	133.581	119.951	87.608	106.179
Рибарство	303	712	181	442	354
Вадење на руди и камен	9.314	6.937	2.498	2.813	3.554
Преработувачка индустрија	149.223	132.405	131.307	116.300	119.953
Снабдување со електрична енергија, вода и гас	16.508	14.769	15.176	15.784	17.035
Градежништво	35.620	32.806	35.874	36.493	35.326
Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила и предмети за лична употреба	66.653	64.265	62.507	74.218	74.690
Хотели и ресторани	12.438	11.230	12.766	12.672	13.558
Сообраќај, складирање и врски	33.180	32.595	30.642	30.785	32.720
Финансиско посредување	8.776	8.422	7.093	7.703	6.303
Активности со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	10.432	11.953	10.811	13.529	14.804
Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	33.937	32.956	34.744	39.700	38.301
Образование	26.990	33.700	32.027	33.635	31.652
Здравство и социјална работа	26.907	26.226	30.233	29.914	31.320
Други комунални, културни, општи и лични активности	18.567	17.521	17.760	19.654	18.175
Приватни домаќинства со вработени лица	-	319	-	156	414
Екстериторијални организации и тела	1.296	945	1.537	1.589	916

Невработени, во согласност со стандардите на ИЛО, се лицата кои ги исполнуваат следните три услови:

- за време на извештајната недела не работеле (според горенаведените критериуми);
- активно барале работа, т.е. преземале конкретна активност за наоѓање работа;
- биле подготвени да прифатат работа во извештајната недела или во наредната недела.

Стапка на активност:

- учество на работната сила во работоспособното население над 15 години.

Стапка на вработеност:

- според препораките на ИЛО, учество на вработените во работоспособното население на возраст од 15 години и повеќе;
- според препораките на Еуростат, учество на вработените во работоспособното население на возраст од 15 до 64 години.

Стапка на невработеност:

- учество на бројот на невработените во вкупната работна сила.

	2004				2005				2006
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1
Вкупно	519.594	541.308	532.210	498.867	507.397	552.797	564.880	555.937	559.702
Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	76.125	106.716	100.528	67.184	76.307	125.840	135.561	87.431	103.137
Рибарство	665	495	496	111		354	151	490	182
Вадење на руди и камен	3.782	2.877	2.809	1.784	3.413	2.619	3.627	4.558	2.965
Преработувачка индустрија	114.383	114.142	116.849	119.705	124.969	120.636	112.500	121.706	127.747
Снабдување со електрична енергија, вода и гас	13.977	16.562	16.627	15.970	16.331	13.932	17.405	20.472	17.120
Градежништво	35.745	35.882	38.620	35.726	33.924	37.401	36.625	33.353	42.523
Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила и предмети за лична употреба	80.705	75.285	70.296	70.585	67.730	73.275	74.175	83.580	74.717
Хотели и ресторани	13.557	12.054	13.187	11.890	13.339	12.410	12.237	16.245	19.891
Сообраќај, складирање и врски	31.586	30.378	31.134	29.924	31.969	32.669	33.130	33.110	29.303
Финансиско посредување	8.684	8.095	6.157	7.876	6.709	6.758	4.886	6.862	6.922
Активности со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	15.336	15.585	11.452	11.861	15.258	14.127	14.882	14.948	14.848
Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	39.114	37.317	39.198	43.172	38.261	35.786	38.378	40.777	38.233
Образование	36.133	35.467	31.524	31.415	31.974	30.029	30.157	34.450	32.719
Здравство и социјална работа	28.256	28.259	32.518	30.623	29.813	29.236	31.651	34.579	31.435
Други комунални, културни, општи и лични активности	19.210	20.584	19.720	19.103	15.284	16.822	18.308	22.286	16.482
Приватни домаќинства со вработени лица	105	225	146	147	795	261	299	300	397
Екстериторијални организации и тела	2.229	1.384	948	1.795	1.323	642	908	790	1.081

	Вкупно	Активно население (работна сила)			Стапка на	Стапка	Стапка
	население	вкупно	вработени	невработени	активност	вработеност	невработеност
2001	1.554.420	862.504	599.308	263.196	55,5	38,6	30,5
2002	1.566.954	824.824	561.341	263.483	52,6	35,8	31,9
2003	1.579.450	860.976	545.108	315.868	54,5	34,5	36,7
2004	1.594.557	832.281	522.995	309.286	52,2	32,8	37,2
2005	1.607.997	869.187	545.253	323.934	54,1	33,9	37,3
2004 / QI	1.588.995	826.689	519.594	307.095	52,0	32,7	37,1
2004 / QII	1.592.821	842.816	541.308	301.508	52,9	34,0	35,8
2004 / QIII	1.595.886	854.620	532.210	322.410	53,6	33,3	37,7
2004 / QIV	1.600.526	804.998	498.867	306.131	50,3	31,2	38,0
2005 / QI	1.603.675	827.428	507.397	320.030	51,6	31,6	38,7
2005 / QII	1.606.833	883.522	552.797	330.724	55,0	34,4	37,4
2005 / QIII	1.609.071	889.725	564.880	324.845	55,3	35,1	36,5
2005 / QIV	1.605.336	876.074	555.938	320.136	54,6	34,6	36,5
2006 / Q1	1.615.584	877.798	559.702	318.096	54,3	34,6	36,2

	Активно население		Вработени		Невработени	
	Q1 2005	Q1 2006	Q1 2005	Q1 2006	Q1 2005	Q1 2006
Вкупно	827.428	877.798	507.398	559.702	320.031	318.096
Без образование	7.124	9.318	3.524	3.266	3.601	6.052
Незавршено основно образование	36.067	44.062	22.331	28.399	13.736	15.662
Основно образование	199.598	236.491	102.390	135.862	97.208	100.629
3 години средно образование	117.684	116.496	63.854	61.258	53.829	55.239
4 години средно образование	339.433	343.591	210.328	228.793	129.106	114.798
Више образование	41.754	34.325	34.761	28.893	6.993	5.432
Високо образование	85.768	93.515	70.210	73.231	15.558	20.284
Вкупно мажи	500.867	538.686	308.968	343.363	191.898	195.322
Без образование	3.753	5.013	1.884	1.760	1.868	3.252
Незавршено основно образование	21.580	24.511	12.892	15.562	8.688	8.949
Основно образование	132.238	159.443	70.570	93.501	61.668	65.941
3 години средно образование	81.358	79.897	46.090	42.379	35.269	37.518
4 години средно образование	196.074	201.386	123.549	134.467	72.525	66.920
Више образование	22.542	21.435	18.472	17.861	4.069	3.574
Високо образование	43.322	47.001	35.511	37.833	7.811	9.168
Вкупно жени	326.562	339.112	198.429	216.337	128.132	122.775
Без образование	3.372	4.306	1.639	1.506	1.733	2.800
Незавршено основно образование	14.487	19.550	9.439	12.837	5.048	6.713
Основно образование	67.360	77.048	31.820	42.361	35.540	34.687
3 години средно образование	36.325	36.599	17.765	18.878	18.560	17.721
4 години средно образование	143.360	142.205	86.779	94.326	56.581	47.879
Више образование	19.212	12.890	16.288	11.032	2.923	1.858
Високо образование	42.446	46.514	34.699	35.397	7.747	11.117

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

ЈУНИ 2006 ГОДИНА

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ЈУНИ 2006 ГОДИНА

- Пораст на индустриското производство за 2,8% на месечна основа, односно 13,2% на годишна основа;
- Месечен пад на трошоците на живот од 0,7%, со што просечната стапка на инфлација на годишна основа достигна 3,1%;
- Пораст на извозот на стоки во првата половина од годината за 4,1% на годишна основа, при истовремено зголемување на увозот за 5,8%;
- Дефицитот во надворешно-трговската размена во првите шест месеци е повисок за 52 милиони САД долари и истиот достигна 651 милион долари;
- Намалување на надворешниот долг за 32 милиони САД долари на месечна основа, при што истиот достигна износ од 2.128 милиони долари;
- Дефицит во Централниот Буџет во висина од 462 милиони денари, додека консолидираниот буџет забележа суфицит од 790 милиони денари;
- Бруто девизните резерви на крајот на јуни 2006 година достигна ниво од 1.555 милиони долари и на месечна основа се на исто ниво;
- На крајот на јуни 2006 година бројот на регистрирани невработени лица изнесуваше 324,695 и е за 8,7% пониско ниво во однос на предходниот месец, а на годишно ниво бројот на невработените е намален за 49.584 лица или за 13,3%.

1. РЕАЛЕН СЕКТОР

1.1. Индустриско производство

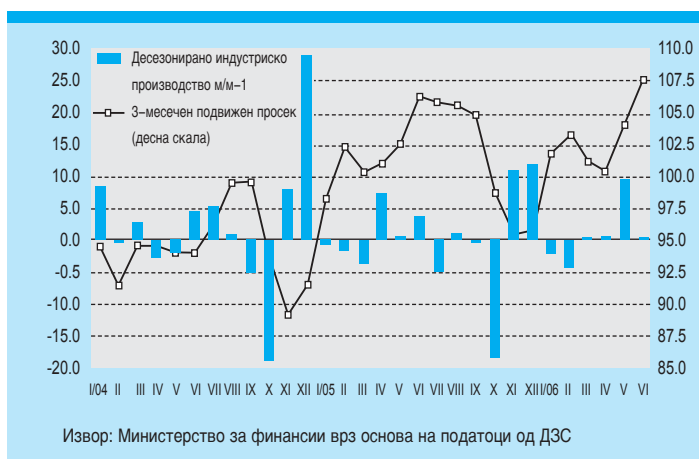
Слично како и во претходниот период, и во јуни 2006 година продолжи трендот на континуиран месечен пораст на индексот на индустриското производство, започнат на почетокот на годината. Па така, по мајското зголемување од 7,6%, индустриското производство во јуни 2006 година забележа зголемување од 2,8% на месечна основа. Во исто време, на годишна основа, индустриската активност забележа зголемување од 4,1% во споредба со јуни 2005 година. Во споредба со просечното производство од 2003 година, индустријата во јуни бележи пораст од 13,2%.

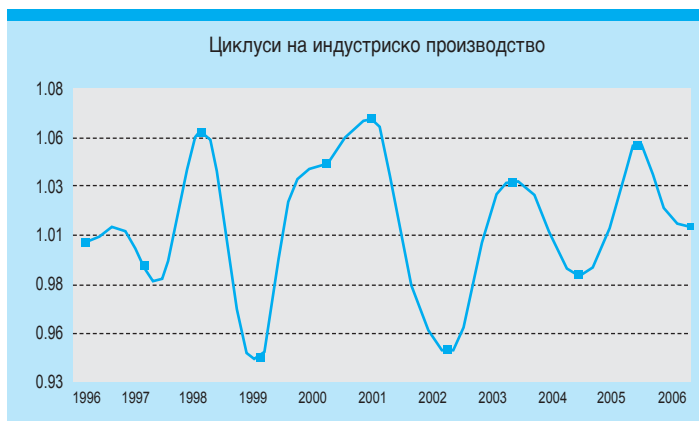
Анализата на индексот на физичкиот обем на индустриското производство на месечна основа укажува на констатацијата дека позитивните јунски резултати се должат главно на зголемената активност во повеќе индустриски гранки, пред се во тунската индустрија (пораст од 20,2%), лесната текстилна индустрија (19,6%), издавачката дејност (9,8%), хемиската индустрија (14,3%), како и производството на основни метали, (11,5% иницирано од зголеменото производство во челичната индустрија). Притоа, за одбележување е податокот дека од

24 индустриски гранки, зголемување на производството на месечна основа е евидентирано во 17 гранки. Во шестиот месец од годината, позабележителни негативни тенденции се евидентирани единствено во делот на рударството (вадење на руди на метал), производството на електрични машини и апарати (пад од 34,5%) и снабдувањето со електрична енергија (- 8,5%).

Во исто време, движење во позитивна насока имаше и индексот на десезонираното индустриско производство, кое веќе четврт месец по ред, иако минимално (со исклучок на мај), сепак покажува позитивни резултати, овојпат за 0,1% на месечна основа. Ваквиот резултат укажува на постоењето на значителна сезонска компонента во одделни индустриски гранки кои се носители на јунскиот пораст во производството. Во оваа група спаѓаат тунската, текстилната и хемиската индустрија.

Позитивните движења во изминатите неколку месеци придонесоа за подигнување на индексот на индустриското производство на ниво од 1,1% во првите шест месеци од годината (споредено со истиот период лани), што претставува зголемување од 2 процентни поени во споредба со априлскиот индекс.¹ Ваквите резултати се далеку од проекции-

те, кои предвидуваа пораст на индустриското производство од 5% за целата 2006 година. Оттука, за достигнување на проекциите, ќе биде потребно значително забрзување на економската активност во втората половина од годината. Надеж за ваков развој на настаните даваат и податоците за циклусот на индустриското производство, кои покажуваат дека индустријата веќе го надмина негативниот дел од циклусот, по што во наредните месеци, а особено во последниот квартал, се очекува интензивирање на активността.

1.2. Цени

Трендот на умерен пораст на трошоците на живот на месечна основа присутен во изминатите пет месеци беше прекинат со јунското намалување на трошоците за 0,7%. На тој начин, во првата половина од годината, просечната стапка на инфлација достигна ниво од 3,1%, речиси непроменето ниво во споредба со претходниот месец. Споредено со јуни минатата година, трошоците на живот бележат зголемување од 3%.

На месечна основа, намалувањето на трошоците на живот во основа беше детерминиран од движењата на цените кај неколку групи на производи, во прв ред кај прехранбените производи и нафтените деривати. Имено, во јуни 2006 година, под влијание на сезонските ефекти кој вообичаено се присутни во овој дел од годината, дојде до намалување на цените на зеленчукот за дури 11,1%, што комбинирано со намалувањето на рафинериските и малопродажните цени на нафтените деривати, предизвика намалување на трошоците на живот. Имено, регулаторната комисија за енергетика на 29 Мај 2006 година донесе Одлуката за намалување на

1) Во периодот јануари-април 2006 година, кумулативниот индекс на индустриското производство имаше негативна вредност од 0,9%.

рафинериските и малопродажните цени на нафтените деривати, согласно движењето на цените на суровата нафта и нафтените деривати на светскиот пазар. На тој начин, малопродажните цени на нафтените деривати во просек се намалија за 5,52%, односно за 3,69% соодветно. Имајќи ја предвид промената во делот на статистичкото снимање на цените², мајското намалување на цените е опфатено во јунскиот индекс на инфлацијата.³ Кај останатите групи на производи не е евидентирана познателна промена на ценовното ниво.

На кумулативна основа, во периодот јануари–јуни 2006 година, просечната стапка на инфлација достигна 3,1%, како највисоко ниво во изминатите неколку години. И во овој случај, детерминанти на високиот пораст се споменатите групи на производи, надополнети со групата тутун и пијалаци, каде всушност е регистриран највисокиот пораст на кумулативна основа од дури 17,6% (мерено според трошоците на живот)⁴. Од останатите групи на производи, познателен пораст е евидентиран во делот на производите за храна и безалкохолни пијалаци (1,8%), здравје (1,2%) и сообраќај (9%), додека намалување на трошоците единствено е евидентирано кај производите за облека и обувки (-0,1%), и комуникации (-3%).

Во рамките на самиот индекс на трошоците на живот, во периодот јануари–јуни 2006 година, пораст е евидентиран и кај стоките и кај услугите, кои во овој период се повисоки за 3,5%, односно 1,4% соодветно.

Цените на производителите на индустриски производи во јуни 2006 година забележаа намалување од 1% на месечна основа, како резултат на намалените цени на производителите во преработувачката индустрија. Притоа, во рамките на овој сектор, најголемо намалување е евидентирано кај цените на производителите на нафтени деривати (за 8,3%, во согласност со одлуките на Регулаторната комисија за енергетика), како и кај производителите на мебел (-0,2%). На кумулативна основа, во првата половина од годината, цените на производителите на индустриски производи се повисоки за 5,7%, главно како резултат на зголемените цени на производителите во преработувачката индустрија (6,5%). Притоа, највисок пораст е забележан кај цените на производителите на нафтени деривати (34,5%) и на тутунски производи (20,1%).

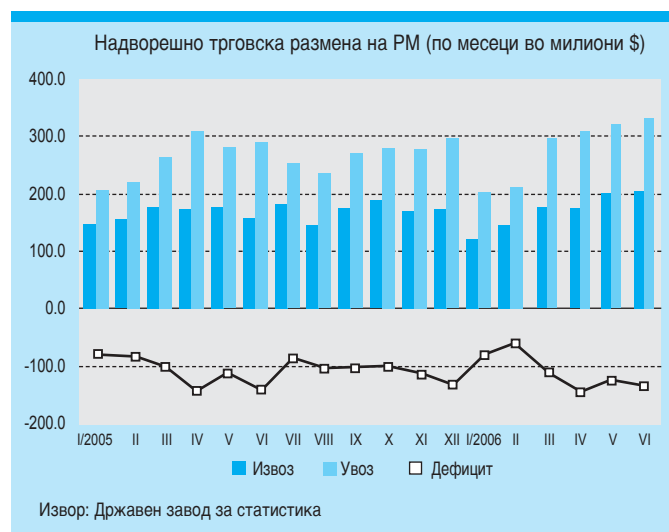
Вредноста на потрошувачка кошница за исхрана и пијалаци за едно четиричлено домаќинство за јуни 2006 година, пресметена врз основа на цените на мало изнесува 10.395 денари и во однос на претходниот месец е пониска за 2,1%.

2. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

2.1. Надворешно-трговска размена

Надворешно-трговска размена на Република Македонија во јуни 2006 година забележа пораст од 18,9% на месечна основа, што се должи пред се на зголемените резултати од извозната активност за 28,8%, како и зголемената увозна активност за 13,5%. Остварениот трговски дефицит достигна 130 милиони долари, што претставува зголемување од 12,2 милиони долари на месечна основа.

На годишно ниво, кумулативното зголемување на извозот на стоки изразено во доларска вредност, во првата половина од 2006 година изнесува 4,1% во споредба со истиот период од 2005 година. Истовремено, зголемениот увоз за 5,8% резултираше во зголемување на дефицитот во размената со странство за 52 милиони долари од тој во 2005 и истиот изнесува 651 милион долари. Степенот на покриеност на увозот со извоз на стоки на годишно ниво изнесува 61,4%.

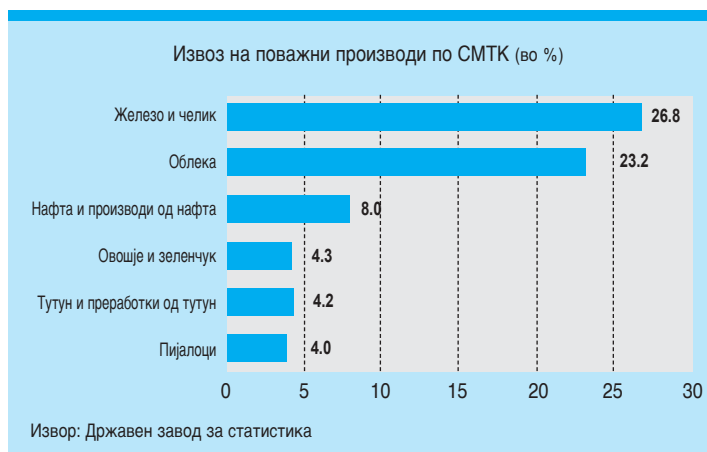
2) Почнувајќи од јануари 2006 година, статистичкото снимање на цените на нафтените деривати се врши од 26-ти претходниот месец до 25-ти во тековниот месец, со цел да се опфатат повеќекратните промени на цените во текот на месецот.

3) Во јунскиот индекс е опфатено и зголемувањето на рафинериските (во просек за 0,56%) и малопродажните цени на нафтените деривати (намалување од 0,13%), извршено на 12 јуни. Поради незначителното влијание, истото не е опфатено во анализата на трошоците на живот.

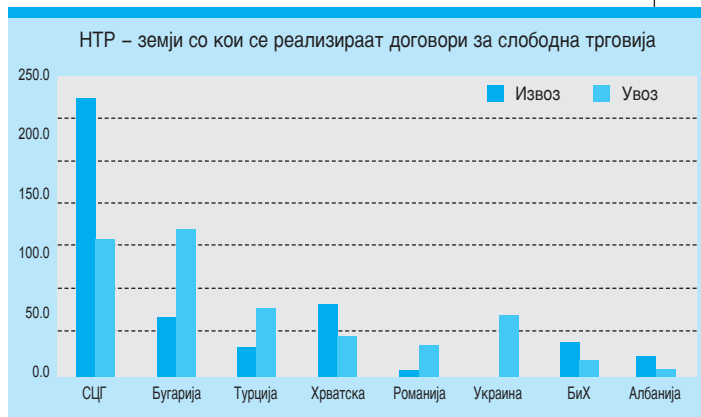
4) Согласно COICOP класификацијата (Classification of Individual Consumption by Purpose), тутунските производи на кумулативна основа бележат пораст од 36,9%.

Зголемување во извозот во првата половина од 2006 година во споредба со истиот период од лани, се забележува кај металната руда и отпадците за 23.5 милиони долари (283,7%), нафтата за 19.5 милиони долари (31%), овошјето и зеленчукот 9.6 милиони долари (28%), пијалаците за 9.3 милиони долари (29%). Наспроти ова, извозот на железо и челик е намален за околу 31 милион долари или за 10%, извозот на облека е на минатогодишното ниво, додека извозот на обувки исто така е намален за 3,3 милиони долари или 13,2%.

Најголеми извозни групи производи во првите шест месеци од 2006 година се: железо и челик (278 мил. долари), облека (240 мил. долари), нафта и производи од нафта (82 мил. долари), овошје и зеленчук (44 мил. долари), тутун и преработки од тутун (44 мил. долари), пијалоци (41 мил. долари). Овие шест групи производи сочинуваат 70,5% од вкупниот извоз на државата.

Во периодот јануари–јуни 2006 година, 55,6% од вкупно извезените стоки се пласирани на пазарот на Европска Унија, а 45% од вкупно увезените стоки во Република Македонија се со потекло од оваа интеграција. Извозот на стоки во ЕУ е зголемен за

5,1%, додека увозот за 4,6%. Србија и Црна Гора, Германија, Грција, Италија, Хрватска и Бугарија се наши најголеми партнери, чие учество во вкупниот извоз изнесува 75,8%.

Најголем дел од увозот на стоки (според СМТК), односно 15% отпаѓа на увозот на нафта и производи од нафта, на текстилни предива отпаѓаат 9,6%, на железо и челик 8,5%, на друмски возила 5,9%, електрична енергија 2,7% и тн.

Околу 26% од трговскиот дефицит на земјата во анализираниот период е остварен во трговската размена со Бугарија, Турција, Романија и Украина.

Анализата на валутната структура на надворешно–трговската размена на Република Македонија покажува позитивни тенденции на зголемување и на делот од извозот реализиран во евра за 39.1 милион евра, односно 6,7%, и на делот од извозот реализиран на „доларскиот пазар“ за 26.9 милиони долари (11,7%). Истовремено, увозот на стоки од евро пазарот е зголемен за 153.5 милиони евра, односно 19,3%, а увозот од доларските подрачја за 88.8 милиони долари или 21,9%.

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија (по валути)

извоз	I-VI 2005					I-VI 2006					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
валута	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структура во %	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структура во %		
EUR	919	585.515.611	61.3880	35,943,632,331	75.9	1.050	624.635.349	61.1996	38,227,433,489	74.2	39,119,738	6.7
USD	342	230.193.313	47.7476	10,991,178,211	23.2	351	257,065,378	49.8504	12,814,811,921	24.9	26,872,065	11.7
EUR+USD	1.261			46,934,810,542	99.1	1.401			51,042,245,410	99.1		
Вк. извоз	1.265			47,362,800,629	100.0	1.404			51,514,764,304	100.0		8.8

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

Во анализираниот полугодишен период, извозот на стоки од Република Македонија изразен во денарска противвредност забележа повисок пораст од истиот искажан во доларска вредност (заради ап-ресијацијата на доларот на годишно ниво од околу 4,4%), и тој изнесува 8,8%.

2.2. Надворешен долг

Надворешниот долг на Република Македонија врз основа на долгорочни кредити и заеми на крајот на јуни оваа година изнесуваше 2.128 милиони САД долари, и во однос на мај е намален за 32 милиони долари. Месечното намалување на долгот при не-значително поголемо користење на странски кредити од отплатата на главница на долгот, во најголем дел се должи на реализираните курсни разлики.

Во структурата на долгот по кредитори и во овој месец нема значајни поместувања, односно и пона-таму учеството на мултилатералните кредитори изнесува повеќе од една половина (51,7%), од кои најголем дел се ИДА, ИБРД, ЕИБ и ЕУ. Билатерал-ните кредитори учествуваат со (10%), а приватните кредитори со 38,2%, од кои 29,4% се по основ на еврообврзници.

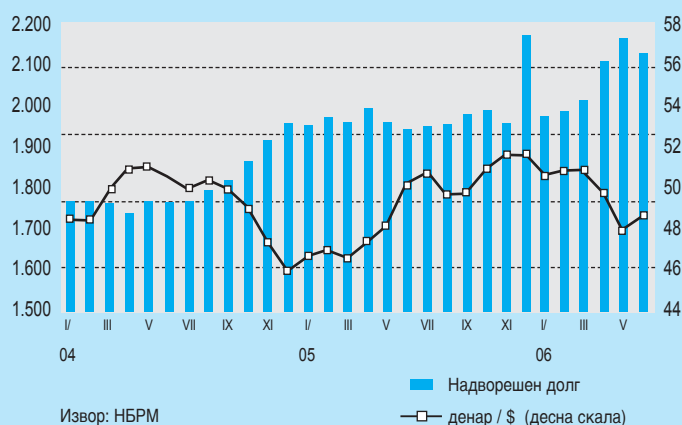
Во овој месец, врз основа на долгорочни кредити и заеми повлечени се средства во износ од 11.6 милиони долари. Од мултилатералните кредитори користени се 6.7 милиони, од кои најголем дел од ЕБРД (3.4 милиони долари). Осататокот на средст-ва се повлечени од билатерални кредитори (1 ми-лион) и од приватните кредитори (3.9 милиони). Вкупно, во првата половина од оваа година повле-чени се средства во висина од 132.1 милион долари, од кои 92.5 милиони од приватни кредитори.

Во текот на јуни 2006 година склучени се нови кредити во износ од 66.2 милиони долари, највисок износ од почетокот на годината, од кои 77,7% се однесуваат на јавните претпријатија, а останатиот дел претставува задолжување на приватниот сек-тор. За првите шест месеци од оваа година склуче-ни се 217.8 милиони долари, од кои 160.5 милиони долари со приватни банки и финансиски институции и со нефинансиски приватен сектор. Новосклуче-ните кредити се очекува да се користат во наред-ниот период.

Редовното и навремено сервисирање на обврските кон странство продолжи и во јуни, при што отплатени се 14.5 милиони долари, од кои 10.7 милиони глав-ница. Од вкупните обврски спрема странство 6.6 милиони долари се платени спрема мултилатерал-ните кредитори. Кумулативно, за првите шест месеци од годината, сервисирани се 318.1 милион долари, од кои 288.3 милиони главница. Од вкупните обврски 265.5 милиони долари се платени спрема приватни кредитори, од кои 227,5 спрема Лондонскиот клуб. Согласно Планот на отплата на НБРМ за периодот јули – декември 2006 година, достасуваат за плаќање 153.2 милиони долари обврски спрема странство, од кои 108.7 милиони главница.

Состојбата на краткорочниот долг на крајот на јуни 2006 година изнесуваше 110.5 милиони долари и за прв пат по 2001 година, покрај приватниот сектор ка-ко должник на краток рок се јавува и јавниот сектор. Од вкупниот краткорочен долг 109.5 милиони долари претставува долг по основ на финансиски кредити, а 1.0 милион долари по основ на комерцијални кредити во приватниот сектор. Во текот на месец јуни корис-тени се краткорочни финансиски кредити во износ од 6.5 милиони долари, а отплатени се обврски во износ од 0.2 милиони долари. За првите шест месеци од годината повлечени се вкупно 40.5 милиони долари, а отплатени се обврски во висина од 31.1 милиони до-лари, од кои 29.3 главница на долгот.

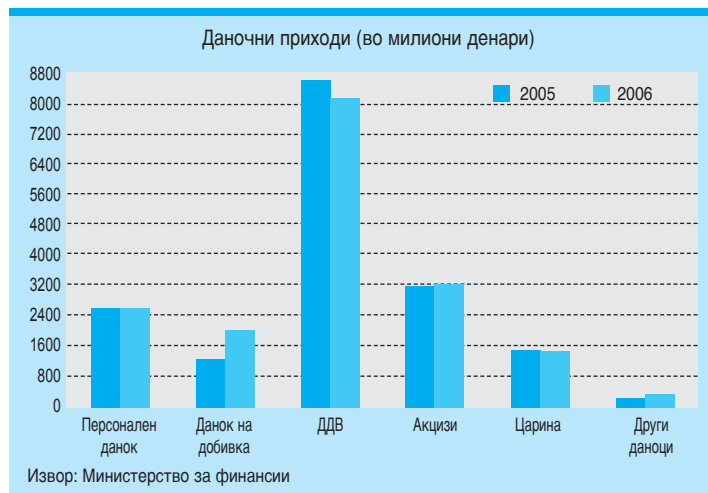
Движење на надворешниот долг и курсот на САД\$

3. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

Во првото полугодие од 2006 година, вкупните приходи на Централниот буџет се остварени во из-нос од 29.614 милиони денари, што претставува по-големо остварување за 7,6% во однос на истиот пе-риод од минатата година. Поголемото остварување на вкупните приходи пред се се должи на зголему-вањето на сите даночни приходи, освен приходите од акцизи. Даночните приходи во првите шест месе-

ци од 2006 година се реализирани во износ од 27.454 милиони денари, што претставува зголемување од 5,8% во споредба со истиот период од 2005 година.

Во првата половина од годината, учеството на данокот на додадена вредност во вкупните даночни приходи достигна 45,8%, што заедно со приходите од акцизи претставува контрибуција од 64,3% во вкупните даночни приходи. Притоа, по основ на ДДВ наплатени се вкупно приходи во висина од 12.570 милиони денари, што претставува незначително зголемување за 0,5% (или 58 милиони денари повеќе) во однос на истиот период од 2005 година. Притоа, во 2006 година започна постапката за одложено плаќање на данокот на додадена вредност за облагородување, согласно новиот царински закон од 1 јануари 2006 година. На страната на акцизите, во овој период реализирани се 5.080 милиони денари, што е речиси приближно еднаков износ (0,3% или 13 милиони денари пониско) во однос на истиот период лани. Во овој период, во делот на меѓународната трговија, приходите од царина бележат мошне мало зголемување на годишна основа (0,9%). Приходите од увозни давачки во овој период се остварени во износ од 2.487 милиони денари.

Во делот на директните даноци, во првата половина од годината приходите од персоналниот данок на доход достигнаа износ од 4.031 милион денари, што претставува зголемување од 3,7% на годишна основа. Притоа, значителен износ е наплатен по основ на данокот на добивка во висина од 2.639 милиони денари, што е за цели 959 милиони денари или 57,1% повеќе во однос на минатата година. Ваквото остварување претставува 82,9% од вкупно планираните приходи од данокот на добивка за цела 2006 година и во основа се должи на

Во делот на буџетските трошења, во првите шест месеци од 2006 година вкупните расходи на Централниот буџет достигнаа износ од 29.268 милиони денари, што е за 3,9% повеќе во однос на истиот период лани. Во номинален износ, вкупните расходи на централниот буџет се повисоки за 1.102 милиони денари. Во овие рамки, расходите за плати и надоместоци изнесуваа 11.051 милион денари (зголемување од 2,2% на годишна основа), со што овие расходи достигнаа учество од 37,8% во вкупните буџетски трошења. Во делот на стоките и услугите, извршени се расходи во висина од 3.659 милиони денари, односно 2,8% повеќе во споредба со истиот период лани.

Во делот на трансферите (учество од 37,8% во вкупните расходи на Централниот Буџет), во овој период потрошени се 11.052 милиони денари, што е за 7,4% повеќе во однос со средствата за трансфери потрошени во 2005 година. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 4.157 милиони денари (пораст од 4,5% на годишна основа).

Во овој период средствата за капитални расходи се реализирани во износ од 2.152 милиони денари, со овие расходи имаат пониско извршување од 10,3% (247 милиони денари) во споредба со потрошените средства за капитални трошоци во првата половина од 2005 година. Во истиот период, по основ на камати, потрошени се средства во висина од 1.354 милиони денари (зголемување од 22,3% на годишна основа).

Во шестте месеци од 2006 година, ваквите движења во фискалната сфера, иницираа остварување на суфицит на Централниот Буџет кој изнесува 346 милиони денари, додека консолидираниот буџет остварува суфицит од 373 милиони денари.

4. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

Во јуни 2006 година, монетарната политика се спроведуваше во услови на релативно експанзивна фискална политика (централниот буџет забележа дефицит од 462 милиони денари), како и поволни движења на девизниот пазар, при што НБРМ и овој месец изврши нето откуп на девизи.

Во овој период вкупните ликвидни средства на банките забележаа намалување од 14,8% во однос на предходниот месец. Автономните фактори во јуни забележаа дивергентни движења. Во насока на креирање на ликвидност делуваа трансакциите на НБРМ на девизниот пазар, при што реализиран е нето откуп на девизи во главно врз основа на високите девизни приливи во менувачниците. Воедно, дополнителна ликвидност беше креирана преку инструментите на монетарната политика. Благајничките записи на НБРМ на месечна основа се пониски за 811 милиони денари, додека износот на државните записи за монетарни цели се намали за 324 милиони денари. Притоа, просечната каматна стапка налагајничките записи остана непроменета во однос на минатиот месец и изнесуваше 5,8%, додека просечните месечни пондерирани каматни стапки на државните записи со рочност од три, шест и дванаесет месеци и изнесуваа 6,53%, 6,92% и 8,66%.

Главен тек на повлекување на ликвидност претставуваа денарските депозити на државата кај НБРМ, кои на месечна основа се повисоки за 3.313 милиони денари. Порастот на салдото на денарската сметка на државата кај НБРМ е резултат на реализацијата на неданочните приходи во буџетот врз основа на продажба на државни акции од страна на ПИОМ (Фондот за пензиско и инвалидско осигурување).

На крајот од јуни 2006 година, на месечна основа, примарните пари забележаа намалување од 1,8% во главно како резултат на намалувањето ликвидноста на банкарскиот сектор односно, парите на банките на жиро сметки. Истовремено, готовите пари во оптек забележаа пораст од 5%, а парите волагајните од 4,8%. Ваквите движења детерминираа пораст на монетарниот агрегат М1 од 4% на месечна основа, каде покрај готовите пари во оптек, значително влијание имаа и трансакциските депозити кои забележаа пораст од 3,2%. Пошироките монетарни агрегати М2 и М4 остварија речиси идентичен месечен пад од 0,3% и 0,1% соодветно, одразувајќи го намалувањето на краткорочните депозити кај банките. На годишна основа монетарните агрегати М2 и М4 забележаа пораст од 12,8% и 13% соодветно.

Во јуни 2006, година вкупниот депозитен потенцијал на комерцијалните банки забележа намалување од 1,5% на месечна основа. Од аспект на валутната структура, намалувањето беше детерминирано од падот на денарските депозити за 8,2%, при истовремен пораст на девизните депозити од 3%. Истовремено, анализата на депозитниот потенцијал според рочноста покажува месечно намалување на краткорочниот депозитен потенцијал, додека долгорочниот потенцијал забележа пораст од 3,9%. Кредитите на приватниот сектор во јуни 2006 година забележаа пораст од 4,2% на месечна основа, при што порастот е идентично сигнификантен и кај кредитите во домашна и кај кредитите во странска валута. Доминантен придонес во порастот на кредитирањето имаат долгорочните кредити во денари насочени кон секторот население и долгорочните девизни кредити алоцирани кај корпоративниот сектор.

Монетарни агрегати и нивни компоненти	III.05	VI.05	IX.05	XII.05	III.06	VI.06
Готови пари во оптек	13207	13390	13490	14439	13700	14580
Депозитни пари	13741	13752	14416	15224	14262	16188
Монетарен агрегат М1	26948	27142	27906	29663	27962	30768
Краткорочни денарски депозити	23336	26335	20732	24364	27889	28062
Краткорочни девизни депозити	42495	45462	48142	49107	50756	52815
Монетарен агрегат М2	92779	98939	96780	103134	106607	111645
Немонетарни депозити	4644	4902	4871	5040	5305	5688
денарски	3111	3093	3130	3057	3123	3255
девизни	1533	1809	1741	1983	2182	2433
Монетарен агрегат М4	97423	103841	101651	108174	111912	117333

Извор: Народна банка на Република Македонија

Депозитен потенцијал и кредити	(во мил. денари)	Месечна промена	Годишна промена
на приватен сектор			
Депозитен потенцијал	86565	-1.43	12.86
Денари	31317	-8.26	6.42
Во странска валута	55248	2.91	16.88
Краткорочен	80877	-1.78	12.65
Долгорочен	5688	3.85	16.03
Кредити на приватен сектор	79563	4.18	26.28
Денари	58993	4.19	21.47
Во странска валута	20570	4.16	42.45

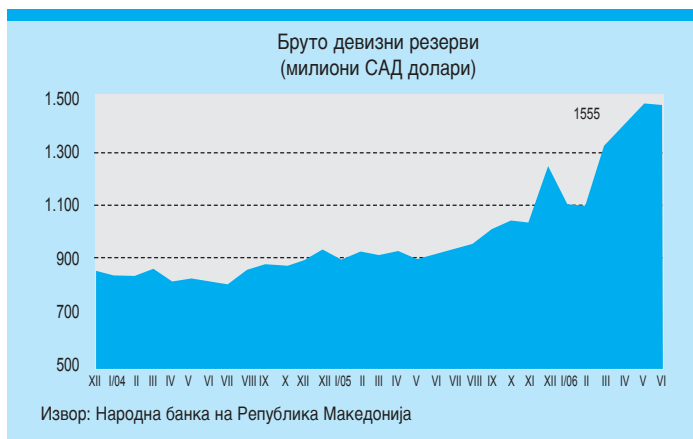
Извор: Народна банка на Република Македонија

Вкупните пласмани на банките кај приватниот сектор во јуни оваа година на месечна основа се повисоки за 4,2%, рефлектирајќи го зголеменото кредитирање во домашна валута од 4,2%. Во овој месец банките главно беа насочени кон кредитирање на претпријатијата (67,3% од вкупниот месечен пораст). Пласманите на претпријатијата на месечна основа се зголемени за 4,4%, при истовремен пораст на пласманите на населението од 3,7%.

Каматната политика на комерцијалните банки во јуни забележа мали поместувања. Имено, просечните пондерирани каматни стапки за денарски кредити во јуни 2006 година изнесуваа 11,3% и во однос на претходниот месец претставува незначителен пад од 0,2 процентни поени. Истовремено, каматните стапки на девизните кредити изнесуваа 8% што претставува исто ниво во однос на претходниот месец. Просечните пасивни каматни стапки на денарските депозити во јуни 2006 година забележаа пораст од 0,1 процентни поени достигнувајќи 4,3%, додека каматните стапки на девизните депозити останаа на исто ниво од претходниот месец (1,5%).

4.1. Бруто девизни резерви

Во јуни 2006 година интервенциите на НБРМ на девизниот пазар беа во насока на креирање на примарни пари, при што во овој месец НБРМ продаде 600 илјади САД долари и откупи 43,2 милиони долари, со што нето ефектот беше откупени 42,6 милиони долари. Ваквите случувања на девизниот пазар, отплатите на кредиторите и курсните разлики придонесоа бруто девизните резерви на крајот од куни 2006 година да достигнат ниво од 1.555 милиони САД долари и во однос на крајот на мај 2006 година да се на исто ниво.

5. ПАЗАР НА РАБОТНА СИЛА

5.1. Вработеност

Во јуни 2006 година во Агенцијата за вработување на Република Македонија се регистрирани 12.034 засновани нови работни односи, што е за 6,4% помалку во однос на јуни минатата година. Притоа, вработувањата на лица од евиденцијата на Агенцијата за вработување односно од регистрираните невработени лица во јуни 2006 година учествуваа со 27% во вкупните вработувања, додека останатите вработувања се директно од дотогаш неактивното население или лица кои преминале од едно на друго работно место.

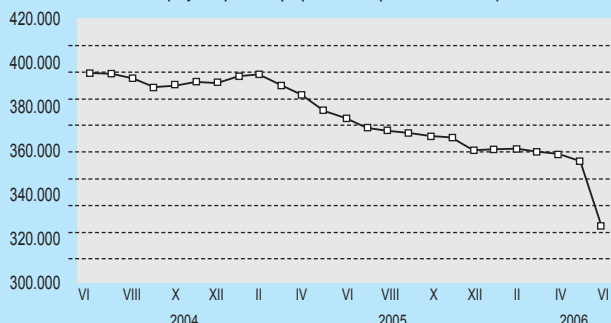
5.2. Невработеност

Бројот на регистрирани невработени лица во јуни 2006 година изнесуваше 324.695 што е за 8,7% пониско ниво во однос на претходниот месец. Ова намалување од 30.000 лица, воглавно се должи на новиот начин на евидентирање на невработените, во Агенцијата за вработување, каде тие се евидентираат како пасивни баратели на работа, односно се пријавуваат само заради користење на здравствено осигурување. На годишно ниво, бројот на регистрирани невработени лица е намален за 49.584 лица или 13,2%. Намалувањето се должи на зголемените контроли при регистрација и евиденција на невработените лица.

Приливот на лица во регистарот на Агенцијата за вработување во јуни 2006 година изнесува 8.687 лица од кои, најголем дел се лица на кои им прес-

танал работниот однос (42,3%), 18,6% се лица кои првпат се пријавиле во евиденцијата на невработени, 27,5% лица се прилив од претходно бришаните лица од евиденцијата, а останатите лица се пријавени по други основи (се преселил од друг центар, му престанал договор за дело, од основач на претпријатие и сл.). Најголем дел од овие лица се неквалификувани, полуквалификувани и со средно стручно образование. Во рамките на одливот од Агенцијата (39.468 лица), 8,5% се лица кои засноваат работен однос, 11,1 % се лица избришани од евиденцијата поради непријавување и 80,3% се избришани поради други основи, односно спаѓаат во групата пасивни баратели на работа.

Број на регистрирани невработени лица

Извор: Агенција за вработување

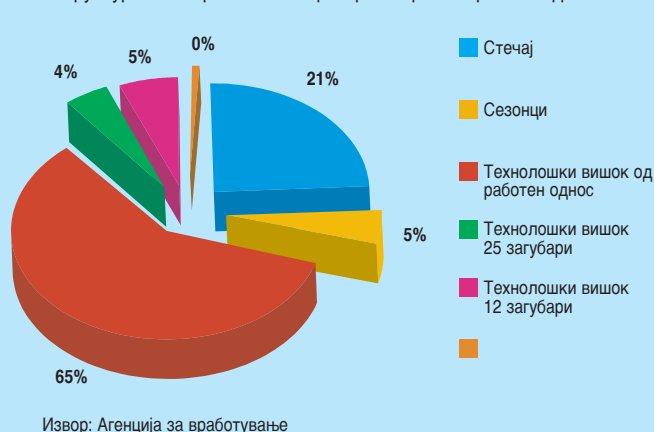
Од регистрираните невработени лица во јуни 2006 година, 48,2% се неквалификувани и полуквалификувани, 28% со завршено средно стручно образование, 17,3% се квалификувани и високо квалификувани и 6,5% се со завршено вишо и високо образование. Според полот, мажите учествуваат со 56,8% во вкупниот број на невработени лица.

5.3. Корисници на паричен надоместок за невработеност и право на здравствено осигурување

Во јуни 2006 година, 36.184 лица користеле паричен надоместок во случај на невработеност, што претставува 11,1 % од евидентираниите невработени лица. Во однос на истиот период претходната година бројот на корисници на паричен надоместок е намален за 17,0%.

Од вкупниот број на регистрирани невработени лица во јуни 2006 година, 74,3% користеле бесплатно здравствено осигурување од Агенцијата за вработување. На годишна основа, бројот на корисници на здравствено осигурување е намален за

Структура на невработени лица корисници на паричен надоместок

Извор: Агенција за вработување

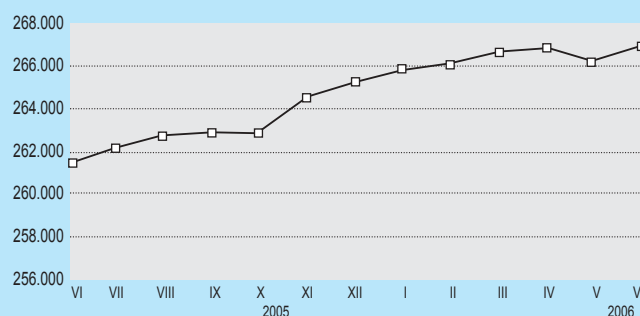
1,7%. Притоа, дури 85% од овие лица го остваруваат правото на бесплатно осигурување преку Агенцијата само затоа што немаат друга основа за осигурување што ја зголемува иницијативата на лицата да се пријавуваат како невработени (на пример оние кои работат во сивата економија или пак се фактички економски неактивни).

5.4. Корисници на пензии и социјална помош

Во јуни 2006 година согласно последните податоци на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се евидентирани 266.842 пензионери, што во однос на мај претставува пораст од 0,2% или зголемување за 600лица. Структурно гледано, поголем дел од нив се таканаречени старосни пензии 54,1%, потоа следуваат семејните пензии со 27,3% и инвалидските пензии со 18,6%.

Пензионерите од првата група (до 11.710 ден.), учествуваат со 88,2%, во вкупниот број на овие корисници, додека тие од втората група (над 11.710 ден.) со 11,8%. На годишна основа, овој број е поголем за 2,2%, односно за 5.837 лица. За исплата на

Вкупен број на пензионери

Извор: Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија

пензиите, во овој месец се потрошени 1.961 милиони денари.

Во јуни 2006 година, вредноста на просечната пензија изнесуваше 7.518 денари, што значи дека е на ниво на претходниот месец, додека на годишно ниво покажува пораст од 1,1%. Соодносот на просечната пензија со просечната исплатена нето плата во јуни 2006 година изнесуваше 55,4%.

5.5. Просечна нето-плата

Во јуни 2006 година, просечната исплатена месечна нето-плата по вработен изнесуваше 13.557 денари. Споредбено со претходниот месец ова претставува номинално и реално зголемување за 0,1% односно 0,8%. Најголем месечен пораст на просечно исплатена нето-плата од 36,7% во јуни 2006 е регистриран во одделот „Производство на производи од гума и производи од пластични маси“.

Во поглед на висината на платите, највисоки плати се исплатуваат во секторот „Финансиско посредување“ (26.470 денари), додека најниска плата се

исплатува во „Градежништво“ (10.018 денари). На годишна основа, номиналната и реалната просечна плата регистрираа стапка на пораст од 7,2%, односно 4%.

Процентот на вработените во Република Македонија кои со закаснување примаат плата, е на исто ниво од претходниот месец. Имено, во јуни 2006 година, само 13,9% од работниците во Република Македонија, не примиле плата.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Надворешниот долг на крајот на јуни 2006 година изнесуваше 2.128 милиони долари и во однос на месец мај е намален за 32 милиони долари. При незначително поголемо повлекување на средства од отплатата на главница на долгот, месечното намалување на долгот во најголем дел се должи на остварените курсни разлики.

Во структурата на надворешниот долг по кредитори, нема некои поместувања во однос на предходните месеци, и понатаму мултилатералните кредитори опфаќаат повеќе од половина, (51.7%), од кои најголем дел се (ИДА, ИБРД, ЕИБ, и ЕУ). Билатералните кредитори во структурата на долгот учествуваат со 10.0%, а приватните кредитори со 38.2%, од кои 29.4% се за еврообврзниците.

Во текот на јуни оваа година повлечени се средства во износ од 11.6 милиони долари, од кои 6,7 милиони долари од мултилатералните кредитори (ЕБРД, ИДА, ИБРД). Остатокот на средства се повлечени од билатерални кредитори во висина од 1.0 милиони долари и 3.9 милиони долари од нефинансискиот приватен сектор и приватни банки и финансиски институции. За првата половина од оваа година повлечени се вкупно средства во висина од 132.1 милиони долари, од кои 92.5 милиони долари од приватни кредитори.

Сервисирањето на обврските, продолжува да се извршува редовно и навремено, при што во месец јуни отплатени се 14.5 милиони долари (10.7 милиони долари главница). Притоа, спрема мултилатералните кредитори от-

платени се 6.6 милиони долари (ИБРД, ММФ, ЕБРД, ЕУ), а остатокот од 2.3 милиони долари спрема билатерални кредитори и 5.6 милиони долари спрема приватни кредитори. Кумулативно, за првите шест месеци од 2006 година отплатено е 318.1 милиони долари обврски спрема странство, од кои 288.3 милиони долари главница. Од вкупните отплати 227.5 милиони долари се платени спрема Лондонскиот клуб.

Новосклучените кредити во јуни оваа година изнесуваа 66.2 милиони долари, највисок износ од почетокот на годината, од кои 77,7% се однесуваат на јавните претпријатија, а останатиот дел претставува задолжување на приватниот сектор. За првите шест месеци од оваа година склучени се нови кредити во висина од 217.8 милиони долари, од кои 160.5 долари се склучени со приватни кредитори, и се очекува да се повлечат во наредниот период.

Согласно Планот на отплата на Народната банка на Република Македонија, во периодот јули – декември 2006 година достасуваат обврски за плаќање кон странските кредитори во износ од 153.2 милиони долари, од кои 108.7 милиони долари главница.

Краткорочниот надворешен долг на крајот на јуни 2006 година изнесуваше 110.5 милиони долари и во однос на месец мај е зголемен за 17 милиони долари, што се должи на поголемиот износ користени средства од извршените отплати. Покрај приватниот сектор за прв пат по

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА¹

(милиони САД долари)

	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005	31.01.2006	28.02.2006	31.03.2006	30.04.2006	31.05.2006	30.06.2006
Официјални кредитори	1.052	973	1.034	1.193	1.314	1.257	1.263	1.251	1.265	1.303	1.333	1.313
Мултилатерала	720	689	757	922	1.062	1.052	1.066	1.057	1.068	1.096	1.117	1.101
IMF	82	71	67	68	63	62	63	62	63	63	62	60
IBRD	123	124	145	181	223	248	250	246	249	255	259	255
IFC	57	33	18	13	9	6	6	6	6	5	5	5
IDA	250	255	296	358	389	362	366	364	366	374	379	377
EIB	69	75	102	116	148	140	143	145	146	149	152	148
EUROFIMA	17	14	12	8	8	7	7	7	7	8	8	8
CEDB	7	6	15	17	23	20	20	20	20	23	24	23
EBRD	74	62	32	40	65	87	88	87	89	92	97	98
EU	37	44	65	112	122	106	109	107	109	113	116	113
IFAD	3	4	5	7	11	13	13	13	13	14	14	14
EAR	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Билатерала	332	284	277	271,26	252	205	197	194	197	207	216	212
Приватни кредитори	443	456	543	605	694	924	715	734	747	806	828	815
Лондонски клуб	253	262	254	243,3	233	222	0	0	0	0	0	0
Еврообврзница	0	0	0	0	0	177	181	178	181	188	193	188
Останати	191	194	289	362	461	525	534	556	566	618	635	627
Банки и финан. инстит.	136	131	205	202,25	238	265	262	258	261	288	293	290
Претпријатија	55	63	85	159,68	223	260	272	298	305	330	342	337
ВКУПНО	1.495	1.429	1.577	1.799	2.008	2.181	1.978	1.985	2.012	2.109	2.161	2.128

Извор: Народна банка на Република Македонија

1) Долгорочен и среднорочен долг

2001 година, како должник на краток рок се јавува и јавниот сектор. Во овој месец користени се финансиски кредити во износ од 6.5 милиони долари, а платени се обврски во висина од 0.1 милиони долари. За првите шест месеци од оваа година користени се 40.5 милиони финансиски кредити, а отплатени се 31.1 милиони долари обврски спрема странство.

Гледано по должници, вкупниот надворешен долг (краткорочен и долгорочен) на крајот на јуни изнесуваше милиони долари, од кои милиони долари во јавниот сектор кој во споредба со предходниот месец е намален за милиони долари. Вкупниот надворешен долг во приватниот сектор е зголемен за милиони долари на месечна основа и на крајот на изнесуваше милиони долари.

СОСТОЈБА НА КРАТКОРОЧНИОТ ДОЛГ ПО ГОДИНИ (ПО ВИДОВИ КРЕДИТИ)

во 000 САД долари

Вид на кредит	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	30.06.06
Комерцијални кредити	1.248	2.149	1.863	1.853	848	112	1.390	1.030
Финансиски кредити	44.674	30.364	58.538	61.235	41.018	71.779	92.063	109.488
Краткорочни банкарски линии	6.441	6.108	5.001	472	0	0	0	0
Кредити за ликвидност во меѓусебни плаќања	28	14.218	0	0	0	0	0	0
Останати кредити	3.061	0	0	0	0	0	0	0
Вкупно	55.452	52.839	65.402	63.560	41.866	71.891	93.453	110.518

Извор: Народна банка на Република Македонија

ВКУПЕН НАДВОРЕШЕН ДОЛГ ПО ДОЛЖНИЦИ *

во милиони долари

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	31.01.06	28.02.06	31.03.06	30.04.06	31.05.06	30.06.06
Вкупен надворешен долг	1.664	1.696	1.574	1.473	1.529	1.928	1.717	1.748	1.735	1.763	1.265	2.238
Јавен сектор	1.445	1.398	1.268	1.179	1.179	1.441	1.227	1.239	1.227	1.215	1.550	1.531
Влада	1.154	1.192	1.089	1.006	993	1.245	1.039	1.047	1.038	1.030	1.317	1.298
Влада (обврски на Влада)	1.101	1.144	1.050	973	962	1.208	1.002	1.009	1.001	944	1.268	1.251
Фонд за патишта	53	48	39	33	31	37	37	38	36	36	49	47
Здравствен фонд	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Останати	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
НБМ	103	80	65	55	46	53	52	53	52	50	62	60
Јавни претпријатија	189	125	114	119	139	143	136	139	137	135	171	173
Приватен сектор	218	298	307	294	350	487	491	509	509	549	715	707
Банки	89	99	106	71	54	103	103	102	99	101	130	129
Претпријатија	129	199	201	223	296	384	388	407	409	447	585	578

Извор: НБРМ

* Краткорочен – долгорочен долг

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ - ПО КРЕДИТОРИ

во милиони долари

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Вкупно (Среднорочен и долгорочен)	1.123	1.141	1.380	1.446	1.495	1.429	1.577	1.798	2.008	2.128
Мултилатерални	468	490	687	702	720	689	757	922	1.062	1.052
IMF	80	103	114	102	82	71	67	68	63	62
IBRD / IDA	206	237	296	339	373	379	441	539	612	610
IFC	2	0	56	57	57	33	18	13	9	6
EIB	76	37	54	68	69	75	102	116	148	140
EBRD	69	83	90	72	74	62	32	40	65	88
EUROFIMA	29	25	23	17	17	14	12	8	8	7
Совет на Е.Р.банка	6	5	5	5	7	6	15	17	23	20
EU			48	41	37	44	65	113	122	106
IFAD			1	2	3	4	6	8	11	13
Билатерални кредитори	402	377	289	319	331	284	277	271	252	205
Приватни кредитори	253	274	404	425	443	456	543	605	693	924
Комерцијални банки	229	241	243	245	253	262	254	243	233	222
Останато	24	33	161	179	191	194	289	362	460	525
Вкупно (без ММФ)	1.043	1.038	1.266	1.344	1.413	1.358	1.510	1.756	1.936	2.066
Краткорочен долг			60	55	52	65	64	42	72	93

Извор: Народна банка на Република Македонија

ПЛАТЕНИ ОБВРСКИ (ПО КРЕДИТОРИ, ЗА КОРИСТЕНИ ДОЛГОРОЧНИ КРЕДИТИ И ЗАЕМИ)

(во милиони САД долари на денот на плаќањето)

	2000			2001			2002			2003			2004			2005			01.01. – 30.06.2006		
	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно
Официјални кредитори		43,94	120,66	110,58	44,64	155,22	117,16	35,82	152,98	106,46	33,84	140,30	101,67	28,95	130,62	91,70	30,99	122,69	36,13	16,48	52,61
Мултилатерални	49,14	29,30	78,44	65,99	27,37	93,36	82,35	22,61	104,96	61,96	20,95	82,91	55,04	20,54	75,58	50,45	23,11	73,56	20,65	12,96	33,61
ММФ	19,34	2,96	22,30	7,62	2,03	9,65	8,84	1,16	10,00	21,86	0,83	22,69	20,29	0,93	21,22	10,67	1,34	12,01	4,41	1,06	5,48
ИБРД	3,46	6,90	10,36	3,87	7,84	11,71	5,82	7,20	13,02	8,04	6,68	14,72	10,71	6,04	16,75	11,11	6,87	17,98	5,68	4,23	9,91
ИФЦ	5,58	7,23	12,81	26,82	3,72	30,54	20,42	1,69	22,11	8,06	1,04	9,10	5,43	0,56	5,99	2,80	0,40	3,20	1,13	0,17	1,30
ИДА	0,00	1,70	1,70	0,00	1,87	1,87	0,00	2,05	2,05	0,12	2,43	2,55	0,65	2,85	3,50	2,36	2,85	5,21	1,73	1,32	3,06
ЕИБ	2,60	3,42	6,02	2,79	3,57	6,36	3,03	3,79	6,82	6,33	4,62	10,95	8,85	4,78	13,63	9,11	5,09	14,20	4,58	2,61	7,19
ЕУРОФИМА	1,04	0,67	1,17	4,20	0,71	4,91	4,42	0,51	4,93	5,44	0,76	6,20	0,00	0,43	0,43	0,00	0,41	0,41	0,00	0,06	0,06
Совет на Е.Р. банка	1,15	0,09	1,24	0,96	0,24	1,20	0,98	0,36	1,34	0,00	0,57	0,57	0,00	0,50	0,50	0,15	0,58	0,73	0,00	0,33	0,33
ЕБРД	15,43	5,02	20,45	19,17	5,44	24,61	28,05	3,90	31,95	11,17	1,84	13,01	8,19	2,00	10,19	13,73	3,05	16,78	3,11	1,85	4,96
ЕУ	0,54	1,28	1,83	0,00	1,91	1,91	0,00	1,92	1,92	0,00	2,14	2,14	0,00	2,38	2,38	0,00	2,43	2,43	0,00	1,28	1,28
ИФАД	0,00	0,01	0,01	0,00	0,03	0,03	0,00	0,03	0,03	0,00	0,04	0,04	0,00	0,06	0,06	0,00	0,08	0,08	0,00	0,05	0,05
ЕАР	0,00	0,00	0,00	0,56	0,00	0,56	0,79	0,00	0,79	0,93	0,00	0,93	0,92	0,00	0,92	0,51	0,00	0,51	0,00	0,00	0,00
Билатерални	27,58	14,64	42,22	44,59	17,27	61,86	34,81	13,20	48,01	44,49	12,89	57,38	46,63	8,41	55,04	41,25	7,88	49,13	15,48	3,52	19,00
Комерцијални кредитори	46,85	19,81	66,66	34,49	16,13	50,62	67,13	15,17	82,30	92,15	17,24	109,39	97,84	18,43	116,27	87,72	23,94	111,66	252,13	13,33	265,47
Лондонски клуб	0,00	9,41	9,41	0,00	9,79	9,79	7,85	9,92	17,77	10,46	6,36	16,82	10,46	4,84	15,30	10,46	7,38	17,84	222,38	5,16	227,54
Останати	46,85	10,40	57,24	34,49	6,34	40,83	59,28	5,26	64,54	81,69	10,88	92,57	87,37	13,59	100,96	77,26	16,56	93,82	29,76	8,17	37,93
Банки и финансиски институции	39,42	7,83	47,25	27,34	4,72	32,06	47,06	4,35	51,41	59,55	9,46	69,01	63,57	9,23	72,80	48,71	11,33	60,04	18,91	5,15	24,06
Нефинансиски приватен сектор	7,43	2,57	9,99	7,15	1,62	8,77	12,22	0,90	13,12	22,14	1,42	23,56	23,80	4,36	28,16	28,55	5,23	33,78	10,85	3,02	13,87
ВКУПНО	123,57	63,75	187	145,07	60,77	205,84	184,29	50,99	235,28	198,61	51,08	249,69	199,51	47,38	246,89	179,42	54,93	234,35	288,26	29,81	318,07

Извор: Народна банка на Република Македонија

ПЛАН НА ОТПЛАТА НА ОБВРСКИ (01.07. - 31.12.2006)

(во милиони САД долари на денот на плаќањето)

	Јули			Август			Септември			Октомври			Ноември			Декември			01.07. - 31.12.2006		
	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно	Главница	Камата	Вкупно
Официјални кредитори	16,51	5,06	21,57	4,84	3,37	8,21	3,65	2,30	5,95	7,98	2,34	10,32	6,94	2,63	9,57	7,05	3,48	10,53	46,96	19,18	66,14
Мултилатерални	3,70	1,64	5,34	2,81	3,06	5,87	3,10	2,09	5,19	7,09	2,08	9,17	6,30	2,47	8,77	6,90	3,29	10,19	29,89	14,64	44,52
ММФ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,57	0,57	0,00	0,00	0,00	2,09	0,00	2,09	4,59	0,57	5,16	2,34	0,00	2,34	9,01	1,18	10,19
ИБРД	1,58	0,74	2,32	1,98	0,89	2,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,43	0,43	0,75	1,16	1,91	1,83	1,91	3,74	6,13	5,12	11,26
ИФЦ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,47	0,08	0,55	0,67	0,03	0,70	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,15	0,10	1,25
ИДА	0,54	0,15	0,69	0,06	0,38	0,44	0,00	0,02	0,02	1,27	0,45	1,72	0,00	0,15	0,15	0,21	0,30	0,51	2,07	1,45	3,53
ЕИБ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,86	0,90	2,76	2,94	1,07	4,01	0,80	0,49	1,29	0,00	0,11	0,11	5,64	2,57	8,21
ЕУРОФИМА	0,00	0,00	0,00	0,00	0,17	0,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,35	0,20	1,55	1,35	0,37	1,71
Совет на Е.Р. банка	0,00	0,02	0,02	0,00	0,04	0,04	0,16	0,05	0,21	0,00	0,06	0,06	0,16	0,08	0,24	0,35	0,05	0,40	0,67	0,32	0,99
ЕБРД	1,58	0,42	2,00	0,77	0,83	1,60	0,61	0,72	1,33	0,00	0,02	0,02	0,00	0,01	0,01	0,78	0,22	1,00	3,74	2,21	5,95
ЕУ	0,00	0,30	0,30	0,00	0,19	0,19	0,00	0,30	0,30	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,47	0,47	0,00	1,26	1,26
ИФАД	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,03	0,13	0,03	0,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,06	0,18
ЕАР	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Билатерални	12,81	3,42	16,23	2,03	0,30	2,33	0,55	0,21	0,76	0,89	0,26	1,15	0,64	0,16	0,80	0,15	0,19	0,34	17,08	4,54	21,62
Комерцијални кредитори	9,96	3,91	13,87	5,38	2,01	7,39	16,92	2,40	19,32	6,95	4,13	11,08	6,20	0,93	7,13	16,33	11,99	28,32	61,74	25,36	87,10
Лондонски клуб	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8,69	8,69	0,00	8,69	8,69
Останати	9,96	3,91	13,87	5,38	2,01	7,39	16,92	2,40	19,32	6,95	4,13	11,08	6,20	0,93	7,13	16,33	3,30	19,63	61,74	16,67	78,41
Банки и финансиски институции	6,74	3,06	9,80	4,16	1,90	6,06	9,69	1,04	10,73	1,67	0,57	2,24	4,11	0,82	4,93	8,51	1,15	9,66	34,89	34,89	69,78
Нефинансиски приватен сектор	3,21	0,85	4,06	1,22	0,11	1,33	7,23	1,35	8,58	5,29	3,55	8,84	2,09	0,12	2,21	7,81	2,15	9,96	26,86	26,86	53,72
ВКУПНО	26,47	8,97	35,44	10,22	5,38	15,60	20,57	4,70	25,27	14,93	6,47	21,40	13,14	3,56	16,70	23,38	15,47	38,85	108,70	44,55	153,25

Извор: Народна банка на Република Македонија

ПЛАТЕНИ ОБВРСКИ ПО КРАТКОРОЧНИ КРЕДИТИ ВО 2006 ГОДИНА И ПЛАН НА ОТПЛАТА (ПО ВИДОВИ КРЕДИТИ)

(во САД долари)

Вид на кредит	Платени обврски						План на отплата					
	Q1			Q2			Q3			Q4		
	Главница	Камата	вкупно	Главница	Камата	вкупно	Главница	Камата	вкупно	Главница	Камата	вкупно
	49,473,00	6,688,00	56,161,00	112,137,00	2,108,00	114,245,00	51,480,00	1,049,00	52,529,00	17,160,00	114,00	17,274,00
Комерцијални кредити	22,710,926,00	1,450,073,00	24,160,999,00	6,474,890,00	256,810,00	6,734,700,00	11,959,584,00	270,898,00	12,230,482,00	32,397,359,00	1,037,733,00	33,435,092,00
Финансиски кредити	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	0	0,00	0	0,00	0,00
Краткорочни банкарски линии	22,760,399,00	1,456,761,00	24,217,160,00	6,587,027,00	261,918,00	6,848,945,00	12,011,064,00	271,947,00	12,283,011,00	32,414,519,00	1,037,847,00	33,452,336,00
Вкупно												

ПОЛУГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ПОРТФОЛИОТО НА ЈАВНИОТ ДОЛГ

I. Јавен долг - дефиниција и состојба

Јавниот долг на Република Македонија е државниот долг и сите финансиски обврски создадени преку задолжување на општините и градот Скопје, како и на јавните претпријатија и трговските друштва кои се во целосна и доминантна сопственост на државата. Оттука како носители на јавниот долг може да се јават Владата на Република Македонија, општините и градот Скопје, јавните претпријатија и трговски друштва кои се во целосна или во доминантна сопственост на државата.

Оваа дефиниција за јавниот долг е содржана во Законот за јавен долг (Службен весник на РМ број 62/2005) и ја претставува т.н. Национална методологија за пресметка на јавниот долг. Друга методологија која често се применува во практиката за пресметка на долгот на јавниот сектор е содржана во Прирачникот на ММФ за статистика на владините финансии и истата се разликува од националната методологија по тоа што покрај претходно наведените носители на јавен долг, во пресметката се вклучува и долгот на монетарните власти, односно долгот на Централната банка. За целите на оваа информација, податоците за јавниот долг содржани во табеларните прегледи ќе бидат пресметани според двете методологии (национална и на ММФ), додека во графичките прикази согласно националната методологија.

Портфолиото на јавниот долг на Република Македонија го сочинуваат долгови наследени од поранешна СФРЈ, задолжувања кај меѓународните финансиски институции и меѓународните финансиски пазари како и задолжувањето на домашните финансиски пазари.

Заклучно со 30.06.2006 година јавниот долг на РМ изнесува 1,972 милиони ЕУР согласно ГФС методологијата, односно 41% од БДП. Вкупниот јавен долг според Законот за јавен долг изнесува 1,770 милиони ЕУР, односно 37% од БДП. Долгот на општата влада изнесува 1,678 милиони ЕУР односно 35% од БДП. (Табела бр. 1)

Вкупниот јавен долг, според ГФС методологијата, во јуни 2006 бележи опаѓање во однос на мај оваа година за 20 милиони ЕУР, додека според Законот за јавен долг нивото на јавниот долг останува непроменето. Надворешниот јавен долг во јуни изнесува

1,219 милиони ЕУР и бележи пораст во однос на мај кога изнесуваше 1,207 милиони ЕУР. Внатрешниот јавен долг изнесува 753 милиони ЕУР и бележи намалување во споредба со претходниот месец за 30 милиони ЕУР.

1. Настаните кои го одбележаа управувањето со јавниот долг во минатиот период

1.1 Емисија на првата Еврообврзница на Република Македонија

Во декември 2005 година Република Македонија за прв пат се појави на меѓународниот финансиски пазар со емисија на првата Еврообврзница, за која беа доставени понуди во износ од 593 милиони евра, односно четири пати поголема заинтересираност од емитуваниот износ на Еврообврзницата (150 милиони евра).

Истовремено, рејтинг агенциите Standard and Poor's и Fitch и доделија рејтинг на новоемитуваната Еврообврзница и тоа ББ+ (со стабилен изглед) и ББ (со позитивен изглед), респективно.

Емитуваната Еврообврзница во износ од 150 милиони евра е со рок на доспевање од 10 години и купонска каматна стапка од 4,625%.

Средствата прибрани од емитуваната Еврообврзница се искористени за целосен откуп на долгот кон Лондонскиот клуб на доверители и делумно за зајакнување на девизните резерви на Република Македонија.

1.2. Откуп на долгот кон Лондонскиот клуб на кредитори

Со цел подобрување на структурата на должничкото портфолио, во јануари 2006 година беше извршен целосен откуп на долгот кон Лондонскиот клуб на кредитори, што претставува прва голема активна мерка на Министерството за финансии во насока на активно управување со јавниот долг.

Со откупот на долгот кон Лондонскиот клуб на кредитори беа постигнати следниве позитивни ефекти:

- Подобрување на каматната структура на јавниот долг и реализирање на големи заштеди во Буџетот во наредните години;

- Подобрување на профилот на должничкото портфолио на државата, преку замена на непазарен со пазарен инструмент т.е. хартии од вредност;
- Продолжување на рочноста на должничкото портфолио;
- Одбегнување на одредени видови на пазарен ризик, особено ризик од промена на каматните стапки и ризик од промена на девизниот курс;
- Проширување на базата на странски инвеститори во РМ.

1.3. Петтата емисија на обврзниците за денационализација

Врз основа на Законот за издавање на обврзници на Република Македонија за денационализација (Службен весник на Република Македонија број 37/2002) на 13.03.2002 година беше емитирана петтата обврзница за денационализација во износ од 34 милиони ЕУР. Условите по кои е издадена оваа обврзница се идентични како и за првите четири обврзници, односно со рок на доспевање 10 години со фиксна каматна стапка од 2%.

Тргувањето со обврзниците од оваа емисија започна на 16.03.2006 година. Обврзниците за денационализација се котираат на Македонската берза АД Скопје.

1.4. Континуирани државни хартии од вредност

1.4.1. Примарен пазар на ДХВ

Политиката на континуирано издавање на државните хартии од вредност (ДХВ) продолжува и во првата половина од 2006 година. Притоа, фокусот на истата беше ставен главно на:

● Зголемување на емисиите на ДХВ

Состојбата на издадени ДХВ на 31.12.2005 година изнесуваше 4,28 млрд. Денари. Во текот на наредното полугодие беше зголемена за околу една милијарда и на 30.06.2006 година истата изнесуваше 5,22 млрд. денари. Имено, вкупниот износ на издадени ДХВ во првите шест месеци од 2006 година изнесува 6,3 млрд денари, додека износот на нето емисиите во истиот период изнесуваше 0,9 млрд. денари. Според проекциите во Буџетот на РМ за 2006 година предвидено е повлекување од 3 млрд. денари. Малото отстапување од проектираното нето повлекување се должи пред се поради остварување на буџетски суфицит во тековниот период.

● Зголемување на рочноста на ДХВ

Во периодот јан–јуни 2006, издадени се 3,6 и 12 месечните државни записи, како и една 2–годишна државна обврзница. Во креирањето на политиката на издавање на ДХВ посебен акцент беше ставен на зголемувањето на нивната рочност односно се понудија поголеми износи на државни хартии од вредност со подолга рочност на сметка на 3–месечните државни хартии од вредност. Исто така според календарот за емисија на државни хартии од вредност за 2006 година до крајот на годината се предвидува и емитување на прва 3–годишна државна обврзница што е уште еден елемент за зголемување на рочноста на државните хартии од вредност.

● Зголемување на атрактивноста на ДХВ и проширување на базата на инвеститори

Како резултат на промотивната кампања за инвестирање во ДХВ и на збогатувањето на портфолиото со државни хартии од вредност од различни рочности, особено на оние со подолга рочност интересот кај инвеститорите постојано бележи нагорен тренд.

Како резултат на зголемената побарувачка, каматните стапки на ДХВ бележат континуирано опаѓање и истите во текот на првата половина од 2006 година паднаа во просек од 1 до 2 процентни поени во зависност од нивната рочност. При тоа, најголем пад е забележан кај 3–месечните државни хартии од вредност кој се должи како на големата побарувачка за хартиите од вредност која во овој период со исклучок на неколку аукции двојно ја надминуваше понудата, така и на поголемата доверба на инвеститорите во државата.

1.4.2. Секундарен пазар на ДХВ

Паралелно со натамошниот развој на примарниот пазар се развиваше и секундарното тргување на државните хартии од вредност. Најзначајни институции на кои што се вршеше секундарното тргување се Македонската Берза АД Скопје и Пазарот преку Шалтер (ОТЦ).

Една од значајните новини беше донесувањето на нови Правила за начин и постапка за тргување и порамнување на трансакции со хартии од вредност на пазари преку шалтер (Службен весник на РМ бр. 71/06) со кои се овозможува тргување и со државните обврзници на пазарот преку шалтер (исклучок се обврзниците за заробени девизи и денационализација). Овие правила влегуваат во сила од 1ви Јули. Тргувањето на пазарите преку шалтер не е оптоварено со трансакциони трошоци, а порамнувањето на хартиите се врши во реално време. До јуни 2006 из–

вршени се 16 трансакции на државни записи на пазарот преку шалтер.

1.4.3. Воведување на ДХВ за монетарни цели

Министерството за финансии во договор со НБРМ, во март 2006 година започна со издавање на државни хартии од вредност за монетарни цели. Во првата половина од 2006 година се одржаа вкупно шест аукции на државни хартии од вредност за монетарни цели кои се емитираа на редовните аукции на државни хартии од вредност и ги имаа истите карактеристики како и редовните државни хартии од вредност.

Состојбата на издадени ДХВ за монетарни цели заклучно со 30.06.2006 година изнесува 2,67 млрд. денари. Од друга страна, вкупниот износ на издадени ДХВ за монетарни цели во првите шест месеци од 2006 година изнесува 4,07 млрд денари, додека износот на нето емисиите во истиот период изнесуваше 2,63 млрд денари.

1.5. Издадени гаранции

1.5.1. Гаранција за Проектот за реформа на Македонски железници

Во февруари 2006 година РМ издаде гаранција за кредитот која Меѓународната банка за обнова и развој го одобри на Македонски железници, за реализација на Проектот „Реформа на Македонски железници“.

Заемот во износ од 15 милиони ЕУР и е доделен под услови на Меѓународната банка за обнова и развој – Светската банка, односно рок на отплата 17 години со вклучен грејс период од 5 години и каматна стапка ЛИБОР + 0.75% (со варијабилан распон).

1.5.2. Гаранција за проектот за АД МЕПСО - пренос на електрична енергија и управување со електроенергетскиот систем

Во март 2006 година беше издадена државна гаранција со која се гарантира намиравањето на обврските и исполнувањето на одредбите од Договорот за заем наменет за Проектот за АД МЕПСО, кој се случи меѓу АД МЕПСО – Пренос на електрична енергија и управување со електроенергетскиот систем, во државна сопственост и Меѓународната банка за обнова и развој.

Одобрениот заем е во износ од 20.700.000 ЕУР, со рок на отплата од 17 години. Вклучен грејс период од 5 години и каматна стапка од ЛИБОР +0,75%.

1.5.3. Гаранција за кредит од ДЕПФА БАНК за имплементација на Проектот ХЕЦ „Св.Петка“ од страна на АД „Рико“ Љубљана

Во мај 2006 година Собранието на Република Македонија донесе Закон со кој се гарантира намиравањето на финансиските обврски од Договорот за заем наменет за Проектот ХЕЦ–Св. Петка, кој се склучи помеѓу АД ЕЛЕМ и ДЕПФА Инвестмент Банк лимитед од Никозија, Кипар.

Одобрениот заем е во износ од 41.037.621 ЕУР, со следниве услови на плаќање: камата ЕУРИБОР +2,75% годишно; провизија за ангажирани и неповлечени средства од 0,80% годишно; грејс период вклучен во периодот на отплата три години и шест месеци; казнена камата ЕУРИБОР+4,75%. Предвидена е можноста АД ЕЛЕМ и Депфа да може да се договорат варијабилната каматна стапка да биде заменета со фиксна каматна стапка.

1.6. Ново склучени кредити

1.6.1. Кредит за Проектот за имплементација на реформите во правниот и судскиот систем и институционална поддршка

Во мај 2006 година Собранието на Република Македонија го изгласа Законот за задолжување на Република Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој по Договор за заем за проектот за имплементација на реформите во правниот и судскиот систем и институционална поддршка. Заемот е одобрен во износ од 10.000.000 ЕУР и е со рок на отплата од 17 години, вклучен грејс период од 5 години и каматна стапка ЛИБОР+0,75% годишно.

1.6.2. Кредит за реализација на втората фаза од Програмата за рационализација на управувањето и модернизација на биомедицинската технологија во здравствениот сектор

Во мај 2005 година беше потпишан Договорот за задолжување на Република Македонија кај Владата на Република Италија за реализација на втората фаза од Програмата за рационализација на управувањето и модернизација на биомедицинската технологија во здравствениот сектор. Заемот е одобрен во износ од 2.582.285 ЕУР, и ќе се користи под следниве услови: Камата: 0,00 %; Период на отплата: 39 години; Грејс период вклучен во периодот на отплата: 19 години.

II. Карактеристики на портфолиото на јавниот долг

1. Вкупен јавен долг

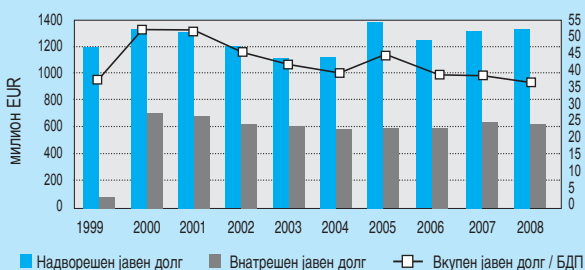
Основа	во милиони ЕУР			
	месец			
	31.12.2005	30.04.2006	31.05.2006	30.06.2006
Надворешен јавен долг*	1.441,16	1.215,00	1.207,36	1.219,60
Долг на општа влада	1.245,35	1.030,00	1.025,89	1.037,70
Централна банка	52,66	50,00	48,39	47,82
Јавни претпријатија	143,15	135,00	133,08	134,08
Домашен јавен долг	750,39	800,90	784,32	753,29
Долг на општа влада	603,66	656,59	660,46	642,71
Државни записи за монетарни цели	0,00	49,05	49,03	43,64
Централна банка	146,74	144,31	123,86	110,59
Јавни претпријатија**	N / A	1,16	1,10	1,52
Вкупен јавен долг според GFS методологија	2.191,55	2.015,90	1.991,69	1.972,89
Вкупен јавен долг како % од просечен БДП	48,55	42,19	41,68	41,29
Вкупен јавен долг според Законот за јавен долг	1.992,16	1.772,53	1.770,40	1.770,84
Вкупен јавен долг како % од просечен БДП	44,1	37,9	37,05	37,06

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

*Во декември 2005 година се емитуваше првата Евробврзница во износ од 150.00мил ЕУР при што дојде до привремено зголемување на јавниот долг, бидејќи средствата во јануари 2006 година беа искористени за целосен предвремен откуп на долгот кон Лондонски клуб на кредитори.

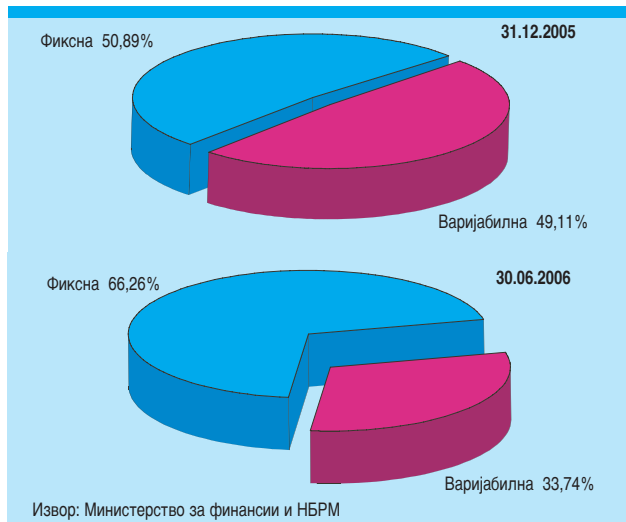
**Од април 2006 година јавните претпријатија започнаа со доставување до Министерството за финансии на извештаи за состојбата на долгот (во согласност со Законот со јавен долг).

Движење на јавниот долг во однос на БДП

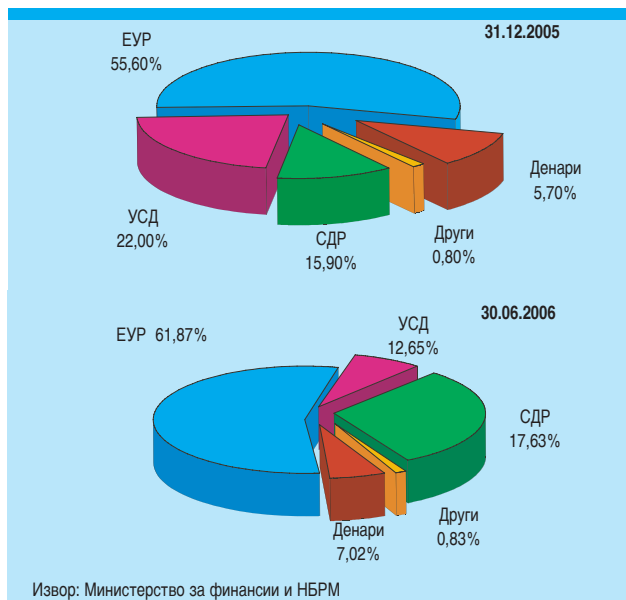
Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Каматна структура на вкупниот јавен долг

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Валутна структура на вкупниот јавен долг

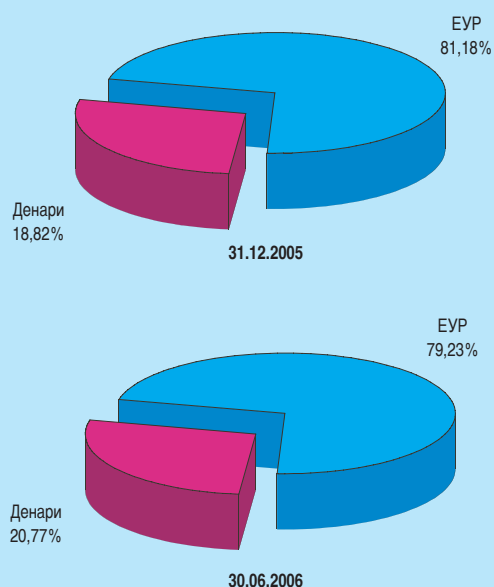
Извор: Министерство за финансии и НБРМ

2. Внатрешен јавен долг

Основа	во милиони ЕУР						
	месец						
	31.12.2005	31.01.2006	28.02.2006	31.03.2006	30.04.2006	31.05.2006	30.06.2006
Внатрешен јавен долг според GFS методологија	750,39	775,47	766,32	806,84	800,90	784,32	753,29
Внатрешен јавен долг според законот за јавен долг	603,66	605,03	607,70	637,64	607,53	611,43	599,06
Долг на Општа влада	603,66	605,03	607,70	660,53	656,59	660,46	642,71
Долг на Централна влада	603,46	604,83	607,50	660,33	655,22	659,16	640,98
Структурни обврзници	533,50	532,95	532,56	559,20	528,65	528,26	512,00
Обврзница за санација на Стопанска банка	26,61	26,51	26,61	26,62	21,30	21,29	21,29
Обврзница за селективни кредити	16,98	16,92	16,98	16,99	16,99	16,98	16,98
Обврзница за приватизација на Стопанска банка	77,24	77,24	77,24	75,10	75,10	75,10	72,95
Обврзница за старо девизно штедење	306,50	306,50	306,50	306,51	280,97	280,97	280,90
Обврзница за денационализација	106,16	105,78	105,23	133,99	134,29	133,92	119,87
Континуирани државни хартии од вредност	69,96	71,87	74,94	101,12	126,58	130,90	128,98
Од кои државни записи за монетарни цели	0,00	0,00	0,00	22,89	49,05	49,03	43,64
Општини	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20	0,20
Централна банка	146,74	170,44	158,62	146,31	144,31	123,86	110,59
Јавни претпријатија	N/A	N/A	N/A	N/A	1,16	1,10	1,52

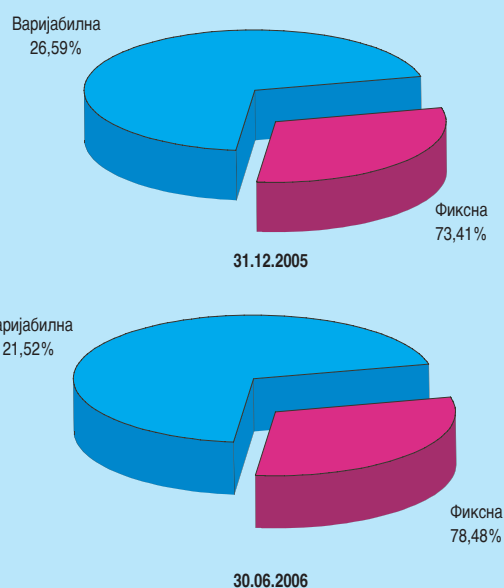
Извор: Министерство за финансии

Валутна структура на внатрешниот јавен долг

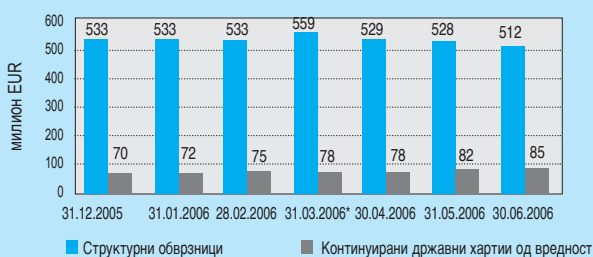
Извор: Министерство за финансии

Каматна структура на внатрешниот јавен долг

Извор: Министерство за финансии

Однос меѓу структурните обврзници и континуираните државни хартии од вредност

Извор: Министерство за финансии

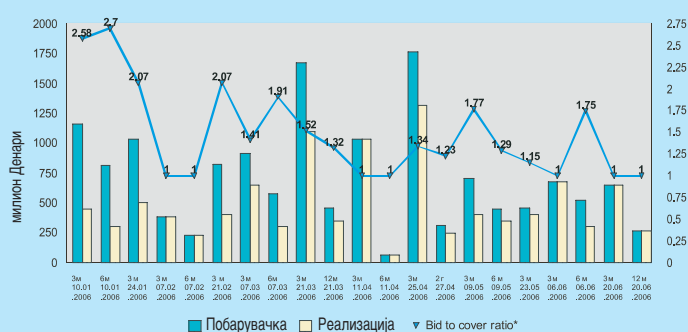
*Во Март 2006 година се емитуваше петтата емисија на обврзници за денационализација.

2.1. Примарен пазар на државни хартии од вредност

Пондерираните каматни стапки на емитувани ДХВ

Датум на одржување на аукција	Пондерирана каматна стапка на 3-месечните ДЗ	Пондерирана каматна стапка на 6-месечните ДЗ	Пондерирана каматна стапка на 12-месечните ДЗ	Пондерирана каматна стапка на 2-годишна ДО
Јануари – 06	7,18	7,61		
Февруари – 06	6,96	7,08		
Март – 06	6,85	7,28	8,62	
Април – 06	6,45	6,84		9,44
Мај – 06	7,11	7,13		
Јуни – 06	6,54	6,92	8,66	

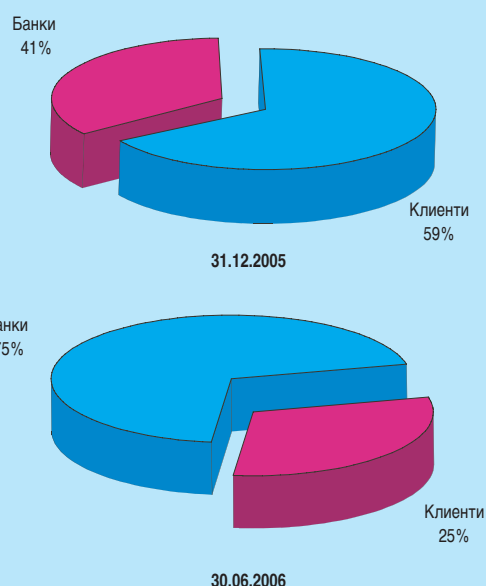
Побарувачка и реализација на ДХВ на аукциите Јан-Јун 2006

Извор: Министерство за финансии

*Bid to cover ratio – коефициент кој ја прикажува покриеноста на реализацијата со побарувачката

Сопственичка структурна на континуирани ДХВ

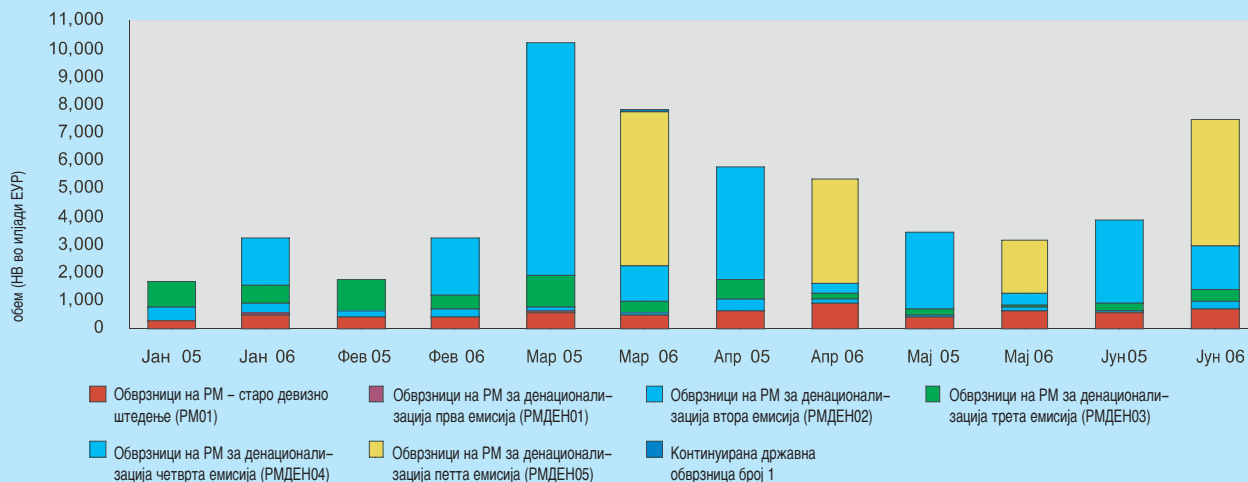

Извор: Министерство за финансии

2.2. Секундарен пазар на државни хартии од вредност

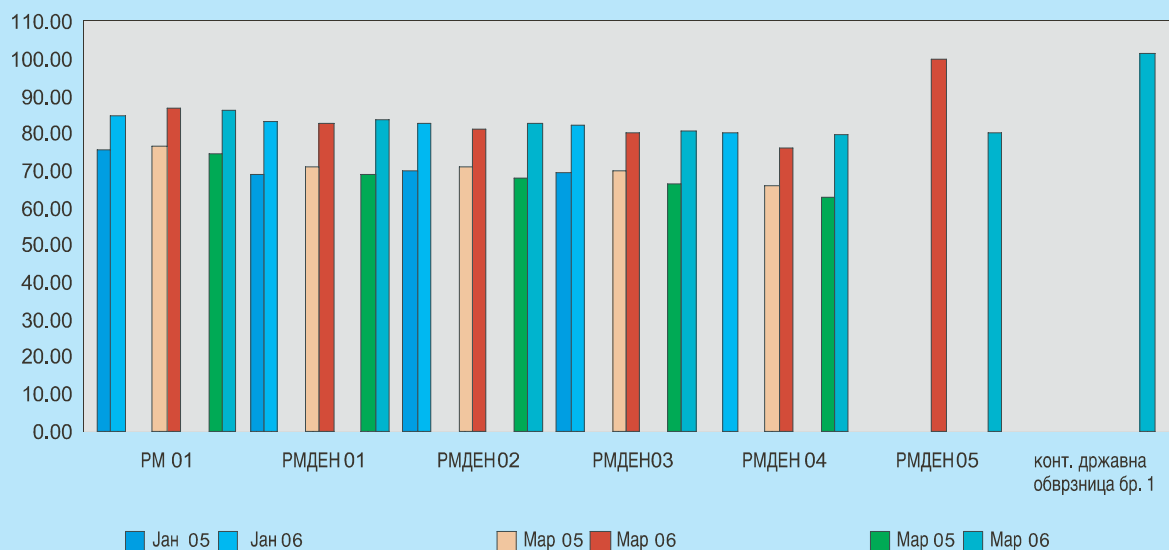
2.2.1 Македонска берза АД Скопје

Обем на тргување со државните обврзници

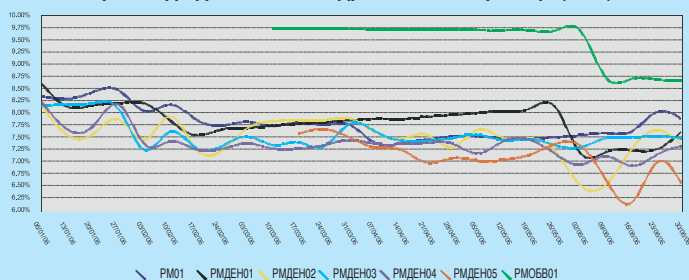
Извор: Македонска берза АД Скопје

Просечна дневна цена на државните обврзници

Извор: Македонска берза АД Скопје

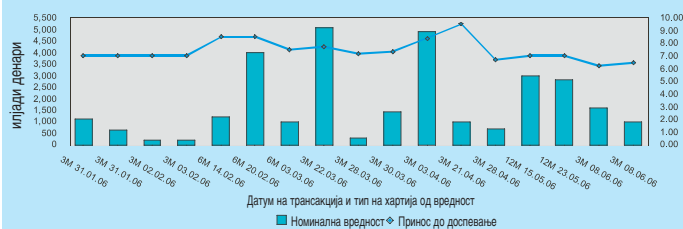
Принос до доспевање на државните обврзници (УТМ)

Извор: Македонска берза АД Скопје

2.2.2 Пазари преку шалтер

Склучени трансакции на пазарот преку шалтер во период Јан-Јун 2006

Извор: НБРМ

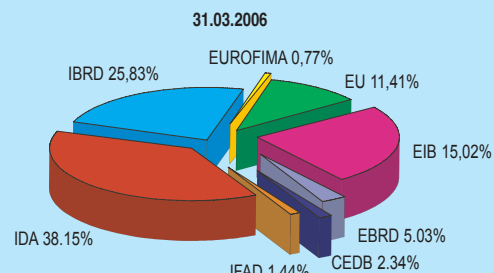
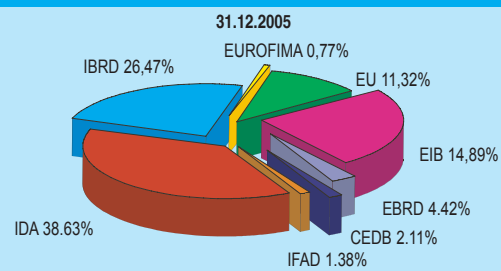
3. Надворешен јавен долг

Надворешен јавен долг по кредитори и должници

Сектор / должник / кредитор	31.12.05	30.04.06	31.05.06	30.06.06
Јавен долг според GFS	1,440.40	1,214.99	1,207.36	1,219.59
Јавен долг според законот за Јавен долг	1,387.74	1,164.82	1,158.97	1,171.77
Влада на Република Македонија	1,244.59	1,030.14	1,025.89	1,037.69
Официјални кредитори	906.09	879.42	875.18	887.03
Мултилатерални кредитори	751.82	736.24	732.93	743.34
IBRD	185.18	179.15	177.18	179.34
IDA	307.13	298.68	295.54	300.94
IFAD	10.97	10.87	11.20	11.36
CEDB	16.78	18.48	18.48	18.48
EBRD	29.22	30.26	31.71	34.44
EIB	112.53	108.80	108.81	108.77
EU	90.00	90.00	90.00	90.00
Билатерални кредитори	154.27	143.18	142.26	143.69
Репрограмиран долг 1995	102.31	89.80	88.69	89.85
Нерепограмиран долг	6.63	6.63	6.63	6.63
Новосклучени кредити	45.33	46.76	46.94	47.21
Приватни кредитори	338.50	150.71	150.71	150.66
Евро обврзници	150.00	150.00	150.00	150.00
Останати приватни кредитори	188.50	0.71	0.71	0.66
Банки	188.50	0.71	0.71	0.66
Небанкарски приватен сектор	0.00	0.00	0.00	0.00
Народна банка на Република Македонија	52.66	50.16	48.39	47.82
IMF MMF	52.66	50.16	48.39	47.82
Јавни претпријатија	143.15	134.69	133.08	134.08
Официјални кредитори	59.99	61.23	61.19	61.23
Мултилатерални кредитори	43.14	45.46	45.47	45.52
IBRD	25.25	24.36	24.36	24.41
EBRD	5.94	5.25	5.25	5.25
EIB	5.83	9.75	9.75	9.74
EUROFIMA	6.12	6.11	6.12	6.11
Билатерални кредитори	16.85	15.76	15.72	15.71
Новосклучени кредити	16.85	15.76	15.72	15.71
Приватни кредитори	83.16	73.46	71.88	72.85
Останати приватни кредитори	83.16	73.46	71.88	72.85
Банки	80.19	70.84	69.32	70.22
Небанкарски приватен сектор	2.97	2.62	2.56	2.62

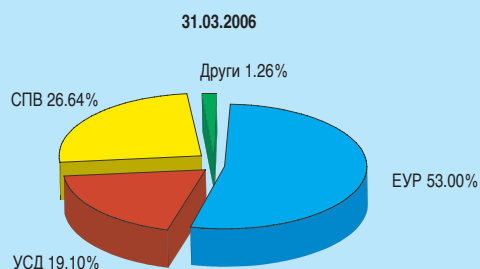
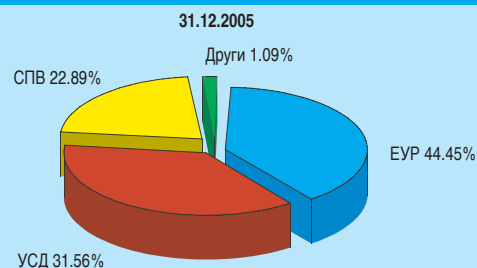
Извор: Народна банка на Република Македонија

Структура на надворешниот јавен долг по мултилатерални кредитори

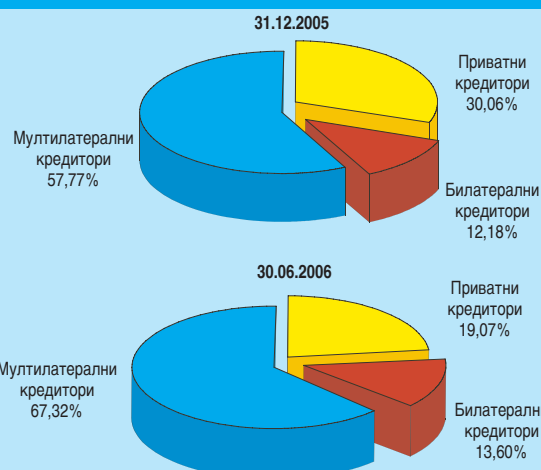
Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Валутна структура на надворешниот јавен долг

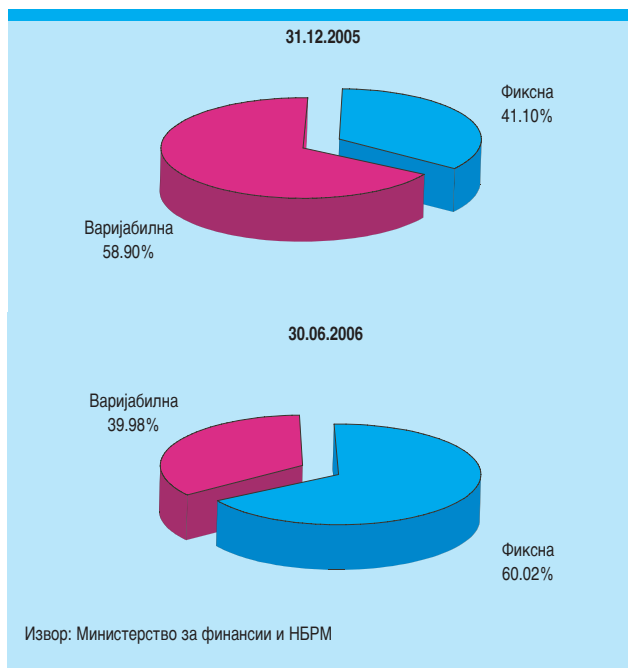
Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Структура на надворешниот јавен долг по кредитори

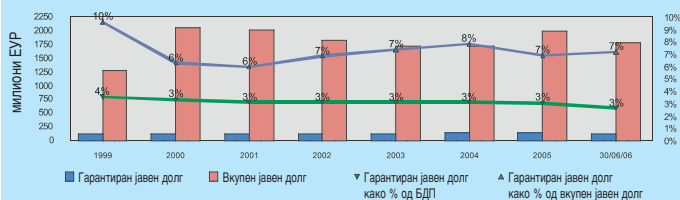
Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Каматна структура на надворешниот јавен долг

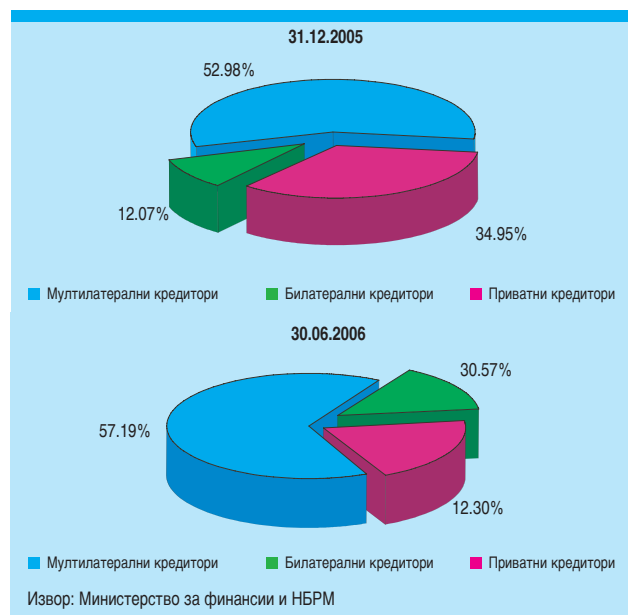

4. Гарантиран јавен долг

Состојба на јавно гарантиран јавен долг

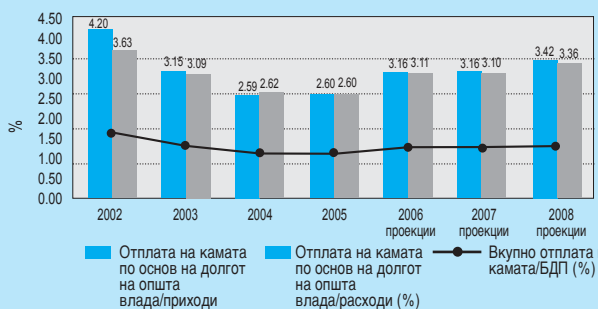

Гарантиран јавен долг по кредитори

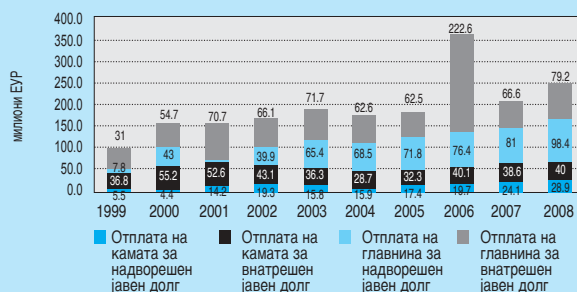

III. Сервисирање на вкупниот јавен долг

Отплата на камата во однос на приходи, расходи и БДП

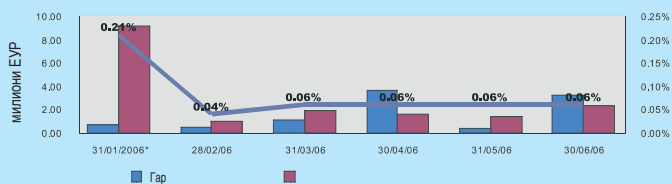
Отплата на камата и главнина по основ на јавен долг

*На 11.01.2006 година се изврши откупот на долгот кон Лондонски клуб на кредитори со средствата добиени од емисијата на Еврообврзницата.

Извор: Министерство за финансии

Каматни трошоци за сервисирање на вкупниот јавен долг

*На 11.01.2006 година се изврши откупот на долгот кон Лондонски клуб на кредитори со средства добиени од емисијата на Еврообврзницата.

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Отплата по основ на вкупен јавен долг за првото полугодие на 2006 година

Основ	Јан - 06	Фев - 06	Мар - 06	Апр - 06	Мај - 06	Јун - 06	Вкупно
Камата по основ на надворешен јавен долг	9,17	0,94	1,93	1,62	1,44	2,27	17,38
Камата по основ на внатрешен јавен долг	0,66	0,49	1,12	3,62	0,41	3,24	9,54
Вкупно камата по основ на вкупен јавен долг	9,83	1,42	3,06	5,23	1,85	5,52	26,92
Главнина по основ на надворешен јавен долг	200,97	1,73	3,40	3,70	0,60	3,07	213,47
Главнина по основ на внатрешен јавен долг	0,00	0,00	2,15	30,87	0,00	13,57	46,58
Вкупно главнина по основ на вкупен јавен долг	200,97	1,73	5,55	34,56	0,6	16,64	260,06

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

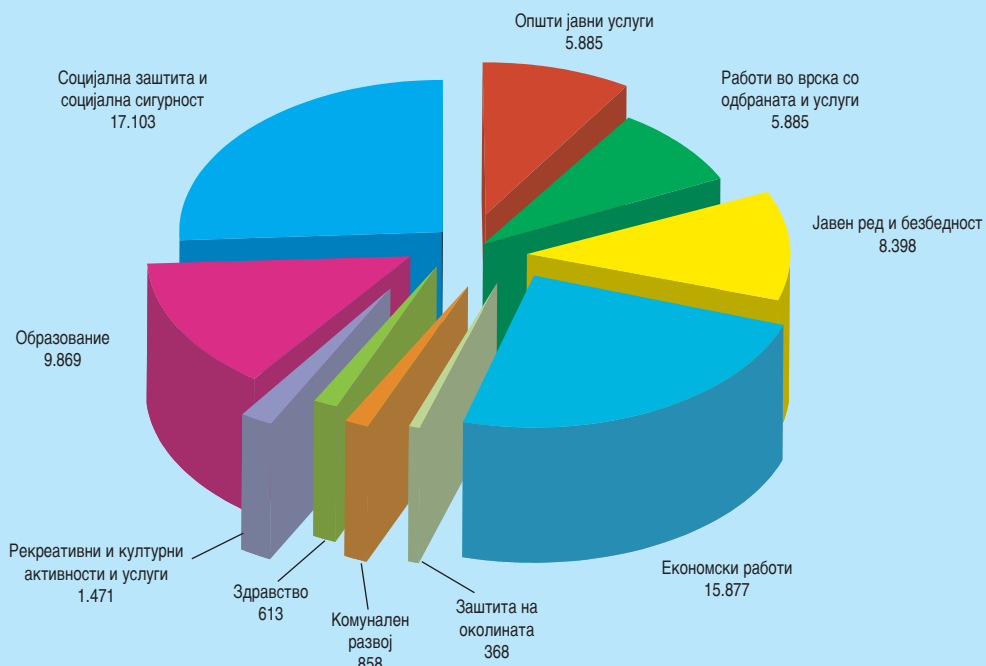
	2002 Завршна сметка	2003 Завршна сметка	2004 Завршна сметка	2005 Ребаланс	2006 Буџет
ВКУПНИ ПРИХОДИ	71.981.222.938	68.406.577.974	68.257.596.556	77.127.000.000	81.749.000.000
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	58.896.097.958	56.784.247.919	56.534.423.095	58.596.000.000	59.940.000.000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	54.389.136.894	49.166.396.854	52.527.458.366	53.318.000.000	56.840.000.000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	10.137.596.496	10.772.545.343	10.068.869.008	10.802.000.000	11.236.000.000
Персонален данок од доход	7.513.310.320	7.502.459.597	7.706.705.300	8.231.000.000	8.051.000.000
Данок од добивка	2.624.286.176	3.270.085.746	2.362.163.708	2.571.000.000	3.185.000.000
Домашни даноци на стоки и услуги	31.235.879.140	31.741.066.910	36.093.219.422	37.082.000.000	40.136.000.000
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	20.521.036.109	21.175.919.119	25.756.854.524	26.325.000.000	28.334.000.000
Акцизи	10.714.843.031	10.565.147.791	10.336.364.898	10.757.000.000	11.802.000.000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	6.336.011.440	6.141.579.944	5.814.503.205	4.867.000.000	4.848.000.000
Увозни давачки	5.230.636.743	4.909.408.470	4.597.751.176	3.861.000.000	3.817.121.000
Други увозни давачки и такси	1.105.374.697	1.232.171.474	1.216.752.029	1.006.000.000	1.030.879.000
Други даноци	0	51.094	0	0	0
Даноци од специфични услуги	3.359.937	3.894.080	5.216.895	0	0
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	340.562.742	475.513.109	545.887.314	567.000.000	620.000.000
Данок на финансиски трансакции	6.335.727.139	31.746.374	237.478	-	-
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	4.506.961.064	7.617.851.065	4.006.964.729	5.278.000.000	3.100.000.000
Претприемачки приход и приход од имот	931.379.088	1.963.471.700	1.752.484.628	3.388.000.000	1.100.000.000
Такси и надоместоци	1.091.976.541	1.366.943.949	1.465.138.734	1.390.000.000	1.500.000.000
Други владини услуги	205.764.069	370.052.922	257.196.740	300.000.000	300.000.000
Други неданочни приходи	2.277.841.366	3.917.382.494	532.144.627	200.000.000	200.000.000
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	7.193.569.639	4.081.105.548	3.341.846.311	1.120.000.000	16.227.000.000
Продажба на капитални средства	6.244.440.021	4.002.729.305	3.158.721.234	920.000.000	16.027.000.000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	949.129.619	78.376.243	183.125.077	200.000.000	200.000.000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	3.808.557.430	3.651.554.878	4.932.545.381	1.213.000.000	540.000.000
Трансфери од други нивоа на власт	1.167.411.039	1.136.220.479	3.888.654.831	397.000.000	0
Донации од странство	2.641.146.391	2.515.334.399	1.043.890.550	816.000.000	540.000.000
ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ	480.521.896		1.908.760.868	3.229.000.000	3.000.000.000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.969.000.000	2.042.000.000
Меѓународни развојни агенции	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.969.000.000	2.042.000.000
ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА (наплата) НА ЗАЕМИ	18.354.261	123.097.537	10.520.580	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	71.700.272.895	64.462.761.283	63.743.917.129	77.127.000.000	81.749.000.000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	56.314.747.304	51.104.920.817	51.667.851.725	46.616.257.000	49.295.088.000
Плати, наемнини и надоместоци	18.337.661.335	20.233.542.216	20.943.062.394	21.860.882.000	22.668.904.000
Стоки и останати услуги	13.991.420.289	7.325.808.770	6.833.422.972	7.502.952.000	7.326.925.000
Тековни трансфери	20.586.832.339	21.101.506.628	21.838.665.402	14.104.523.000	14.602.763.000
Тековни трансфери до единиците на локална самоуправа	-	-	-	812.900.000	1.819.000.000
Каматни плаќања	3.398.833.341	2.444.063.205	2.052.700.957	2.335.000.000	2.877.496.000
СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	-	-	-	2.885.462.000	2.111.209.000
СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ	-	-	-	4.057.856.000	3.633.264.000
КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	8.366.132.516	4.687.684.918	4.867.347.044	16.376.425.000	12.543.385.000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД					
ХАРТИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	7.019.393.075	8.670.155.548	7.208.718.360	7.191.000.000	14.166.054.000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	931.369.212	637.002.773	76.445.946	0	0
Амортизација (отплата на главнина)	6.088.023.863	8.033.152.776	7.132.272.414	7.191.000.000	14.166.054.000

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ

	Буџет 2005	Буџет 2006	2005	2006	2005	2006
	во милиони денари		структура		% од БДП	
ВКУПНО	66.327	91.868	100,0	100,0	23,9	31,3
Општи јавни услуги	5.885	13.609	8,9	14,8	2,1	4,6
Работи во врска со одбраната и услуги	5.885	6.130	8,9	6,7	2,1	2,1
Јавен ред и безбедност	8.398	9.902	12,7	10,8	3,0	3,4
Економски работи	15.877	23.846	23,9	26,0	5,7	8,1
Заштита на околината	368	615	0,6	0,7	0,1	0,2
Комунален развој	858	3.555	1,3	3,9	0,3	1,2
Здравство	613	1.165	0,9	1,3	0,2	0,4
Рекреативни и културни активности и услуги	1.471	1.968	2,2	2,1	0,5	0,7
Образование	9.869	13.363	14,9	14,5	3,6	4,6
Социјална заштита и социјална сигурност	17.103	17.716	25,8	19,3	6,2	6,0

Забелешка: Функционалната класификација на расходите на централниот буџет е подготвена според меѓународните стандарди.

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ 2005 ГОДИНА

БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (централен буџет и буџети на фондови)

	Буџет 2005	Ребаланс 2005	I	II	III	Q - 1	IV	V	VI
ВКУПНИ ПРИХОДИ	102.705	105.269	7.279	6.606	7.847	21.732	8.905	7.642	8.080
Даночни приходи и придонеси	83.090	83.847	6.464	5.696	6.811	18.972	7.849	6.466	6.857
Даночни приходи (Сметка за сопствени приходи)	317	256	23	26	19	68	28	20	27
Даноци	53.045	54.018	4.594	3.284	4.436	12.314	5.210	4.323	4.411
Персонален данок на доход	7.931	8.231	526	648	660	1.834	762	586	704
Данок на добивка	2.571	2.571	145	302	633	1.080	220	197	183
ДДВ	25.623	26.325	2.460	1.320	1.965	5.745	2.779	1.968	2.020
Акцизи	11.689	11.457	1.103	651	707	2.461	893	1.067	977
Увозни давачки	4.731	4.867	289	315	422	1.026	499	459	483
Други даноци	500	567	71	48	49	168	57	46	44
Придонеси	29.728	29.573	1.848	2.386	2.356	6.590	2.611	2.123	2.419
Фонд за ПИОМ	19.151	18.996	1.188	1.538	1.504	4.230	1.669	1.346	1.554
Завод за вработување	1.320	1.320	84	118	110	312	119	95	111
Фонд за здравство	9.257	9.257	576	730	742	2.048	823	682	754
Неданочни приходи	14.761	16.555	725	839	930	2.495	969	1.067	1.052
Неданочни приходи (Сметка за сопствени приходи)	8.575	8.779	407	523	484	1.414	523	482	668
Профит од јавни финансиски институции	1.686	3.281	40	0	43	83	44	211	5
Административни такси	1.390	1.390	103	128	156	387	159	143	157
Партиципација за здравствени услуги	600	600	34	45	48	127	45	40	37
Други административни такси	300	300	17	17	24	58	22	23	24
Други неданочни приходи	400	397	24	23	40	87	24	14	14
Надоместоци за Фондот за патишта	1.810	1.810	101	103	136	340	142	153	146
Капитални приходи	625	630	49	27	36	112	45	35	27
Странски донации	4.230	4.236	40	44	68	152	42	74	143
Приход од отплата на заеми	0	1	0	0	1	1	0	0	1
ВКУПНИ РАСХОДИ	106.006	107.499	7.167	7.489	8.111	22.766	8.262	7.334	8.279
Тековни трошоци	92.650	92.742	6.587	7.212	7.859	21.657	7.713	6.907	7.560
Плати и надоместоци	23.089	23.177	1.843	1.890	1.907	5.640	1.899	1.923	1.914
Стоки и услуги	13.830	14.253	712	1.169	1.316	3.197	1.171	883	1.086
Трансфери	52.819	52.653	3.676	4.084	4.492	12.252	4.343	4.005	4.291
Трансфери (сметка за сопствени приходи)	1.004	1.033	32	65	63	160	81	71	68
Социјални трансфери	48.288	47.641	3.593	3.801	4.187	11.582	4.051	3.744	3.875
Фонд за ПИОМ	25.688	25.296	2.022	2.110	2.163	6.294	2.125	2.122	1.994
Завод за вработување	3.190	3.048	257	286	260	783	268	252	247
Социјална помош	4.172	4.151	296	315	354	965	346	271	409
Структурни реформи	70	0	0	0	0	0	0	0	0
Реформи на јавната администрација	4	4	0	0	0	0	0	0	0
Здравствена заштита	15.164	15.142	1.018	1.110	1.411	3.539	1.313	1.100	1.224
Други трансфери	3.428	3.880	51	208	228	487	188	179	337
Трошоци за бегалци	100	100	0	10	14	24	23	11	11
Каматни плаќања	2.912	2.659	356	69	144	569	301	96	269
Камати по домашен долг	1.069	1.111	26	25	65	116	212	62	159
Камати по надворешен долг	1.843	1.548	330	44	79	453	89	34	110
Гаранции	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	13.356	14.757	580	276	252	1.108	548	428	719
Буџетско салдо	-3.301	-2.230	112	-883	-264	-1.034	643	308	-199
Финансирање	3.301	2.230	-112	883	264	1.034	-643	-308	199
Прилив	11.247	10.046	762	924	772	2.458	1.176	-80	919
Приходи од приватизација	1.041	1.024	65	200	0	265	95	0	136
Странски донации	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Странски заеми	4.643	14.895	70	26	43	139	35	89	1.095
Депозити	3.043	-9.113	702	644	186	1.532	327	-292	-378
Државни записи	2.500	3.229	-76	54	543	521	719	123	63
Продажба на акции	20	11	1	0	0	1	0	0	3
Одлив	7.947	7.816	874	42	509	1.425	1.819	227	719
Отплата на главница	7.947	7.816	874	42	509	1.425	1.819	227	719
Надворешен долг	3.383	3.266	874	42	339	1.255	147	4	180
Домашен долг	4.564	4.550	0	0	170	170	1.672	223	540

Q - 2	Q - 3	Q - 4	Вкупно 2005	Буџет 2006	I	II	III	Q - 1 2006	IV	V	VI	Q - 2 2006	Вкупно 2006
24.627	27.928	26.641	100.928	103.198	7.365	6.756	8.976	23.097	9.255	8.666	9.139	27.060	50.157
21.172	21.285	23.152	84.581	88.198	5.957	5.933	7.958	19.848	7.907	7.532	7.343	22.782	42.630
75	70	91	304	177	19	21	39	79	14	8	28	50	129
13.944	14.107	15.316	55.681	57.581	4.014	3.382	5.262	12.658	5.317	5.061	4.719	15.097	27.755
2.052	1.951	2.260	8.097	8.051	511	662	760	1.933	703	666	729	2.098	4.031
600	623	534	2.837	3.185	180	383	1.162	1.725	311	244	359	914	2.639
6.767	6.652	7.918	27.082	28.334	1.760	1.284	2.184	5.228	2.812	2.555	1.975	7.342	12.570
2.937	3.385	2.965	11.748	12.543	1.191	653	698	2.542	868	965	1.006	2.839	5.381
1.441	1.335	1.464	5.266	4.848	280	327	386	993	456	540	498	1.494	2.487
147	161	175	651	620	92	73	72	237	167	91	152	410	647
7.153	7.108	7.745	28.596	30.440	1.924	2.530	2.657	7.111	2.576	2.463	2.596	7.635	14.746
4.569	4.553	4.948	18.300	19.810	1.250	1.651	1.718	4.619	1.690	1.588	1.691	4.969	9.588
325	322	353	1.312	1.370	85	120	117	322	113	109	114	336	658
2.259	2.233	2.442	8.982	9.260	588	759	822	2.169	773	766	791	2.330	4.499
3.088	5.284	2.951	13.818	12.943	684	704	918	2.306	1.133	870	1.512	3.515	5.821
1.673	1.549	1.676	6.312	7.377	303	372	559	1.234	413	469	235	1.117	2.351
260	2.837	139	3.319	1.031	83	13	7	103	359	19	28	406	509
459	358	453	1.657	1.500	107	131	157	395	114	176	136	426	821
122	70	115	434	573	28	27	25	80	23	26	27	76	156
69	55	64	246	300	20	20	25	65	27	22	21	70	135
52	53	72	264	382	47	38	24	109	51	4	915	970	1.079
441	462	432	1.675	1.780	97	103	121	321	146	155	151	452	773
107	587	127	933	502	52	49	42	143	57	161	172	390	533
259	672	411	1.494	1.555	641	69	45	755	126	88	85	299	1.054
1	0	0	2	0	31	1	13	45	33	15	26	74	119
23.875	24.482	29.096	100.219	104.905	6.903	8.206	8.429	23.538	8.340	7.977	9.928	26.245	49.783
22.180	21.707	24.482	90.026	93.420	6.687	7.679	8.109	22.475	7.945	7.307	8.873	24.125	46.600
5.736	5.566	5.894	22.836	23.997	1.869	1.933	1.948	5.750	1.938	1.927	2.013	5.878	11.628
3.140	2.620	4.028	12.985	12.579	702	933	1.221	2.856	1.078	1.096	1.090	3.264	6.120
12.639	12.795	13.911	51.597	53.585	3.624	4.740	4.716	13.080	4.617	4.188	5.460	14.265	27.345
220	192	341	913	613	46	52	69	167	66	61	82	209	376
11.670	11.533	12.085	46.870	48.906	3.419	3.977	4.170	11.566	4.001	3.834	4.891	12.726	24.292
6.241	6.151	6.285	24.971	26.999	2.020	2.143	2.233	6.396	2.190	2.214	2.236	6.640	13.036
767	715	675	2.940	2.500	267	203	189	659	186	170	165	521	1.180
1.026	1.113	1.034	4.138	3.954	53	548	347	948	338	165	442	945	1.893
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.637	3.557	4.092	14.825	15.450	1.079	1.082	1.400	3.561	1.287	1.285	2.049	4.621	8.182
704	1.037	1.453	3.681	3.975	159	704	463	1.326	544	287	477	1.308	2.634
45	33	33	135	91	0	7	14	21	6	6	10	22	43
666	727	648	2.610	3.259	492	73	225	790	313	95	309	717	1.507
433	163	362	1.074	1.259	41	30	69	140	221	25	198	444	584
233	564	286	1.536	2.000	451	43	156	650	92	70	111	273	923
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.695	2.775	4.613	10.191	11.486	216	527	320	1.063	394	670	1.056	2.120	3.183
752	3.446	-2.455	709	-1.708	462	-1.450	547	-441	916	689	-790	815	374
-752	-3.446	2.455	-709	1.708	-462	1.450	-547	441	-916	-689	790	-815	-374
2.015	-1.964	4.554	7.063	16.556	8.488	1.493	-250	9.731	1.173	-689	1.702	2.186	11.917
231	147	740	1.383	15.821	0	0	13.899	13.899	0	0	3.846	3.846	17.745
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.219	838	11.717	13.913	4.309	45	54	61	160	125	137	216	478	638
-343	-3.398	-7.588	-9.797	-6.594	8.305	1.248	-14.387	-4.834	1.331	-2.016	-3.513	-4.198	-9.032
905	427	-315	1.538	3.000	138	171	175	484	-283	509	196	422	906
3	24	1	29	20	0	21	3	24	0	682	957	1.639	1.663
2.765	1.483	2.099	7.772	14.848	8.950	43	297	9.290	2.089	0	912	3.001	12.291
2.765	1.483	2.099	7.772	14.848	8.950	43	297	9.290	2.089	0	912	3.001	12.291
331	1.305	404	3.295	10.119	8.950	43	166	9.159	201	0	82	283	9.442
2.435	178	1.695	4.478	4.729	0	0	131	131	1.888	0	830	2.718	2.849

ПЛАТЕН БИЛАНС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(годишни, квартални и месечни податоци)¹

(во милиони долари)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	K-1	K-2	K-3	K-4	2005	I-06	II-06	III-06	IV-06	V-06	I-V / 2006
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ	-269,29	-32,46	-75,28	-235,43	-357,81	-152,28	-414,82	-20,95	-110,98	78,35	-27,90	-81,48	-8,70	9,17	-17,67	-29,83	-5,52	-52,55
Стоки, нето	-515,09	-495,81	-690,41	-523,23	-804,34	-851,48	-1112,08	-190,66	-342,99	-230,08	-293,74	-1.057,47	-75,24	-57,48	-107,02	-121,46	-105,07	-466,27
Извоз, f.o.b. ²	1.291,52	1.189,98	1.320,73	1.153,33	1.112,15	1.359,04	1.672,43	481,72	512,81	507,36	537,76	2.039,64	122,36	147,57	179,63	176,20	203,39	829,15
Увоз, f.o.b. ²	-1.806,61	-1.685,79	-2.011,14	-1.676,56	-1.916,49	-2.210,52	-2.784,51	-672,38	-855,80	-737,44	-831,49	-3.097,11	-197,60	-205,06	-286,64	-297,66	-308,46	-1.295,42
Услуги, нето	-59,60	41,83	47,05	-15,79	-22,13	-2,56	-54,39	-3,72	-17,00	11,39	-24,53	-33,87	1,29	-3,29	-3,96	-1,79	-2,30	-10,05
Доход, нето	-44,82	-42,15	-45,44	-39,46	-29,78	-32,33	-39,23	0,61	-20,55	-44,78	9,73	-54,99	-1,85	2,92	4,86	0,07	-7,11	-1,12
од кој: камата, нето	-44,34	-41,41	-39,15	-33,59	-18,64	-31,88	-26,22	-10,03	-4,62	-10,50	-0,80	-25,95	-6,33	-1,73	-1,28	-2,58	-3,56	-15,48
Тековни трансфери, нето	350,21	463,66	613,53	343,06	498,45	734,09	790,88	172,82	269,56	341,83	280,65	1.064,85	67,11	67,02	88,44	93,36	108,97	424,90
Официјални	37,39	72,69	132,30	48,65	100,50	103,36	70,07	11,73	15,83	20,08	16,75	64,39	1,79	4,46	10,66	8,70	5,35	30,96
Приватни	312,82	390,97	481,23	294,41	397,95	630,73	720,81	161,09	253,73	321,75	263,90	1.000,47	65,32	62,56	77,78	84,66	103,61	393,93
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА																		
Капитална сметка, нето	281,84	-128,46	11,28	178,23	376,87	169,97	407,01	26,06	107,36	-72,88	34,13	94,67	5,45	-11,04	21,69	34,06	10,09	60,25
Капитални трансфери, нето	-1,79	0,00	0,31	1,30	8,26	-6,69	-4,61	-0,01	-0,15	0,24	-2,09	-2,01	-0,16	0,19	0,42	-0,21	-0,34	-0,11
Официјални	0,00	0,00	0,31	3,64	9,92	-6,60	-4,61	-0,01	-0,15	0,24	-2,09	-2,01	-0,16	0,19	0,42	-0,21	-0,34	-0,11
Други	0,00	0,00	0,00	3,64	9,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Стекнување/располагање со нефинансиски средства	0,00	0,00	0,31	0,00	0,00	-6,60	-4,61	-0,01	-0,15	0,24	-2,09	-2,01	-0,16	0,19	0,42	-0,21	-0,34	-0,11
Финансиска сметка, нето	283,63	-128,46	10,97	176,93	368,62	176,66	411,62	26,07	107,51	-73,12	36,22	96,68	5,61	-11,23	21,27	34,27	10,43	60,36
Директни инвестиции, нето	117,72	31,80	176,23	442,32	77,72	94,26	155,85	36,15	33,18	17,33	10,43	97,08	7,78	3,46	279,29	6,56	3,73	300,82
Портфолио инвестиции, нето	7,79	0,14	-0,09	0,36	0,35	3,39	14,82	16,47	4,78	17,71	196,15	235,11	3,89	3,26	7,04	5,58	17,96	37,73
Други инвестиции, нето	226,66	-32,01	85,05	-183,27	159,98	129,97	260,42	-13,13	99,09	3,69	89,91	179,56	-196,66	-13,21	-45,67	65,34	17,85	-172,34
Трговски кредити, нето	45,39	7,13	146,54	-125,08	83,1	82,95	170,05	-60,00	84,96	-38,62	38,25	24,60	-9,50	-38,15	29,93	17,36	8,26	7,91
Заеми, нето	219,87	54,83	13,51	-107,31	8,19	23,47	59,82	18,71	80,99	6,55	47,69	153,94	-182,67	26,56	-5,56	52,74	-13,68	-122,61
Валутни и депозити, нето	-40,62	-135,01	-122,53	27,09	44,69	2,85	-3,66	23,69	-72,10	30,04	-6,40	-24,77	-6,40	-2,88	-73,94	-7,90	-5,76	-96,87
од кои: монетарна власт, нето	0,00	-21,20	-0,19	-77,08	68,79	17,77	26,44	0,00	-0,41	1,18	0,00	0,77	0,00	0,00	-68,78	0,00	0,00	-68,78
комерцијални банки, нето	-28,77	-51,28	-93,26	-272,39	112,17	-54,59	-105,08	21,65	-60,98	49,22	16,68	26,57	-4,45	5,21	6,25	-0,98	9,62	15,66
население, нето	-11,85	-62,52	-29,08	376,56	-136,27	39,68	74,97	2,04	-10,71	-20,35	-23,08	-52,10	-1,95	-8,09	-11,41	-6,92	-15,38	-43,75
Други, нето	2,03	41,04	47,53	22,03	24,00	20,69	34,22	4,47	5,23	5,72	10,37	25,79	1,91	1,25	3,90	3,14	29,03	39,23
Бруто официјални резерви																		
(„-“ значи зголемување) ³	-68,54	-128,39	-250,22	-82,48	130,57	-50,96	-19,47	-13,42	-29,54	-111,84	-260,27	-415,07	190,60	-4,75	-219,39	-43,21	-29,12	-105,86
ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ	-12,55	160,92	64,00	57,19	-19,07	-17,70	7,81	-5,11	3,63	-5,47	-6,23	-13,19	3,25	1,87	-4,02	-4,23	-4,58	-7,70

1) Ревидирана временска серија – претходни податоци

2) Увозот е прикажан на f.o.b. паритет согласно V-тото издание на Прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на с.и.ф. - f.o.b. факторот како процент од увозот с.и.ф. по години изнесува: 1993–20%, 1994–20%, 1995–20%, 1996–14%, 1997–10%, 1998–5.02%, 1999–4.86%, 2000–3.90%, 2001–4.20%, 2002–3.80%, 2003, 2004 и 2005 – 4,06%

3) Без монетарно злато и курсни разлики; Добените средства од суксесијата на поранешна СФРЈ во Мај 2003 година не се платно билансна трансакција, поради што истите се вклучени само во состојбите на девизните резерви, а не и во промените

Фонд за пензиско и инвалидско осигурување

Приходите што ги оствари Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во првата половина од 2006 година се за 5,6% поголеми од тие во истиот период од 2005 година и изнесуваат 14.961 милиони денари. Најголем дел од приходите, односно 62,2% претставуваат приходи по основ на придонеси од плати, каде е остварен пораст од 10,6%. Приходите од Буџетот на Републиката учествуваат со 29,1% во вкупните приходи и се зголемени за 3,5%, додека кај приходите од Агенцијата за вработување за осигурување на невработени лица корисници на паричен надоместок продолжува тенденцијата на намалување и тие се намалени за 16,7%, со учество во вкупните приходи од 4,4%.

Расходите на Фондот во анализираниот период изнесуваат 15.089 милиони денари и се поголеми за 5,6% од истиот период претходната година. Најголем дел од вкупните расходи, односно 82,9% е потрошен за исплата на пензии на корисниците. Притоа, 95,4% од пензиите се исплатени за редовни пензии, чиј пораст изнесува 3,8%. Расходите за придонес за здравствена заштита учествуваат со 11,7% во вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување.

Дефицитот на Фондот за Пензиско и инвалидско осигурување во првата половина од 2006 година изнесува 128 милиони денари.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан-Јун.
ПРИХОДИ	21.229	22.883	24.289	25.811	28.191	28.983	28.878	14.961
Придонес од плати	14.316	15.722	15.671	15.784	16.882	17.204	17.484	9.302
Придонес од доходот	311	311	331	283	307	383	388	154
Приходи од Буџетот на Републиката	3.266	4.174	5.744	6.961	7.741	8.486	8.291	4.358
Приходи од приватен сектор	439	404	377	409	394	412	390	117
Приходи од индивидуални земјоделци	65	58	41	61	71	41	39	17
Приходи од акцизи	632	804	716	688	677	661	659	301
Придонес од Агенцијата за вработување за невработени лица	868	1.101	1.126	1.404	1.536	1.719	1.550	665
Други приходи	45	74	73	29	65	57	59	32
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	245	68	209	192	42	21	18	15
Пренесени приходи од претходна година	201	0	0	0	476	0	0	0
РАСХОДИ	20.669	22.940	24.697	25.889	27.740	29.132	29.015	15.089
Пензии	17.756	19.774	21.278	22.255	24.008	25.121	24.969	12.511
Редовни пензии	16.977	18.948	19.041	19.982	21.667	22.824	23.335	11.943
Воени пензии	458	505	514	518	499	509	479	229
Земјоделски пензии	321	321	297	262	234	217	178	77
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	1.167	1.136	1.131	1.027	455	0
Предвремено пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	112	103	121	88	90	36
Предвремено пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	148	254	262	247	240	88
Предвремено пензионирање според Законот од 2004 година						91	53	
Транзициони трошоци							526	
Надоместок за телесно оштетување	69	72	72	83	80	82	82	41
Надоместоци од инвалидско осигурување	95	94	91	76	98	97	110	64
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	13	12	7	9	6	6	6	2
Придонес за здравствена заштита	2.450	2.672	2.805	2.934	3.184	3.349	3.416	1.767
Надоместок на стручната служба	132	141	153	165	172	170	172	91
Други расходи	154	175	254	222	192	257	190	75
Капитални средства	-	-	37	145	0	50	70	12
Дефицит / Суфицит	560	-57	-408	-78	451	-149	-137	-128

Фонд за здравствено осигурување

Во периодот јануари–јуни 2006 година приходите на Фондот за здравствено осигурување изнесуваа 8.363 милиони денари, што е за 16,9% повеќе во однос на истиот период претходната година. Во структурата на приходите, најголемо учество (21,1%) имаат придонесите од Пензискиот фонд, каде е реализиран пораст од 19,6%. Придонесите кои ги плаќа Агенцијата за вработување за невработени лица учествуваат со 12,4% и тие се намалени за само 0,3% во однос на претходната година.

Расходите на Фондот за здравствено осигурување во првите шест месеци од 2006 година изнесуваа 8.359 милиони денари, односно се за 14,4% поголеми од претходната година. Амбулантните трошоци имаат најголемо учество во вкупните расходи од 88,5%.

Во анализираниот период Фондот за здравствено осигурување реализираше **суфицит** од 4 милиони денари.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан–Јун.
ПРИХОДИ	12.068	12.790	12.295	13.656	14.698	14.886	15.083	8.363
Придонеси	7.363	7.745	7.528	7.823	8.418	8.762	8.982	4.499
Придонеси од Пензискиот Фонд	2.417	2.649	2.616	3.075	3.184	3.349	3.417	1.768
Придонеси од Агенцијата за вработување	1.350	1.941	1.554	1.763	1.849	1.998	2.062	1.037
Придонеси од Министерството за труд	0	0	48	54	64	41	64	33
Други приходи	938	455	70	734	1.064	676	79	850
Приходи по договори за сини картони	0	0	0	0	0	0	0	20
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	–	–	166	111	29	60	479	156
Пренесен вишок од претходната година	0	0	313	96	91	1	0	0
РАСХОДИ	11.692	12.463	12.205	13.611	14.678	14.722	15.206	8.359
Амбулантни трошоци	2.491	2.486	2.505	4.430	5.132	5.959	7.129	7.397
Болничко лекување	5.482	5.737	5.919	4.929	5.038	5.098	6.311	0
Трошоци по програми	125	105	306	123	21	0	0	0
Лекови	1.249	1.681	1.555	1.305	1.868	2.006	0	0
Забна заштита	667	687	522	521	630	0	0	0
Ортопедски трошоци	154	143	111	134	150	280	171	128
Лекување во странство	161	70	90	144	221	117	151	108
Друг вид лекување (надоместоци)	801	694	769	832	968	941	1.062	549
Администрација	288	250	268	360	309	254	276	133
Опрема и одржување	39	90	44	656	219	23	106	44
Други трошоци	234	200	48	23	32	27	0	0
Кредити и камати	0	321	71	154	90	17	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит/суфицит	376	326	90	45	21	164	-123	4

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Агенција за вработување

Агенцијата за вработување во првите шест месеци од 2006 година оствари вкупни **приходи** од 2.946 милиони денари, што претставува намалување од 17,8% во однос на лани. Истовремено, приходите од придонеси се зголемени за 3,3%, а дотациите од Буџетот и покрај тоа што имаат најголемо учество во структурата на приходите (77,4%) се намалени за 22,4%. Во самата структура на дотациите од Буџетот, 87,9% се по основ на покривање на дефицитот на Агенцијата.

Расходите на Агенцијата за вработување изнесуваат 3.096 милиони денари, што е за 12,7% помалку во однос на првите шест месеци од претходната година.

Расходите за функција изнесуваат 2.977 милиони денари, или 96,2% од вкупните расходи и се намалени за 13,4%. Од овие расходи 35,4% се наменети за исплата на паричен надоместок на невработените лица, а само 4,1% се трошоци за активни мерки (за поттикнување на вработеноста и проекти за вработување). На расходите за стручна служба отпаѓаат 3,8% од вкупните расходи и се за 8,24% поголеми од лани.

Агенцијата за вработување во првите шест месеци од 2006 година, оствари **дефицит** од 150 милиони денари.

АГЕНЦИЈА ЗА ВРАБОТУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан-Јун.
ПРИХОДИ	4.129	5.119	4.827	5.918	6.241	7.456	6.940	2.946
Приходи од придонеси	1.058	1.121	1.136	1.180	1.224	1.270	1.313	659
Придонес од плати	1.037	1.098	1.113	1.178	1.223	1.155	1.192	567
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	21	22	23	2	0	24	23	10
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	0	1	4	5	2
Придонес од претходната година	0	0	0	0	0	88	93	80
Дотации од Буџетот на Републиката	3.066	3.990	3.677	4.726	5.002	6.163	5.616	2.281
За покривање на дефицитот на Агенцијата за вработување	2.575	3.470	3.170	3.742	3.958	4.522	4.612	2.006
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	490	516	481	944	980	988	418	153
Реформа на јавната администрација	-	-	26	19	3	61	22	6
По други основи	0	3	26	21	61	592	564	116
Други приходи	6	8	13	12	16	23	11	6
РАСХОДИ	4.135	5.110	4.749	5.868	6.214	7.325	6.938	3.096
Расходи за функцијата	3.970	4.913	4.571	5.658	6.005	7.102	6.710	2.977
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	1.755	1.875	1.879	2.273	2.377	2.697	2.425	1.055
Придонеси за здравствено осигурување	1.347	1.936	1.555	1.763	1.849	1.998	2.063	1.036
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	868	1.102	1.138	1.453	1.557	1.729	1.552	683
Средства за вработување на инвалидни лица	-	-	-	128	121	58	114	58
Исплата според Закон за поттикнување на вработеноста	-	-	-	-	61	592	526	63
Надоместок за преквалификација	-	-	-	41	40	29	30	22
Проекти за вработување	-	-	-	-	-	-	-	60
Расходи за стручната служба	165	198	178	210	209	223	228	119
Основни плати и наемнини	105	118	116	124	134	132	133	68
Надоместоци	17	19	18	22	20	20	22	11
Стоки и останати услуги	34	54	43	42	51	68	69	40
Тековни трансфери	0	0	0	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	0	1	0	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	8	6	2	22	4	3	4	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	-6	9	78	50	27	132	2	-150

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за магистрални и регионални патишта

Фондот за магистрални и регионални патишта во изминатата половина од годинава наплати **приходи** во износ од 1.386 милиони денари, што претставува 4,8% помал износ од истиот период претходната година. Најголемо учество од 43,3% во вкупните приходи имаат приходите од Буџетот кои се намалени за 9,1%, додека износот на средства од надоместок за употреба на автопат е поголем за само 1,3%.

Расходите на Фондот за патишта во анализиранiot период изнесуваат 1.428 милиони денари. Најголем дел од нив, односно околу 48,1% се за одржување на патиштата, а околу 28% за инвестиции. За студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци потрошени се од 5,2% од вкупните расходи.

Фондот за патишта во првата половина од 2006 година оствари **дефицит** од 42 милиони денари.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Јан-Јун.
ПРИХОДИ	3.793	3.506	4.012	3.434	3.668	3.299	3.031	1.386
Приходи од Буџет	924	1.590	1.655	1.305	1.603	1.610	1.320	600
Надоместок за употреба на патишта што ги користат странските моторни возила	54	82	73	87	82	77	90	47
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	518	746	704	761	797	853	842	404
Надоместок за употреба на автопат	492	537	375	381	728	741	743	321
Странски кредит	1.793	538	1.098	862	418	9	0	0
Други приходи	13	14	21	2	39	9	36	14
Грант	-	-	87	36	1	0	0	0
РАСХОДИ	3.793	3.506	4.013	3.420	3.661	3.889	3.389	1.428
Инвестиции	1.985	1.662	1.756	1.250	1.107	1.753	1.405	396
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	179	286	289	205	156	164	74
Одржување на патиштата	790	952	926	900	1.063	1.081	1.013	687
Отплата на кредити	148	212	299	304	424	242	254	131
Средства за локални патишта	386	502	596	528	666	611	508	140
Останати трошоци	142	0	0	0	46	45	45	0
Обврски од претходната година	342	0	0	0	0	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	150	149	150	0	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / суфицит	0	0	-1	14	7	-590	-358	-42

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Македонска берза на долгорочни хартии од вредност

Берзански показатели - мај 2006 година

Прометот остварен на Македонската Берза за хартии од вредност по пат на класичното тргување во мај 2006 година изнесуваше 687,7 милиони денари и во однос на април бележи пораст за 10,94%. Остварениот промет преку блок трансакции на Берзата во овој месец изнесува 73,7 милиони денари. Во мај 2006 година тргувањето со акции од државниот сегмент изнесуваше 683,3 милиони денари. Вкупниот промет остварен на Македонската Берза во мај 2006 година како резултат на класичното тргување, блок трансакциите и тргувањето со акциите од државниот сегмент изнесува 1.444,7 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пораст за 113,80%.

Во мај 2006 година просечниот дневен промет изнесуваше 32,7 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува пораст за 0,37%. Во анализираниот период просечниот дневен број на трансакции изнесува 144 и истиот во однос на април е помал за 7,10%.

Во вкупниот промет на Берзата остварен преку класичното тргување, кој во мај изнесува 687,7 милиони денари, прометот со акциите изнесува 532,5 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува пораст за 47,45%. Прометот со државните обврзници во анализираниот период изнесува 155,2 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пад 40,02%.

Доколку се анализира вкупниот промет на државните обврзници на Република Македонија во мај 2006 година може да се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење изнесува 33,7 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесуваше 86,83% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец е поголема за 0,4 процентни поени. Во анализираниот период промет остварен од продажбата на обврзниците за денационализација од втората емисија од изнесува 4,3 милиони денари, и истите се продаваа по просечна цена од 85% од нивната номинална вредност која во однос на претходниот месец е поголема за 0,5 процентни поени.

Обврзниците за денационализација од третата емисија се продаваа по просечна цена од 82,92% од нивната номинална вредност, која во однос на април оваа година е поголема за 0,72 процентни поени, а нивниот вкупен промет во месец мај изнесува 6,4 милиони денари. Во мај 2006 година вкупниот промет на обврзниците за дена-

ционализација од четвртата емисија изнесуваше 18,4 милиони денари, а просечната цена на овие обврзници изнесуваше 81,71% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пораст за 0,9 процентни поени.

Во мај 2006 година при тргувањето со државните обврзници за денационализација од петтата емисија се оствари промет од 92,2 милиони денари, а нивната просечна цена изнесуваше 77% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пад од 0,76 процентни поени.

Официјалниот берзански индекс (МБИ-10) како индикатор на движењето на цените на акциите во мај 2006 година изнесува 2.676,38 денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 2,24%.

На официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во мај 2006 година остварен е промет во вредност од 597,3 милиони денари, што претставува 41,34% од вкупниот промет на Берзата. На неофицијалниот пазар на Берзата во анализираниот период реализиран е вкупен промет од 90,4 милиони денари, што претставува 6,26% од вкупниот промет на Берзата. Во мај 2006 година прометот остварен преку блок трансакциите на Македонската берза изнесуваше 73,7 милиони денари, што претставува 5,10% од вкупниот промет на Берзата. Во анализираниот период прометот остварен од тргувањето со акции во државна сопственост изнесуваше 683,3 милиони денари што претстасува 47,30 % од вкупниот промет на Берзата.

Вкупниот промет на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во мај 2006 година изнесуваше 501 милион денари, при што најзабележително беше тргувањето со акциите на: Комерцијална Банка-Скопје, со застапеност од 52,47% во прометот, Алкалоид-Скопје, со застапеност од 9,73% и Факом Скопје со застапеност од 7,14% во прометот.

Најголем пораст на просечната цена на акциите во мај 2006 година во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Охис- Скопје, чиј просечен пораст изнесуваше 40,74%, а просечната цена по акција изнесуваше 190 денари, на Комерцијална банка Скопје, чиј просечен пораст на цената на акциите изнесуваше 9,76%, а просечната цена по акција изнесуваше 4.148,53 денари.

Исто така и цената на акциите на Комерцијална банка Скопје приоритетни во анализираниот период порасна за 8,97%, и истата во мај 2006 година изнесуваше 4.059,74 денари.

Во мај 2006 година најголем пад на просечната цена на акциите во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: ЕМО Охрид, чија просечна цена на акциите беше помала за 24% и изнесуваше 300,50 денари, Реплек-Скопје, чија просечна цена на акциите беше помала за 6,51% и истата изнесуваше 23.482,50 денари и на Скопски Пазар Скопје, чија просечна цена на акциите беше помала за 4,10% во однос на претходниот месец и истата изнесуваше 6.530 денари.

Пазарната капитализација на акциите на Македонската Берза за хартии од вредност во мај 2006 година изнесуваше 60,6 милијарди денари и во однос на претходниот месец бележи зголемување за 9,26%.

Пазарната капитализација на обврзниците на Македонската Берза за хартии од вредност во анализираниот период изнесува 24,2 милијарди денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 2,71%. Вкупната пазарна капитализација на Македонската берза во мај 2006 година изнесува 84,8 милијарди денари и во однос на април зголемена е за 5,55%.

Доколку се анализира дивидендниот принос на 10-те акционерски друштва со најголемо учество во прометот на официјалниот пазар на Македонската Берза во мај 2006 година се доаѓа до констатација дека акциите на Охридска банка Охрид имаат највисок дивиденден принос по акција во износ од 5,27%, потоа акциите на Стопанска Банка-Битола кои имаат дивиденден принос од 5% и акциите на Топлификација Скопје кои имаат дивиденден принос од 4,72%.

При анализата на сопственичката структура на вкупната главнина на акционерските друштва се забележува дека од десетте најликвидни акционерски друштва на Македонската Берза за хартии од вредност и во мај 2006 година најголема застапеност на странски инвеститори во вкупната главнина на акционерските друштва има во: Комерцијална Банка АД-Скопје, со застапеност од 27,18%, Топлификација АД Скопје, со застапеност од 24,74% и Охридска банка Охрид со застапеност од 14,47% странски капитал во вкупната главнина на друштвото.

Во вкупниот прометот остварен на официјалниот пазар на Македонската Берза во мај 2006 година странските инвеститори учествувале со 14,66% и ова нивно учество во однос на претходниот месец бележи зголемување од 0,04%. Учеството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при продавање на Берзата во анализираниот период изнесува 5,57%, при што оставерениот промет изнесува 80,4 милиони денари.

Учеството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при купување на Македонската Берза во мај 2006 година изнесува 42,57%, односно странските инвеститори учествуваат со 615 милиони денари остварен промет при купување во вкупниот промет на Македонската берза.

Берзански показатели - јуни 2006 година

Во јуни 2006 година прометот остварен на Македонската Берза за хартии од вредност по пат на класичното тргување изнесува 1.196,3 милиони денари и во однос на мај бележи пораст за 73,95%. Остварениот промет преку блок трансакции на Берзата во овој месец изнесува 247,8 милиони денари што претставува пораст за 236,21% во однос на претходниот месец. Тргувањето со акции од државниот сегмент во јуни 2006 година изнесува 5.529,4 милиони денари и истото во однос на мај бележи пораст од 709,18%. Ваквиот голем промет во тргувањето со акции од државниот сегмент најмногу се должи на продажбата на акциите од Македонски Телекомуникации Скопје. Имено во јуни 2006 година државата продаде 9,99% од вкупно 47,1% од главнината на Македонски Телекомуникации кои акции беа во државна сопственост. Вредноста на овие акции во износ од 9,99% од вкупната главнина на Македонски Телекомуникации, кои беа истргувани во јуни 2006 година изнесува 3.690,8 милиони денари.

Вкупниот промет остварен на Македонската Берза во јуни 2006 година како резултат на класичното тргување, блок трансакциите и тргувањето со акциите од државниот сегмент изнесува 6.973,5 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пораст за 382,67%.

Во јуни 2006 година просечниот дневен промет изнесуваше 54,3 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува пораст за 66,04%. Во анализираниот период просечниот дневен број на трансакции изнесува 159 и истиот во однос на мај е поголем за 10,42%.

Во вкупниот промет на Берзата остварен преку класичното тргување, кој во јуни изнесува 1.196,3 милиони денари, прометот со акциите изнесува 820,4 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува пораст за 54,07%. Прометот со државните обврзници во анализираниот период изнесува 375,8 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 142,13%.

Доколку се анализира вкупниот промет на државните обврзници на Република Македонија во јуни 2006 година може да се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење изнесува 34,8 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници изнесуваше 86,50% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец е помала за 0,33 процентни поени. Обврзниците за денационализација од првата емисија во јуни 2006 година се продаваа по просечна цена од 84% од нивната номинална вредност, при што остварениот промет изнесува 853,8 илјади денари. Во анализираниот период обврзниците за денационализација од втората емисија се продаваа по просечна цена од 83% од нивната номинална вредност која во однос на мај бележи пад за 2 процентни поени а остварениот промет од овие обврзници во анализираниот период изнесува 15,7 милиони денари.

Обврзниците за денационализација од третата емисија се продаваа по просечна цена од 80,76% од нивната номинална вредност, која во однос на мај оваа година е

помала за 2,16 процентни поени, а нивниот вкупен промет во месец јуни изнесува 18,9 милиони денари. Во јуни 2006 година вкупниот промет на обврзниците за денационализација од четвртата емисија изнесуваше 78,5 милиони денари, а просечната цена на овие обврзници изнесуваше 79,5% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пад за 2,21 процентен поен.

Во јуни 2006 година при тргувањето со државните обврзници за денационализација од петтата емисија се оствари промет од 218,2 милиони денари, а нивната просечна цена изнесуваше 80,43% од нивната номинална вредност, која во однос на претходниот месец бележи пораст за 3,3 процентни поени.

Официјалниот берзански индекс (МБИ-10) како индикатор на движењето на цените на акциите во јуни 2006 година изнесува 2.911,68 денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 8,79%.

На официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во јуни 2006 година остварен е промет во вредност од 961,9 милиони денари, што претставува 13,79% од вкупниот промет на Берзата. На неофицијалниот пазар на Берзата во анализираниот период реализиран е вкупен промет од 234,4 милиони денари, што претставува 3,36% од вкупниот промет на Берзата. Во јуни 2006 година прометот остварен преку блок трансакциите на Македонската берза изнесуваше 247,8 милиони денари, што претставува 3,55% од вкупниот промет на Берзата. Во анализираниот период прометот остварен од тргувањето со акции во државна сопственост беше најголем во последните 6 месеци од годината и изнесуваше 5.529,4 милиони денари што претстасува 79,29 % од вкупниот промет на Берзата во јуни 2006 година.

Вкупниот промет на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во јуни 2006 година изнесуваше 791,7 милиони денари, при што најзабележително беше тргувањето со акциите на: Комерцијална Банка-Скопје, со застапеност од 23,9% во прометот, Благој Ѓорев-Велес, со застапеност од 18,43% и Агроплод-Ресен со застапеност од 8,6% во прометот.

Најголем пораст на просечната цена на акциите во јуни 2006 година во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: РЖ Макстил Скопје, чиј просечен пораст изнесуваше 20,63%, а просечната цена по акција изнесуваше 29,30 денари, на Макпетрол Скопје, чиј просечен пораст на цената на акциите изнесуваше 20,60%, а просечната цена по акција изнесуваше 25.645,15 денари. Исто така и цената на акциите на Реплек Скопје во анализираниот период порасна за 18,70%, и истата во јуни 2006 година изнесуваше 27.873,99 денари.

Во јуни 2006 година најголем пад на просечната цена на акциите во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Тетекс-Кредитна банка Скопје, чија просечна цена на акциите беше помала за 24,62% и изнесуваше 251 денар, Охис-Скопје, чија просечна цена на акциите беше помала за 23% и истата изнесуваше 144,67 денари и на РЖ Услуги Скопје, чија просечна цена на акциите беше помала за 5,26% во однос на претходниот месец и истата изнесуваше 39,29 денари.

Пазарната капитализација на акциите на Македонската Берза за хартии од вредност во јуни 2006 година изнесуваше 61,5 милијарди денари и во однос на претходниот месец бележи зголемување за 1,54%.

Пазарната капитализација на обврзниците на Македонската Берза за хартии од вредност во анализираниот период изнесува 24 милијарди денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 0,65%. Вкупната пазарна капитализација на Македонската Берза во јуни 2006 година изнесува 85,6 милијарди денари и во однос на мај бележи зголемување е за 0,92%.

Доколку се анализира дивидендниот принос на 10-те акционерски друштва со најголемо учество во прометот на официјалниот пазар на Македонската Берза во јуни 2006 година може да се констатира дека акциите на Стопанска Банка-Битола имаат највисок дивиденден принос по акција во износ од 5,20%, потоа акциите на Охридска банка-Охрид кои имаат дивиденден принос од 5,15% и акциите на Топлификација-Скопје кои имаат дивиденден принос од 4,61%.

При анализата на сопственичката структура на вкупната главнина на акционерските друштва се забележува дека од десетте најликвидни акционерски друштва на Македонската Берза за хартии од вредност и во јуни 2006 година најголема застапеност на странски инвеститори во вкупната главнина на акционерските друштва има во: Комерцијална Банка АД-Скопје, со застапеност од 32,67%, Топлификација АД-Скопје, со застапеност од 25,09% и Гранит-Скопје со застапеност од 17,38% странски капитал во вкупната главнина на друштвото.

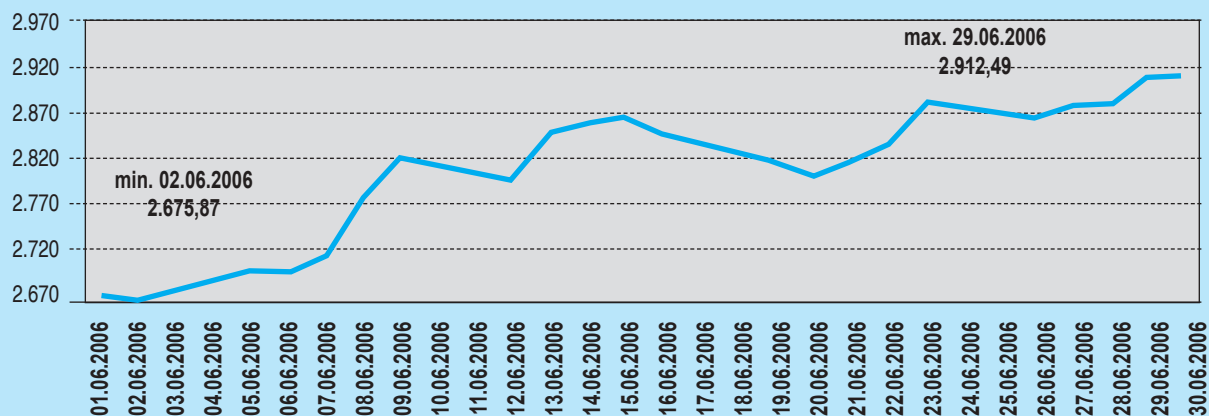
Во вкупниот прометот остварен на официјалниот пазар на Македонската Берза во јуни 2006 година странските инвеститори учествувале со 14,90% и ова нивно учество во однос на претходниот месец бележи зголемување од 0,24%. Учеството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при продавање на Берзата во анализираниот период изнесува 1,54%, додека учеството на домашните инвеститори изнесува 48,47%.

Учеството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при купување на Македонската Берза во јуни 2006 година изнесува 7,60%, додека учеството на домашните инвеститори изнесува 42,39% во вкупниот промет остварен при купување на Македонската Берза.

Македонска берза АД Скопје

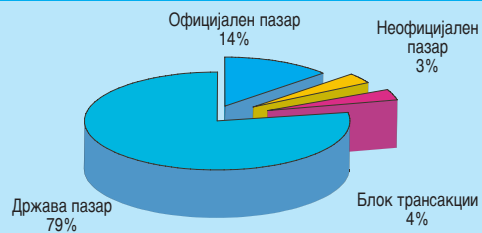
БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

	Мај 2006	Јуни 2006	% ПРОМЕНА
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	687.751.649	1.196.321.926	73,95%
АКЦИИ	532.528.980	820.486.149	54,07%
ОБВРЗНИЦИ	155.222.669	375.835.777	142,13%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	32.750.078	54.378.269	66,04%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	144	159	10,42%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	73.707.794	247.815.846	236,21%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	683.340.550	5.529.460.826	709,18%
АКЦИИ	683.340.550	4.734.419.271	592,83%
УДЕЛИ	–	795.041.555	–
ВКУПНО	1.444.799.993	6.973.598.598	382,67%
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	573.192	11.315.935	1.874,20%
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	375.023	782.558	108,67%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	48.212	230.998	379,13%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	149.957	10.302.379	–
УДЕЛИ	–	3	–
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	3.161.730	7.425.793	134,86%
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	3.017	3.493	15,78%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	8	20	150,00%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	10	382	-
ВКУПНО	3.035	3.895	28,34%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА АКЦИИ	60.637.781.542	61.570.949.788	1,54%
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА–АКЦИИ	38.509.828.324	39.146.091.368	1,65%
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	22.127.953.218	22.424.858.420	1,34%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	24.208.401.729	24.051.577.086	- 0,65%
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	84.846.183.271	85.622.526.874	0,92%
МБИ-10	2.676,38	2.911,68	8,79%
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	50	50	–
БРОЈ НА ДЕНОВИ НА ТРГУВАЊЕ	21	22	4,76%

Структура на прометот

Пазарен сегмент	Промет (денари)	Промет (Еур)	%	Број на транс.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	961.913.460	15.725.390	13,79	3.006
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	234.408.466	3.831.998	3,36	487
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	247.815.846	4.051.154	3,55	20
ДРЖАВА ПАЗАР	5.529.460.826	90.409.038	79,29	382
ВКУПНО	6.973.598.598	114.017.580	100,00	3.895

10 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ОСТВАРЕН ПРОМЕТ НА ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР

Хартија од вредност	Макс. (денари)	Мин (денари)	Просечна цена (денари)	Количина	Промет во денари	Промет во ЕУР	% на учество во прометот	Број на трансакции	Пазар. капитал. (денари)
Комерцијална банка Скопје	5.000	4.380	4.725	41.278	189.216.702	3.093.354	23,90	394	9.995.003.686
Благој Горев велес	1.273	850	908	147.494	145.911.038	2.385.200	18,43	82	656.868.000
Агроплод Ресен	12.602	12.235	12.419	5.404	68.077.353	1.112.892	8,60	7	264.957.050
Алколоид Скопје	4.150	3.900	4.047	16.774	67.917.608	1.110.328	8,58	366	5.794.748.600
Реплек Скопје	28.390	24.720	27.874	2.183	65.002.344	1.062.643	8,21	14	735.868.800
Макпетрол Скопје	28.839	22.301	25.645	1.987	51.443.059	841.001	6,50	204	3.161.137.559
Стопанска банка Битола	10.100	9.599	9.753	4.835	47.340.073	773.908	5,98	84	3.541.346.315
Гранит Скопје	400	326	370	119.051	45.352.907	741.418	5,73	267	1.218.468.083
Македонија Турист Скопје	2.500	2.400	2.434	9.432	23.358.850	381.849	2,95	47	1.130.617.500
КИБ Куманово	1.190	1.082	1.136	19.978	18.827.410	307.795	2,38	7	153.099.450
Останати				154.561	69.252.995	1.132.181	8,75	676	12.493.976.325
Вкупно				522.977	791.700.339	12.942.570	100,00	2.148	39.146.091.368

3 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ПОРАСТ НА ЦЕНАТА*

Акција	Мај 2006 Просечна цена (денари)	Јуни 2006 Просечна цена (денари)	% на промена
РЖ Макстил Скопје	24,29	29,30	20,63%
Макпетрол Скопје	21.265,40	25.645,15	20,60%
Реплек Скопје	23.482,50	27.873,99	18,70%

3 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМО НАМАЛУВАЊЕ НА ЦЕНАТА*

Акција	Мај 2006 Просечна цена (денари)	Јуни 2006 Просечна цена (денари)	% на промена
Тетекс кредитна банка Ск.	333,00	251,00	24,62%
Охис Скопје	190,00	144,67	23,86%
Реплек Скопје	41,47	39,29	5,26%

Преглед на тргување со обврзници

	МАХ (%)	МИН (%)	Последна просечна дневна цена	Последен датум на тргување	Обем (НВ во Евра)	Промет (денари)	Промет (Евра)	Принос до достасување на обврзницата*
Обврзници на РМ – старо девизно штедење (РМ01)	86,9	85,1	86,50	30.06.2006	658.237	34.821.784,05	569.295,56	7,85%
Обврзници на РМ за денационал. прва емисија (РМДЕН01)	84	84	84,00	30.06.2006	16.616	853.835,64	13.957,44	7,64%
Обврзници на РМ за денационал. втора емисија (РМДЕН02)	83	81,9	83,00	29.06.2006	313.340	15.760.255,84	257.643,00	7,30%
Обврзници на РМ за денационал. трета емисија (РМДЕН03)	83	79	80,76	30.06.2006	383.425	18.983.066,19	310.336,25	7,46%
Обврзници на РМ за денационал. четврта емисија (РМДЕН04)	83,2	78,5	79,50	30.06.2006	1.592.240	78.597.659,39	1.284.898,51	7,31%
Обврзници на РМ за денационал. петта емисија (РМДЕН05)	83	77	80,43	30.06.2006	4.461.089	218.223.816,69	3.567.522,57	6,47%
Континуирана државна обврзница бр. 1 (РМОВБ01)	101,6	101,6	101,60	14.06.2006	846	8.595.360,00	140.514,13	8,67%

*Моделот на калкулација на приносот до достасување е прилагоден на карактеристиките на обврзниците. Датум на пресметување е 30.06.2006 година, со последната просечна цена на тргување на обврзниците

Показатели за котираните друштва од МБИ - 10

Друштво	Коефициент цена	Дивиденден	Учество на странски	Учество на странски	
	по акција ³⁾	принос	на инвеститори	на инвеститори	% Промена
			Мај 2005 ³⁾	Јуни 2006 ³⁾	
Алкалоид Скопје	17,97	1,88%	8,39%	9,43%	1,04%
Гранит Скопје	5,32	3,78%	7,78%	17,38%	9,60%
ЗК Пелагонија Битола	28,07	0,00%	2,05%	3,28%	1,23%
Комерцијална банка Скопје	24,74	3,02%	27,18%	32,67%	5,49%
Македонијатрист Скопје	10,34	4,01%	3,42%	4,00%	0,58%
Макпетрол Скопје	21,36	2,24%	3,90%	6,92%	3,02%
Охридска банка Охрид	19,59	5,15%	14,47%	15,21%	0,74%
Стопанска банка Битола	14,00	5,20%	10,42%	16,06%	5,64%
Топлификација Скопје	18,42	4,61%	24,74%	25,09%	0,35%
Фершпед Скопје	9,43	1,11%	3,45%	10,90%	7,45%

2) Цена на акција на
30.06.2006/Добивка по акција

3) Состојба на 30.06.2006 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност а која се однесува на учеството на странските инвеститори во вкупната главнина на друштвото.

4) Состојба на 30.06.2006 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност а која се однесува на учеството на странските инвеститори во вкупната номинална вредност на обврзниците.

5) Состојба на 30.06.2006 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност а која се однесува на учеството на странските и домашните инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата.

Странски инвеститори на Официјалниот пазар на Берзата³⁾

	Странски правни лица Април 2006	Странски физички лица Април 2006	Вкупно странски инвеститори Април 2006	Вкупно странски инвеститори Март 2006	Промена во %
Акции	16,81%	1,06%	17,87%	16,50%	1,37%
Обврзници ⁴⁾	6,17%	4,27%	10,44%	11,70%	-1,26%
Вкупно официјален пазар	12,56%	2,34%	14,90%	14,66%	0,24%

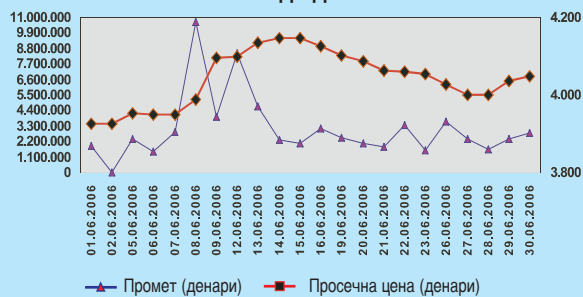
Учество на странски инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата⁵⁾

Јуни 2006	Купување % на учество	Продавање % на учество	ВКУПНО
Странски физички лица	0,33%	0,31%	0,64%
Странски правни лица	7,27%	1,23%	8,50%
Домашни физички лица	7,49%	9,96%	17,45%
Домашни правни лица	34,90%	38,51%	73,41%

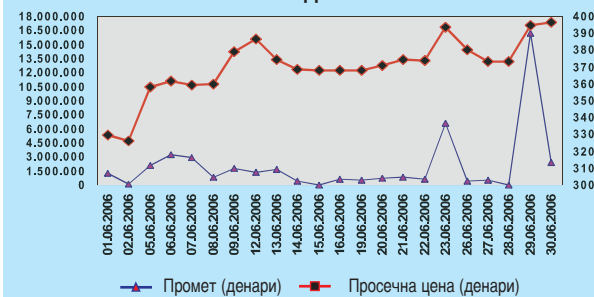
Промет по членки

Членка	Шифра	Класично тргување	Класично тргување %	Блокови	Блокови %	Држава	Држава %	Вкупно
УНИ банка АД	БЛ	33.490.865	1,40	0	0,00	3.743.943.864	67,71	3.777.434.729
Комерцијална банка АД	КБ	483.065.656	20,19	0	0,00	371.132.198	6,71	854.197.854
Еуро брокер АД	ЕУ	56.105.947	2,34	0	0,00	795.070.750	14,38	851.176.697
Тутунскаброкер АД	ТН	450.502.949	18,83	0	0,00	30.223.328	0,55	480.726.277
МАК брокер АД	МК	173.604.621	7,26	254.850.000	51,42	0	0,00	428.454.621
Тетекс-кредитна банка	ТК	386.401.962	16,15	0	0,00	7.079.433	0,13	393.481.395
ИНВЕСТБРОКЕР	МИ	92.237.108	3,86	10.211.200	2,06	223.740.142	4,05	326.188.450
Фершпед брокер АД	ФР	83.357.436	3,48	145.109.100	29,28	24.806.600	0,45	253.273.136
Стопанска банка АД	СБ	116.701.749	4,88	0	0,00	128.737.410	2,33	245.439.159
ИНОВО брокер АД	ИН	89.151.313	3,73	0	0,00	125.845.670	2,28	214.996.983
Илирика Инвестментс	ИЛ	95.095.019	3,97	21.299.312	4,30	70.095.511	1,27	186.489.842
Битола брокер АД	ББ	172.342.954	7,20	0	0,00	312.000	0,01	172.654.954
Поштел брокер АД	ПТ	11.123.229	0,46	64.162.080	12,95	3.097.380	0,06	78.382.689
Охридска банка АД	ОХ	50.907.003	2,13	0	0,00	388.050	0,01	51.295.053
Алта Виста брокер АД	АВ	45.641.317	1,91	0	0,00	3.355.950	0,06	48.997.267
Бро-дил АД	БД	36.914.180	1,54	0	0,00	1.511.640	0,03	38.425.820
Силекс банка АД	СЛ	16.000.547	0,67	0	0,00	120.900	0,00	16.121.447
Вкупно		2.392.643.855	100,00	495.631.692	100,00	5.529.460.826	100,00	8.417.736.373

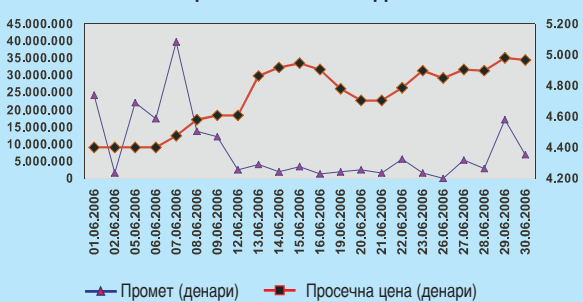
АЛКАЛОИД АД СКОПЈЕ

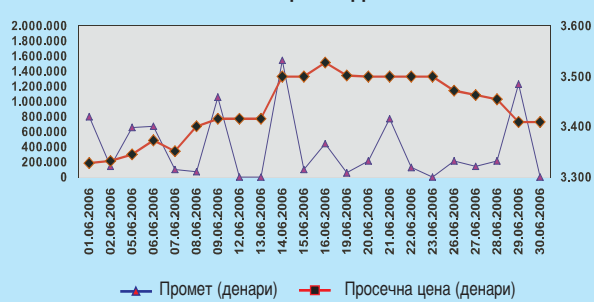
ГРАНИТ АД СКОПЈЕ

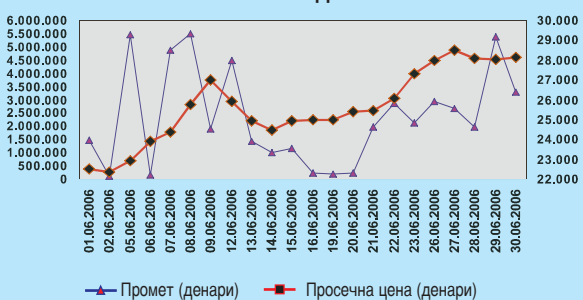
КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА АД СКОПЈЕ

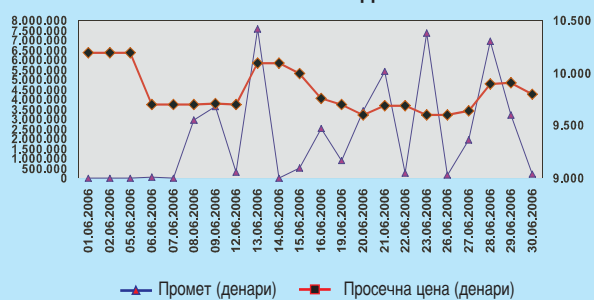
ТОПЛИФИКАЦИЈА АД СКОПЈЕ

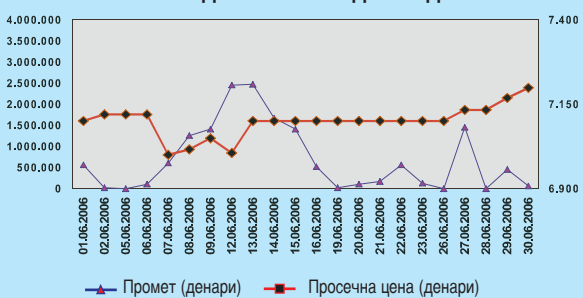
МАКПЕТРОЛ АД СКОПЈЕ

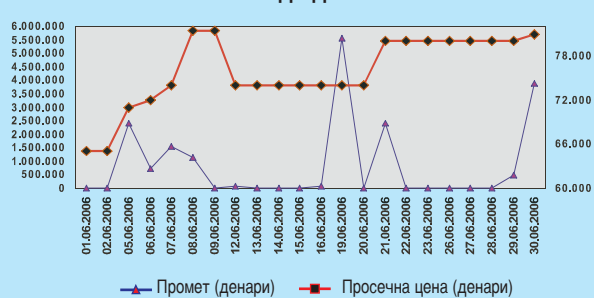
СТОПАНСКА БАНКА АД БИТОЛА

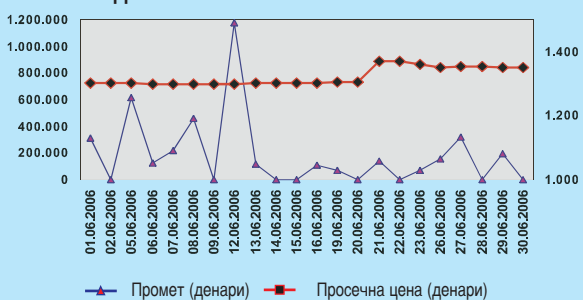
ОХРИДСКА БАНКА АД ОХРИД

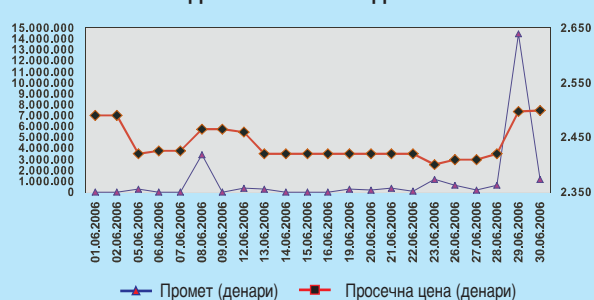
ФЕРШПЕД АД СКОПЈЕ

ЗЕМЈОДЕЛСКИ КОМБИНАТ ПЕЛАГОНИЈА БИТОЛА

МАКЕДОНИЈА ТУРИСТ АД СКОПЈЕ

Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност

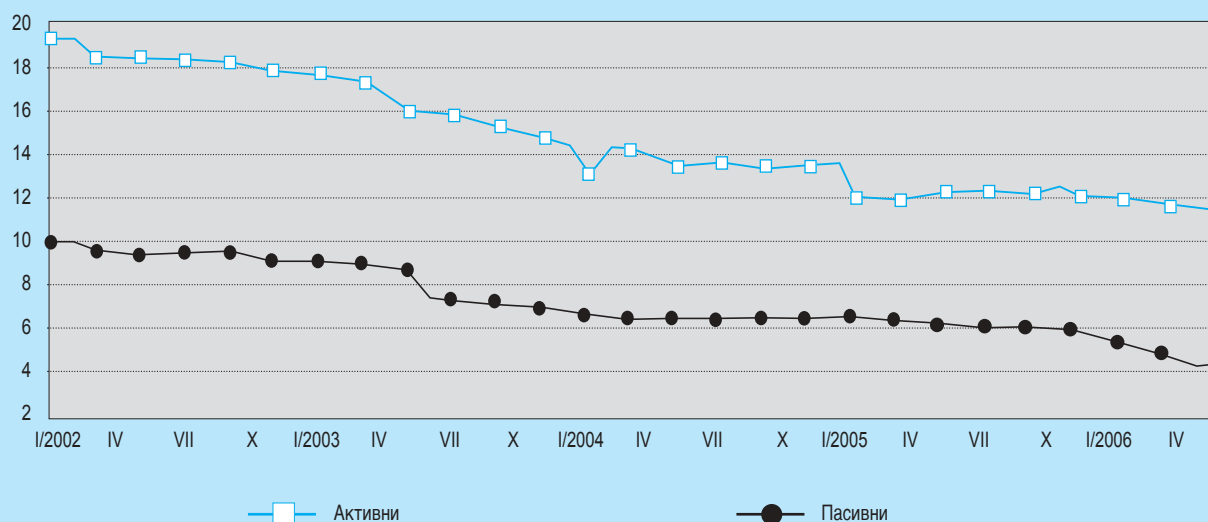
Во мај 2006 повторно не беа реализирани трансакции на официјалниот пазар на пари. Од друга страна, регистрирано е интензивирање на непосредното билатерално тргување на банките, при што на неинституционализираниот пазар на пари е остварен вкупен промет од 1.188 милиони денари (месечен пораст од 1,8 пати). Просечната каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на пари во мај изнесува 5,7% (намалување од 0,7 процентни поени во однос на претходниот месец).

Во доменот на каматната политика на банките во мај 2006 година не беа регистрирани поголеми поместувања. Така, просечната пондерирана активна каматна стапка на банките на денарски кредити за сите рокови и сектори во мај 2006 година останува на истото ниво од претходниот месец и изнесува 11,5%, додека просечната пондерирана пасивна каматна стапка на денарски депозити за сите рокови и сектори на месечна основа е пониска за 0,4 процентни поени и изнесува 4,2%. Со тоа, каматната маргина беше проширена за 0,4 процентни поени.

Во јуни 2006 година, на меѓубанкарскиот пазар на пари е остварен вкупен промет од 1.407 милиони денари, што на месечна основа претставува пораст од 18,4%. Просечната каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на пари во јуни изнесува 5,4% (намалување од 0,3 процентни поени во однос на претходниот месец).

Во доменот на каматната политика на банките во јуни 2006 година не беа забележани некои позначајни промени. Така, просечната пондерирана активна каматна стапка на банките на денарски кредити за сите рокови и сектори во јуни 2006 година изнесува 11,3% и на месечна основа е намалена за 0,2 процентни поени, додека просечната пондерирана пасивна каматна стапка на денарски депозити за сите рокови и сектори забележа месечен пораст од 0,1 процентен поен и изнесува 4,3%.

Активни и пасивни каматни стапки на комерцијалните банки

Депозити на населението и на претпријатијата кај банките

Вкупните депозити на банките во мај 2006 година се остварија месечен пораст од 1,4%, при што од аспект на валутната структура се регистрирани дивергентни движења. Така, девизните депозити на месечна основа се намалија за 0,2%, како резултат на падот на долгорочните девизни депозити за 10%. Од друга страна, зголемените преференци за штедење во домашна валута на краток и на долг рок (пораст на краткорочните и долгорочните денарски депозити за 4,4% и 0,5%, соодветно), детерминираа позитивна месечна промена кај вкупните денарски депозити (пораст од 4%).

Анализата по сектори покажува умерен пораст кај депозитите на населението од 0,2%, при повисоко ниво на денарски депозити до три месеци и девизни депозити до една година. Имено, месечниот пораст кај краткорочните и долгорочните депозити изнесува 0,1% и 2,4%, соодветно, при истовремено зголемување на денарските и девизните депозити (0,6% и 0,1%).

Депозитите на претпријатијата на крајот од мај 2006 година достигнаа 26.964 милиони денари, што претставува месечен пораст од 4,4%, главно како резултат на интензивниот месечен пораст на денарските депозити до еден месец. На годишна основа (мај 2005 година – мај 2006 година), вкупните депозити на приватниот сектор кај банките се повисоки за 17,4%.

Вкупните депозити на банките во јуни 2006 година, по континуиран деветмесечен пораст, забележаа пад во однос на претходниот месец за 1,4%. Ваквата динамика се должи на падот на депозитите во домашна валута за 8,3% (пад на краткорочните и долгорочните денарски депозити од 9,1 и 0,5%, соодветно). Девизните депозити остварија месечен пораст од 2,9%.

Секторски анализирано, падот на денарските депозити (за 10,2%) е предизвикан од намалувањето на краткорочните денарски депозити на корпоративниот сектор, детерминирано од реализираниот откуп на државни акции од страна на едно поголемо претпријатие. Кај депозитите на претпријатијата во странска валута се забележува месечен пораст од 5,1%.

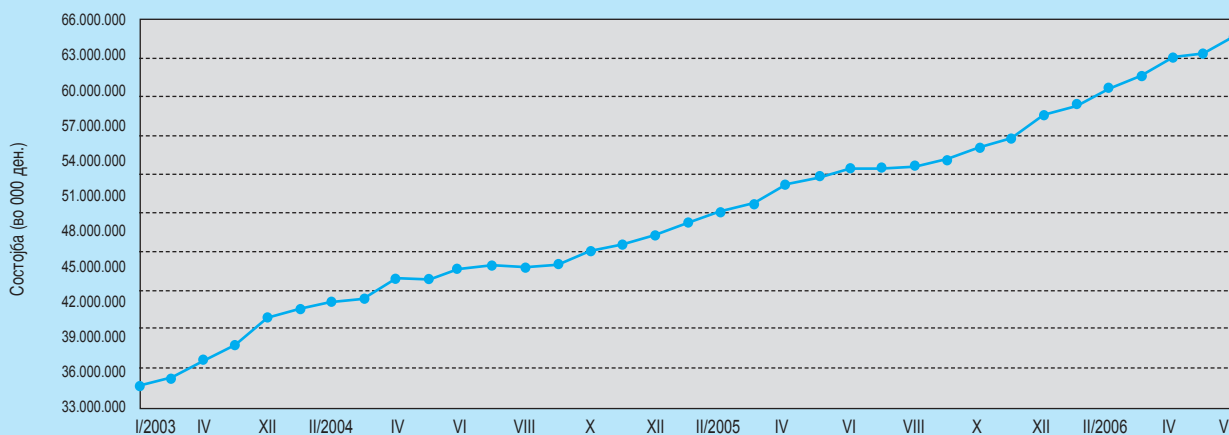
Депозитите на населението достигнаа износ од 60.436 милиони денари, односно пораснаа за 2,3% на месечна основа, одразувајќи го порастот на сите категории на депозити од аспект на рочната и валутната структура, со исклучок на незначителниот пад кај орочените денарски депозити над една година. На годишно ниво, вкупните депозити на приватниот сектор кај банките во јуни оваа година се повисоки за 12,9%.

Фондот за осигурување на депозитите врши обесштетување само на депозитите на физички лица кај банките и штедилниците кои имаат дозвола од Народна банка за работа со депозити на физички лица.

Фонд за осигурување на депозити

Од вкупно пресметаната обврска за обесштетување (3 банки и 2 штедилници) во износ од 185,287 милиони денари, до 30.06.2006 година Фондот за осигурување на депозити исплатил обесштетување во износ од 173,774 милиони денари. Заклучно со јуни оваа година, Фондот исплатил 93,79% од вкупно пресметаната обврска за обесштетување, а само во шестиот месец од годината, исплатеното обесштетување изнесува 3.000 денари. Односот меѓу вкупните средства на Фондот и вкупните депозити на физичките лица изнесува 3,3%.

Состојба на депозитите на физички лица кај банките и штедилниците

**КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕНАРСКИ И ДЕВИЗНИ ШТЕДНИ ВЛОГОВИ ВО КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ЗА
(по рачност и валута) НА ГОДИШНО НИВО**

Денарски штедни влогови									Девизни штедни влогови							
Банка	По видување	1 мес.	2 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.	Валута	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.
Алфа банка АД Скопје каматни стапки од април, 2005	0,8%	4,5%			5,0%	5,5%	6,0%		EUR	0,80%		1,40%	1,50%	1,70%		
									USD	0,50%				1,00%		
									CHF	0,10%				1,40%		
									GBP	0,20%						
Еуростандард банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2004	1,0%	4,0%	4,5%	5,0%	5,5%	6,5%	8,0%	10,0%	EUR	0,80%	1,40%	1,50%	1,70%	2,10%	2,50%	2,80%
									USD	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	1,60%
									GBP	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	1,60%
									CHF	0,10%	0,15%	0,17%	0,20%	0,25%	0,30%	0,35%
									Др.вал.(осв. јен)	0,50%	0,80%	0,90%	1,00%	1,10%	1,50%	1,60%
Инвест банка АД Скопје каматни стапки од март, 2004	1,0%	4,0%		5,0%	5,5%	6,0%	6,5%	8,0%	EUR	0,80%	1,50%	1,70%	1,80%	2,20%	2,50%	2,80%
									USD	0,50%	0,90%	1,00%	1,10%	1,30%	1,60%	1,80%
									CHF	0,10%	0,20%	0,30%	0,40%	0,50%	0,60%	0,70%
									AUD	1,70%	2,50%	3,00%	3,40%	3,90%	4,00%	4,60%
									Др. валути	1,20%	1,50%	1,70%	2,00%	2,30%	2,80%	3,20%
Извозно кредитна банка АД Скопје каматни стапки од август, 2004	1,5%			8,0%	8,0%	9,0%	9,5%	10,0%	EUR	0,80%		2,45%	2,45%	3,00%	3,50%	4,00%
									USD	0,60%		1,00%	1,10%	1,20%	1,50%	2,00%
									CHF	0,10%		0,30%	0,40%	0,60%	0,80%	1,00%
									Др. валути	0,50%		1,00%	1,20%	1,50%	1,70%	2,00%
Комерцијална банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2006	1,0%	5,0%	5,5%	5,8-6%	6,3-6,5%	6,8-7%			EUR	0,70%	1,30%	1,3-1,4%	1,5-1,6%	1,9-2,0%		
									USD	0,50%	1,10%	1,2-1,3%	0,9-1%	1,4-1,5%		
									GBP	1,25%	2,15%	2,45-2,55%	2,7-2,8%	3,15-3,25%		
									CHF	0,10%	0,15%	0,18-0,20%	0,18-0,2%	0,23-0,25%		
КИБ АД Куманово каматни стапки од март, 2004	0,5%	6,5%		7,0%	7,8%	8,3% -9%	8,3% -9%	8,3% -9%	За сите валути	0,25%				0,85%	1,00%	1,30%
Македонска банка АД Скопје каматни стапки од октомври, 2005	1,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7,5%	8,0%	8-9%	8-9%	EUR	0,80%	1,45%- 1,50%	1,5%-1,6%	1,9%-2,2%	1,9%-2,2%	2,1%- 2,7%	2,1%- 2,7%
									USD	0,50%	0,80%	1,00%	1,3%-1,4%	1,3%-1,4%	1,5%- 1,8%	1,5%- 1,8%
Поштенска банка АД Скопје	1,0%	6,0%		7,0%	7,5%	8,0%	8,5%	9,0%								

Прокредит банка АД Скопје каматни стапки од декември, 2004		6,5%	7,0%	7,5%	8,5%	10,0%	10,5%	10,5%	EUR		1,50%	2,00%	2,50%	3,00%	3,75%	4,50%
									USD			1,00%	1,25%	1,50%	1,80%	2,25%
Стопанска банка АД Скопје каматни стапки од јуни, 2005	0,85%	5,75%	6,0%	6,75%	7,0%	8,0%	8,0%	8,5%	EUR	0,55%	1,40%	1,50%	1,75%	2,10%	2,60%	2,80%
									USD	0,45%	1,30%	1,70%	2,00%	2,50%	3,00%	3,50%
									GBP	1,70%	2,60%	2,80%	3,20%	4,00%	4,25%	4,50%
									CAD	0,90%	1,54%	1,70%	1,90%	2,63%	2,63%	2,63%
									AUD	1,95%	3,35%	3,67%	3,98%	5,18%	5,18%	5,18%
									Други валути	0,20%	0,40%	0,50%	0,75%	1,10%	1,10%	1,10%
									CHF	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%
									Јапонски јен	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%	0,001%
Стопанска банка АД Битола	1,5%	4,5%		5,0%	5,5%	6,0%	6,5%	7,0%								
Силекс банка АД Скопје каматни стапки од ноември, 2003	3,0%	8,0%		9,5%	10,0%	10,5%	11,0%	11,5%	EUR	2,00%		2,70%	3,10%	3,60%	4,10%	
									USD	1,50%		2,20%	2,50%	3,00%	3,50%	
									Др. валути	0,80%		1,00%	1,30%	1,50%	1,70%	
„Тетекс Кредитна банка АД Скопје, каматни стапки од март, 2006	2,0%	7,0%		8,0%	8,5%	9,0%	9,5%		EUR	1,00%	2,00%	2,30%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%
									AUD	1,50%	2,40%	2,80%	4,00%	4,50%	5,00%	5,50%
									USD	0,50%	1,20%	1,70%	2,80%	3,20%	3,50%	4,00%
									GBP	1,40%	2,00%	2,40%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%
									CHF и др.	0,60%	1,00%	1,50%	2,80%	3,20%	3,50%	4,00%
Тетовска банка АД Тетово каматни стапки од септември, 2005	2,0%	6,5%		7,0%	7,2%	8,0%	9,0%	10,0%	EUR	1,20%				2,00%	2,50%	3,00%
									USD	0,80%				1,50%	2,00%	2,50%
									CHF	0,40%				0,70%	1,00%	1,20%
									Др. валути	0,40%				0,70%	1,00%	1,20%
Тутунска банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2004	1,0%	6,0%		7,5%	7,8%	8,0%	8,5%	9,0%	EUR	0,80%	1,50%	1,75%	1,80%	2,20%		
									USD	0,60%	0,90%	1,00%	1,10%	1,20%		
									CHF	0,10%	0,20%	0,30%	0,40%	0,50%		
									Др. валути	0,70%	1,00%	1,20%	1,40%	1,80%		
УНИ банка АД Скопје каматни стапки од декември, 2003	2,5%	6,0%		7,0%	8,0%	9,0%	10,0%	11,0%	EUR	1,00%	2,00%	2,50%	3,00%	3,50%	5,00%	6,00%
									USD	1,00%	1,50%	2,00%	2,50%	3,50%	5,00%	6,00%
									CHF	0,10%	0,30%	0,40%	0,50%	0,60%		
									AUD, GBD	2,00%	2,50%	3,00%	3,50%	4,00%	4,50%	5,00%

* Податоците се обезбедени од банките во Република Македонија и истите подлежат на промени согласно деловната политика на банките

* Само за податоците на Поштенска банка АД Скопје и Стопанска банка АД Битола немаме добиено официјална потврда од овие банки

КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА обезбедени од Владата на Република Македонија, состојба во мај 2006 година

(податоците се од информативен карактер, деталните услови за сите кредитни линии се достапни во деловните банки, освен информациите за репласирањето на средствата од Компензационите фондови од странска помош и од друга странска помош кои се достапни во Министерството за финансии)

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	до 2.000.000 €	50.000 – 400.000 €	до 100.000 €
Рок на враќање	7 години	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.
Грејс период	до 1,5 год.	до 6 месеци	6 месеци за кредити до 3 години; 12 месеци за кредити до 5 години
Годишна каматна стапка	7%	10%	9%
Обезбедување	1. Хипотека на недвижен имот; 2. Рачна залога на опрема; 3. Меници и др.	1. Хипотека; 2. Меници; 3. Залог на подвижни предмети,права и хартии од вредност или залог на недвижен имот	Бланко меница со менична изјава заверена кај нотар, бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранти, хипотека, минимум 130% од износот на кредитот, рачна залога минимум 130% од износот на кредитот, депон. на вредносни предмети и хартии од вредност, банкарска гаранција.
Намена на кредитот	Стоков кредит наменет за набавка на машини и опрема со италијанско потекло.	Модернизација и проширување на постоечки приватни МСП, и основање на нови. Минимум 40% од кредитот се користи за основни средства; Максимум 60% од кредитот може да се користи за обртни средства.	Опрема и обртни средства
Целни групи	Средствата се одобруваат за профитабилни инвестициони проекти на приватни инвеститори од дејности предвидени во Националната класификација на дејности, освен: Е –Трговија; Ј – Јавна управа, задолжителна социјална заштита; М – Приватни домаќинства со вработени лица; и Н – Екстериторијални организации и тела.	МСП кои се над 51% во приватна сопственост.	Мали и средни претпријатија со: 1. најмалку 51% во приватна сопственост; 2. кои вработуваат помалку од 20 лица; и 3. кои се на почетокот на бизнисот или кај кои бизнисот е започнат најмногу пред 5 години.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Република Италија обезбеди 12.704.840 милиони €, од кои за користење остануваат 2.353.748 милиони €. Степенот на искористеност е 81,57%.	KfW од Германија обезбеди 15 милиони Евра, кои се 100% искористени. Од наплатените анuitети се креира револвинг фонд.	Со финансиската спогодба потпишана помеѓу Р.М и Европската агенција за реконструкција во 1998 одобрени се 5.1 милиони ЕВРА. Со иста таква спогодба во 2003 година се одобрени уште 5.6 милиони ЕВРА. Каматата која се плаќа на средствата се капитализира и во вид на револвинг фонд повторно се репласира.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуростандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка Скопје, Инвест банка Скопје, Комерцијална банка Скопје, Македонска банка Скопје, Охридска банка Охрид, Силекс банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Стопанска банка Битола, Тетовска банка Тетово, Тетекс кредитна банка Скопје, Тутунска банка Скопје, УНИ банка Скопје	Еуростандард АД Скопје, Извозна и Кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Силекс банка АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетекс кредитна банка Скопје, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, УНИ банка Скопје	Комерцијална банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тутунска банка АД Скопје, Извозна и Кредитна банка АД Скопје, КИБ АД Куманово
Забелешка	Еднократна провизија од 1,2% се плаќа за услугите на прокураторот, доколку се користат негови услуги. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд за одобрување кредити под следните услови: износ: од 50.000 – 500.000 евра; рок на враќање: од 1– 3 години; каматна стапка од 7% за фирми кои веќе користеле кредит од Стоковата кредитна линија и 8% за останатите заинтересирани фирми; намена: за трајни обртни средства.	Целта на оваа кредитна линија е долгорочно финансирање на нови проекти во МСП преку доделување микро кредити за набавка на опрема или машини. До 50% од вкупниот износ на кредитот може да се користи за обртен капитал. Кредитите се користат и се отплатуваат во денари. Во рамки на самата кредитна линија постои и можност за користење на гарантна шема за клиентите кои не можат да обезбедат покривање на кредитниот ризик. Имено СМЕ кои немаат задоволителна вредност на колетарал за покривање на ризикот може да аплицираат преку деловната банка за покривање на дел од кредитниот ризик преку користење на гаранција од МБПР до висина од 50% од бараниот износ за колатерал.	

Кредитна линија	Кредитирање мали бизниси (микро, мали и средни претпријатија) од страна на KfW од Германија Банка агент - МБПР	Кредитирање на производство наменето за извоз од средствата доделени од страната на Владата на Република Македонија - банка агент МБПР	Кредити за развој на приватниот сектор од Меѓународна банка за обнова и развој (МБОР) Револвинг фонд
Износ	до 50.000 €	до 2.000.000 €	нема лимит
Рок на враќање	до 4 години	□□ 15 месеци (за извозни аранжмани)	1. до 3 години за обртни средства; 2. до 5 години за инвестициони проекти, во кои се работи на модернизација на технолошки процес
Грејс период	до 1 година	нема	Согласно кредитната политика на деловните банки
Годишна каматна стапка	11% до 18% на годишно ниво	8%	Охридска банка а.д Охрид – од 6,75% до 10,00% Тутунска банка а.д Скопје – од 6,77% до 12,56% Инвест банка а.д. Скопје – од 8% до 10,00% Стопанска банка а.д Битола – од 8,50% до 9,00%
Обезбедување	Бланко меница со изјава заверена кај нотар, со најмалку 2 жиранти; Бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранتي; Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Депо на вредносни предмети и хартии од вредност; Граѓански чекови; по потреба и друго, прифатливо за Банката. При проценување на кредитите се применува посебна кредит-на технологија која е фокусирана на соocio-економската состојба на претприемачот и неговиот бизнис, во однос на колатералот.	1. Хипотека; 2. Рачна залога на подвижни предмети и права; 3. Бонитетни хартии од вредност; 4. Други вообичаени форми на обезбедување	Согласно кредитната политика на банките учеснички во реализацијата на средствата од Револвинг Фондот.
Намена на кредитот	1. Финансирање на основни средства (набавка на опрема, машини, алати, инсталации, градежно земјиште, реновирање и модернизација); 2. Финансирање на обртни средства (суровини, репроматеријали, трговска стока).	Финансирање на извозни аранжмани за суровини и репроматеријали врз основа на склучени договори за извоз.	1. Финансирање на обртни средства (набавка на суровини, репроматеријали, дополнителна опрема и резервни делови за зголемување на обемот на производството за поддршка на извозни активности или супституција на увоз); 2. Финансирање на инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес.
Целни групи	Приватни трговски друштва, поединци, индивидуални претприемачи, занаетчи, продавачи на пазар и самостојни вршители на дејност.	Приватни трговски друштва кои имаат производство наменето за извоз.	Претпријатија во приватна сопственост, како и индивидуални земјоделски производители.
Степен на искористеност на средствата	Првиот кредит од KfW од Германија во висина од 6.5 мил. € е 100% искористен. Затоа на 15.10.2004 г. доделени. се нови 6.2 мил. € кои се исто така 100% искористени. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд.	Македонска банка за поддршка на развојот обезбеди средства за оваа кредитна линија. По?нувајќи од 1999 досега се пласирани 49,9 милиони €	Кредитната линија за развој на приватниот сектор одобрена од Светска Банка (Заемите 4015МК и 4240МК) е целосно искористена. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Извозна и кредитна банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Прокредит банка АД Скопје и Можности ДОО Скопје	Балканска банка АД Скопје, Еурустандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, Силекс Банка АД Скопје	Охридска банка а.д Охрид, Тутунска банка а.д Скопје, Инвест банка а.д. Скопје, Стопанска банка а.д Битола.
Забелешка	Програмата „Кредитирање мали бизниси“ наменета е за поддршка на микро, мали и средни претпријатија кои се 100% во приватна сопственост, се цел да се овозможи пристап на истите до финансиски средства, трансформирање во законски форми и интегрирање на истите во финансискиот пазар.	Сопствено учество 15%. Провизија на ангажирани средства 0,50% годишно на одобриениот, а неискористен кредит.	Со средствата од под-заемот може да се финансираат до 70% од вкупната вредност на под-проектот. Крајниот корисник ќе го финансира остатокот од најмалку 30% .

Кредитна линија	Кредити од кредитна линија од Меѓународен фонд за развој на земјоделието ИФАД 1: Проект за рурален развој на јужните и источните региони во Република Македонија	Кредити од кредитна линија од Меѓународен фонд за развој на земјоделието ИФАД 2: Финансиски услуги во земјоделието	Кредитна линија за создавање и одржување на работни места во МСТД од Банката за развој при Советот на Европа (ЦЕБ)
Износ	1. 2.000 \$ микро кредити; 2. 25.000 \$ за примарно земјоделско производство; 3. 75.000 \$ за преработка и трговија со земјоделски производи	1. 2.000 \$ микро кредити; 2. 50.000 \$ за примарно земјоделско производство; 3. 150.000 \$ за преработка 4. 150.000 \$ трговија со земјоделски производи	400.000 ЕУР
Рок на враќање	до 7 години зависно од видот и намената на кредитот	7 години зависно од видот и намената на кредитот	7 до 10 години
Грејс период	до 3 години, зависно од намената	до 3 год, зависно од видот на кредитот	2 до 4 год. (години вклучени во рок на отплата)
Годишна каматна стапка	– од 6% до 18% годишно за микро кредити – од 6% до 16% годишно за примарно производство (зависно од финансиската институција преку која се одобрува кредитот) – 7% годишно за преработка и трговија со земјоделски производи	– од 6% до 18% годишно за микро кредити – од 6% до 16% годишно за примарно производство (зависно од финансиската институција преку која се одобрува кредитот) – 7% годишно за преработка и трговија со земјоделски производи	Не е дефинирана конечна стапка (се очекува да биде околу 7% годишно)
Обезбедување	1. залог на подвижен имот (опрема, трактори, возила, механизација и друго); 2. хипотека на недвижен имот; 3. кредитоспособни жиранти (физички или правни лица); 4. други инструменти на обезбедување кои ќе ги утврди банката или штедилницата.	1. залог на подвижен имот (опрема, трактори, возила, механизација и друго); 2. хипотека на недвижен имот; 3. кредитоспособни жиранти (физички или правни лица); 4. други инструменти на обезбедување кои ќе ги утврди банката или штедилницата.	Стандардно обезбедување прифатливо за банките учеснички (хипотека, рачна залога и сл.).
Намена на кредитот	1. Сточарско производство; 2. растително производство; 3. земјоделска механизација, опрема и обртни средства за откуп на земјоделски производи кои ќе се преработуваат; 4. трговија со земјоделски производи и нивна преработка.	1. Сточарско производство; 2. Растително производство; 3. Земјоделска механизација, опрема и обртни средства за откуп на земјоделски производи кои ќе се преработуваат; 4. Трговија со земјоделски производи и нивна преработка.	Создавање на нови работни места преку инвестиции во сите сектори освен примарно земјоделско производство од страна на мали и средни трговски друштва.
Целни групи	1. Примарни земјоделски производители; 2. преработувачи на храна; и 3. трговци со земјоделски производи.	1. Примарни земјоделски производители; 2. преработувачи на храна; и 3. трговци со земјоделски производи.	Мали и средни трговски друштва
Степен на искористеност на средствата	ИФАД 1 обезбеди 6.2 милиони \$ (4.710.000 СПВ за кредити). Повлечени се сите средства од кредитот. Степенот на нивна искористеност изнесува 91 %. Проектот ИФАД 1 заврши со имплементација на активностите на 31.12.2005 година, а проектот се затвори на 30.06.2006 година. Од јуни 2005 година се хармонизираа условите за пласман на кредитите од кредитните линии ИФАД 1 и ИФАД 2. Од вратените ануитети е формиран револвинг фонд.	ИФАД 2 обезбеди 7 милиони \$ (5.450.000 СПВ за кредити) средства наменети за кредити. Степенот на искористеност на средствата од оваа кредитна линија изнесува 70%. Од почетокот на реализацијата на ИФАД 2 кредитната линија во октомври 2003 година заклучно со 12.04.2006 година, преку Земјоделскиот кредитен дисконтен фонд се рефинансирани 1473 кредити во вкупен износ од 8,7 милиони евра (ИФАД 1 и ИФАД 2), од кои 6 милиони евра се средства на ИФАД, а помал дел се од револвинг фондот. Финансиските институции учествуваат со 2,7 милиони евра. Во овој број и износ на рефинансирани кредити се и средствата одобрени од ИФАД 1, по извршената хармонизација во јуни 2005 година, со која се изедначија условите на пласман на кредити од двете кредитни линии.	Во фаза на имплементација
Деловни банки кои го нудат кредитот	Инвестбанка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Штедилница Можности и Штедилница ФУЛМ	Инвестбанка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Штедилница Можности и Штедилница ФУЛМ	Во фаза на договарање и селекција
Забелешка	Проектот за развој на јужните и источните региони на Република Македонија има за цел: 1. Подобрување на стандардот на живеење на населението во руралните и недоволно развиените средини во јужниот и источниот дел на земјата; 2. Намалување на невработеноста на активносното население од неразвиените подрачја; 3. Зголемување на приходите на индивидуалните земјоделски домакинства и малите претпријатија 4. Развој на бизнисот во земјоделството со посебен акцент на индивидуалниот имот; 5. Користење на современа технологија за квалитетно производство кое ќе овозможи полесно подобар пристап кон интегрираните пазари на ЕУ и Југоисточна Европа.	Проектот за Финансиски услуги во земјоделството има за цел: 1. Подобрување на стандардот на живеење на населението во руралните средини преку зголемена економска активност што ќе биде исплатлива и одржлива во услови на пазарно стопанисување; 2. Намалување на невработеноста на активното и работоспособно рурално население; 3. Развој на бизнисот во земјоделството со посебен акцент на индивидуалниот имот; 4. Користење на современа технологија за квалитетно производство што овозможува подобар пристап кон интегрираните пазари на ЕУ и Југоисточна Европа; 5. Максимално искористување на сите компаративни и други потенцијални можности на земјишните ресурси за подобрување на производствената структура во примарното производство и развојот на претпријатијата за преработка на земјоделски производи; 6. Создавање на постојани земјоделски кредитни линии кои се економски исплатливи, строго наменски и во согласност со развојните потреби на руралниот сектор.	Средствата од оваа кредитна линија ќе се применат за парцијално финансирање (до 50%) на издржливи инвестициони проекти во корист на МСТД, со што ќе се зајакне нивната оперативна состојба и можност за создавање и задржување на околу 950 работни места по искористување на сите средства кои се на располагање од заемот.

Кредитна линија	Поддршка на развојот на мали и средни претпријатија од Владата на Холандија Имплементатор - Македонската развојна фондација за претпријатија	Проектот за развој на приватниот сектор на Фондот за меѓународна соработка и развој од Тајван Револвинг фонд	Кредитна линија за креирање нови работни места во мали и средни претпријатија од Банката за развој при Советот на Европа ЦЕБ револвинг фонд
Износ	1. Заем тип 1 до 10.000 € 2. Заем тип 2 од 15.000 до 75.000 € 3. Заем тип 3 до 15.000 €	1. до 400.000 \$ за мали и средни претпријатија 2. до 200.000 \$ за земјоделство	нема лимит
Рок на враќање	до 5 години	1. до 7 години за МСП, 2. до 5 години за земјоделство	од 5 до 10 години
Грејс период	до 1 година	до 2 години	Грејс периодот го одредува банката во зависност од вредноста на под-заемот и можниот обрт на средствата во однос на времето за враќање на истиот.
Годишна каматна стапка	Ја одредува индивидуално секоја финансиска институција.	Охридска банка а.д. Охрид – од 7,23% до 8,23% ; Стопанска банка а.д. Скопје – од 7,2388% до 12%; Комерцијална банка а.д. Скопје – 7,23%; Тутунска банка а.д. Скопје – 8,0075%; Инвест банка а.д. Скопје – 6,34%; Македонска банка а.д. Скопје – 7,75%	Стопанска банка а.д. Скопје – 9,643% до 9,730%; Комерцијална банка а.д. Скопје – од 6,89% до 6,90%; Охридска банка а.д. Охрид – од 6,93%.
Обезбедување	Согласно кредитната политика на финансиската институција вклучена во спроведување на кредитната линија.	Согласно кредитната политика на банките учеснички.	Согласно кредитната политика на банките учеснички.
Намена на кредитот	За инвестиции во основни средства и работен капитал	1. кредити за мали и средни претпријатија – за основни средства – за набавка на машини и опрема, од било која природа (освен стекнување на земја), и – за обртни средства – за набавка на сировини и резервни делови. 2. кредити во областа на земјоделството – набавка на земјоделска механизација, основно стадо, оранжерии, подигање на насади, опрема, набавка на сировини, репроматеријали.	Изградба/набавка на имот, набавка на машини и опрема, набавка на сировини и резервни делови, како и активност на едукативни тренинг програми.
Целни групи	Заем тип 1: индивидуални земјоделци, самостојно вработени лица и претприемачи на микро претпријатија; Заем тип 2: мали претпријатија со 4 до 20 вработени; Заем тип 3: микро претпријатија со најмногу 3 вработени.	Мали и средни претпријатија и индивидуални земјоделски производители како и претпријатија ангажирани во производството или маркетингот на земјоделски производи.	Мали и средни претпријатија кои што работат во трудо-интензивни индустрии: текстилна, кожна, прехранбена индустрија и др. гранки, кои би овозможиле креирање на нови работни места, освен примарно земјоделско производство.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Холандија обезбеди 7,2 мил. €. Искористени се 100%. Од наплатената главнина се формира револвинг фонд, кој се пласира под истите услови.	Средствата од Заемот од Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДФ) – Тајван се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови	Средствата од Заемот одобрен од Банката за развој при Советот на Европа (ЦЕБ) во износ од ЕУР 5,113 милиони се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Охридска банка а.д. Охрид, Стопанска банка а.д. Скопје, Комерцијална банка а.д. Скопје, Тутунска банка а.д. Скопје, Инвест банка а.д. Скопје и Македонска банка а.д. Скопје.	Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје и Охридска банка АД Охрид.
Забелешка		Со средствата од под-заемот може да се финансираат најмногу 85% од вкупната вредност на под-проектот. Банката и крајниот корисник на под-заемот ќе го финансираат остатокот од најмалку 15%.	Средствата не може да се користат за проекти од земјоделството, освен за пре-работка и доработка на земјоделски производи. Се исклучува од финансирање обртниот капитал и услугите поврзани со операциите на проектот (трошоците за одржување, плати и друго). Со средствата од под-заемот може да се финансира најмногу 50% од вкупната вредност на под-проектот. Останатите 50% се финансираат од сопствени средства на крајниот корисник или од средства на банката учесничка.

Кредитна линија/ Извор на средства	АПЕКС глобален заем од Европска Инвестициона Банка	Одлука за условите и критериумите за репласирање на средства од компензациони фондови од странска помош (Одлука од Сл. в. 60/2004)		Одлука за условите и критериумите за репласирање на средства од компензациони фондови од друга странска помош (Одлука од Сл. в. 28/2005)	
Износ	20.000 € до 12.500.000 €	Максималниот износ не е дефиниран во Одлуката, се финансира согласно проектот по вообичаени банкарски услови за МСП.		Максималниот износ не е дефиниран во Одлуката, се финансира согласно проектот по вообичаени банкарски услови за МСП.	
Рок на враќање	од 4 до 12 год.	краткорочни кредити 9 месеци	долгорочни кредити 5 години	краткорочни кредити 9 месеци	долгорочни кредити 5 години
Грејс период	до 3 години	3 месеци	1 година	3 месеци	1 година
Годишна каматна стапка	Комерцијална банка а.д Скопје – од 7,21% до 7,36% Тутунска банка а.д. Скопје – од 5,945% до 7,86% Охридска банка а.д. Охрид – 7,21% до 7,36%	3%	3%	3,5% под есконтната стапка на Народна банка на Р.М.	3,5% под есконтната стапка на Народна банка на Р.М.
Обезбедување	Согласно кредитната политика на деловните банки учеснички во реализација на кредитот	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција
Намена на кредитот	– Набавка на материјални и нематеријални средства директно поврзани со проектот; и – Зголемување на постојниот обртен капитал поврзан со проектот.	суровини, репроматеријали,	инвестициони проекти	суровини, репроматеријали,	инвестициони проекти
Целни групи	Мали и средни претпријатија од областа на индустријата (вклучувајќи ја земјоделската индустрија), секторот на услуги и туризмот, како и други сектори (трговија, финансирање во здравствен сектор, секторот на образованието и друго) Подружници кои претставуваат мали и средни претпријатија на големите претпријатија.	МСП од областа на стопанството		МСП од областа на стопанството	
Степен на искористеност на средствата	Средствата во висина од ЕУР 20 милиони од Заемот од Европската Инвестициона Банка (ЕИБ) се целосно искористени. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.	Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 63.000.000 милиони денари.		Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 42.000.000 милиони денари.	
Деловни банки кои го нудат кредитот / Министерство за финансии	Комерцијална банка а.д Скопје, Стопанска банка а.д Скопје, Македонска банка за поддршка на развојот Скопје, Тутунска банка а.д. Скопје и Охридска банка а.д. Охрид.	Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош		Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош	
Забелешка	– Со средствата од Заемот може да се финансираат трошоци настанати не подолго од 6 месеци од одобрувањето на проектот; – Од вкупната вредност на под-проектот 50% се финансира со средствата од под-заемот, додека останатите 50% може да бидат финансирани од страна на крајниот корисник или деловната банка и/или кофинансирани од други финансиски институции; – Согласно Прирачникот за финансирање утврден од страна на ЕИБ постојат исклучувања или ограничувања на набавки за кои не е дозволено или финансирањето е дозволено со посебно одобрение на ЕИБ.		Селекција на пријавените проекти и нивно одобрување врши Комисијата за менаџмент со Компензациони фондови, формирана од Владата на Република Македонија.		Селекција на пријавените проекти и нивно одобрување врши Комисијата за менаџмент со Компензациони фондови, формирана од Владата на Република Македонија.

КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА
ОБЕЗБЕДЕНИ И ГАРАНТИРАНИ ОД ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, СОСТОЈБА ВО МАЈ 2006 ГОДИНА
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни во деловните банки)

Кредитна линија	Кредитна линија за финансирање на трајни обртни средства доделени од Владата на Република Македонија - Банка агент МБПР	ГАРАНЦИИ	Гарантен Фонд на Македонска Банка за Поддршка на Развој-Проект на Владата на РМ
Износ	До 300.000 ЕВРА	Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисници	Гаранции се доделуваат за сите долгорочни кредити за инвестиции од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички на договори за соработка со МБПР
Рок на враќање	3 години	Вид на гаранција	Гаранции за кредит: 1. обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат,
Грејс период	нема	Максимален износ	– максималниот износ на поединечната гаранција за кредит која може да биде издадена од Гарантниот Фонд е 35.000 ЕВРА во денарска противвредност; – максималниот износ на кредит за која може да биде издадена гаранција е 150.000 ЕВРА во денарска противвредност – гаранцијата не може да надмине износ од 33 % од главницата на бараниот кредит/основното средство/репроматеријалите и сировините
Годишна каматна стапка	8%	Рок на враќање на кредит за кој е издадена гаранција	Гаранција може да се издавана кредити/набавки со максимален рок на отплата од 5 години со вклучен грејс период
Обезбедување	Хипотека, залог, меници и други инструменти прифатливи за деловните банки	Надомест за гаранција	Гаранции за кредит: – 0,6% годишно за обезбедени гаранции
Намена на кредитот	Финансирање на трајни обртни средства	Манипулативен трошок	– 1,5% еднакратно за обезбедени гаранции
Целни групи	Извозно-ориентирани трговски друштва	Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Инвестиции во постоечки или нови технологии со кои се зголемува извозот од РМ
Имплементатор	Деловни банки	Целни групи	– потенцијални основачи на МСП – постоечки МСП со доминантен приватен капитал – вршители на земјоделска дејност
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуро стандард банка, Извозна и Кредитна банка, Инвестбанка, Комерцијална банка, Македонска банка, Охридска банка, Силекс банка, Стопанска банка Битола, Стопанска банка Скопје, Тетекс-Кредитна банка, Тетовска банка, Тутунска банка и УНИ банка	Имплементатор	Македонска Банка за Поддршка на Развојот
		Деловни банки преку кои е можно користење на гаранција	сите банки кои ќе пројават интерес
		Забелешка	Владата на РМ преку трансфер на 265 милиони МКД од буџетот на РМ на посебна сметка на МБПР со цел зголемување на приватните инвестиции во економијата формираше Гарантен фонд на МБПР. кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал, за економски издржани деловни идеи, придонесувајќи кон намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси.

ДРУГИ ПРОЕКТИ ЗА ПОДДРШКА НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА, состојба мај 2006 г.
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни кај имплементаторите)

Гаранции	Гарантен фонд - проект на Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА)	Кредитен фонд	Фонд за кредитирање МСП - проект на Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД)
Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисници	Гаранции се доделуваат за сите кредити од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички за соработка со ГФ (освен за потрошувачки и станбени кредити)	Видови кредити	Краткорочни иновативни кредити за обртни средства за МСП: кредити за финансирање на нарачки за познат купувач, производство наменето за извоз, факторинг и др.
Видови гаранции	Гаранции за кредит: обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат; необезбедени гаранции, во одредени случаи се издаваат гаранции за кои не се зема обезбедување. Гаранции за добавувачот: 1. за набавка на основни средства 2. за набавка на суровински репроматеријали	Намена на кредитот	Финансирање на подготовка на производство и испорака на производи на домашни и странски пазари, набавка на суровини и репроматеријали, трошоци за пакување, работна сила, тестирање, транспорт, царина, даноци, и др.
Максимален износ	– максималниот износ на поединечната гаранција за кредит која може да биде издадена од Гарантен Фондот е 60.000 евра во денарска противвредност; – максималниот износ на поединечната гаранција за добавувачи за набавка на основни средства која може да биде издадена од Гарантен Фондот е 60.000 евра во денарска противвредност; – максималниот износ на поединечната гаранција за набавка на суровини и репроматеријали која може да биде издадена од Гарантен Фондот е 30.000 евра во денарска противвредност; гаранцијата не може да надмине износ од 60 % од главницата на бараниот кредит/основното средство/репроматеријалите и суровините	Износ	од 10.000 УСД до 120.000 УСД
Рок на враќање на кредит	Гаранција може да се издава на кредити/набавки со максимален рок на отплата од 5 години со вклучен грејс период	Рок на враќање	од 30 дена до 179 дена.
Надомест за гаранција	Гаранции за кредит: – 2% годишно за обезбедени гаранции – 5% годишно за необезбедени гаранции Гаранции за добавувачи: 3% од висината на гаранцијата на годишно ниво; 1% годишно за обезбедени гаранции; 2,5% годишно за необезбедени гаранции.	Годишна каматна стапка	од 8% до 12%
Манипулативен трошок	– 1,5% еднократно за обезбедени гаранции; – 1% еднократно за необезбедени гаранции; – 1% еднократно за гаранции за добавувачи.	Провизии	1. 100 УСД за поднесување барање за кредит; 2. 0,5% за обработка на барање; и 3. 2% за управување со кредитот.
Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Создавање нови или сочувување на постоечките работни места	Обезбедување	Неотповикливи акредитиви, банкарски гаранции, полиса за осигурување извоз, барирани чекови, залог, меници, др.
Целни групи	потенцијални основачи на МСП постоечки МСП со доминантен приватен капитал и најмногу 50 вработени вршители на земјоделска дејност	Целни групи	Претпријатија од наведените индустриски гранки можат да поднесат барања за кредит: 1. производство на прехранбени производи и пијалаци; 2. производство на текстил и текстилни производи; 3. производство на кожа, предмети од кожа и кожна галантерија; 4. производство на основни метали и стандардни металини производи; 5. производство на градежни материјали; 6. препработка на дрво и производи од дрва, производство на машини и електрични уреди.

Имплементатор	Центар за поттикнување на развојот на МСП Скопје	Имплементатор	МСП Фонд Скопје
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска Банка, Комерцијална Банка, Инвест Банка, Охридска Банка, Еуростандард Банка, КИБ Куманово, Штедилница Можности, Стопанска банка Битола	Оснoвач на фондот	МСП фондот е основан и управуван од Crimson Capital Corp. САД со 1,5 мил УСД кредитен фонд.
Забелешка	Шведска агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА) додели 1.880.000 евра со цел основање прв Гарантен фонд во Р.М. кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал, за економски издржани деловни идеи, придонесувајќи кон намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси. Гаранти фондот воведо и издавање на гаранции за добавувачите кои се издаваат во корист на фирми кои купуваат опрема и/или репроматеријали. Гаранцијата се издава на добавувачот кој ќе испорача опрема на одложено плаќање при што клиентот пред подигнувањето на гаранцијата би палтил најмалку 25% од вредноста на опремата/репроматеријалите на добавувачот. Остатокот е покриен со гаранција на ГФ што значи дека доколку купувачот не го плати преостанатиот дел од долгот во предвидениот рок, тоа ќе го стори ГФ. Заклучно со април 2006 година искористени се 100% од средствата. Нови гаранции сеуште се издаваат од средствата од револвингот.	Забелешка	МСП фондот кредитира приватни правни субјекти: 1. кои вршат дејности во производството, трговија и услуги; 2. кои покажуваат позитивни финансиски резултати во досегашното работење; 3. чиј број на вработени се движи од 10 до 200 лица; 4. кредитобарателите треба да ја вршат истата дејност најмалку 3 години, или пак менаџерите на тие претпријатија да имаат искуство во вршењето на таа дејност како физички лица доколку претпријатието е формирано пред помалку од 3 години; 5. приоритет имаат претпријатијата кои се извозно ориентирани, обезбедуваат поголем број на нови вработувања, остваруваат нето девизни приливи, користат домашни сировини и се грижат за заштита на човековата околина.

Кратки вести

ММФ: ЕКОНОМСКАТА СОСТОЈБА ВО МАКЕДОНИЈА СЕ ПОДОБРУВА

Економската состојба во Република Македонија започна да се подобрува. Ова го констатира Меѓународниот монетарен фонд во својот извештај за нашата земја објавен неодамна. Овој став монетарците за земјата го искажаа и при нивната посета на државата пред неколку месеци, која беше со цел да се направи генерална ревизија на економската политика што се води во Македонија. На 28 јули годинава Извршниот борд на директори на ММФ ги заврши консултациите за членот 4 со Македонија.

„По декадата на бавен раст, која во голем дел беше последица и на надворешни шокови, сега економскиот раст достигна 4%, и тоа во текот на две години по ред. Во 2005 година растот беше поттикнат од силниот извоз. Главно урамнотежената фискална политика и фиксниот девизен курс ја чуваа инфлацијата во земјата под контрола. Надворешната позиција на државата беше зајакната, за што особено придонесе порастот на девизните резерви од 700 милиони евра на крајот на 2004 година, на 1,2 милијарда евра во мај 2006 година, што значи дека тие покриваат дури и

повеќе од четиримесечен увоз на земјата или 25% од БДП. Забележан е остар пад на дефицитот на тековната сметка на 1,3% од БДП во 2005 година, што беше поттикнато од зголемените приватни трансфери, иако тие може да опфаќаат и некои капитални трансакции“, се вели во извештајот на Фондот.

Тие нагласуваат дека банкарските кредити во земјата доживеале експанзија, особено оние за домаќинствата и во странска валута, иако заемите расте-

ле побавно во споредба со кредитирањето во другите држави во регионот.

Сепак, ММФ во својот извештај даде забелешка дека сеуште бавно се подобрува транспарентноста врз трошењето на буџетските пари. Таа критика беше главна и за време на нивното неодамнешно скенирање на економската состојба во Македонија. Во Фондот сметаат дека контролата врз трошењето на буџетските пари е најслаба точка во Фондот за здравство, како и во менаџирањето на јавните претпријатија. Монетарците констатирале дека, и покрај многуте административни реформи во Фондот за здравство, во овој сектор се уште има превработеност и неефикасност, а парите се уште се трошат не-транспарентно.

МАКЕДОНСКИТЕ КОМПАНИИ ЛАНИ ВО СТРАНСТВО ИНВЕСТИРАЛЕ 4 МИЛИОНИ ДОЛАРИ

Според податоците на Народна банка на Република Македонија (НБРМ), македонските компании минатата година во странство инвестирале 4.096.303,44 долари. Најмногу пари се инвестирани во рударство, металургијата и канцелариска опрема и компјутери. Таргет на македонските компании е и трговијата на големо и мало. Според НБРМ нашите компании најмногу инвестирале во Албанија (2,5 милиони долари), Кина (1,1 милиони долари) и Србија и Црна Гора (312 илјади долари). Во првите три месеци од годината инвестициите во странство изнесуваат 116.402,39 долари. Најголемиот дел од парите се инвестирани во бизнисот со прехранбени производи. Во првите три месеци од 2006 година најмногу е инвестирано во Србија и Црна Гора.

EXPLORING MACEDONIA ИМА НАД 2.000 ПОСЕТТЕЛИ ДНЕВНО

По објавата на видео спотот за Македонија на интернет страницата Richard Bangs Adventures, бројот на посетителите на националниот туристички портал Exploring Macedonia е двојно зголемен, велат оттаму. „За една недела, бројот на разните посетители на нашиот сајт двојно се зголеми, и сега имаме над 2.000 посетители дневно“, изјави Саша Гавриловиќ, директор на Exploring Macedonia. Бројот на интернет страници пак,

кои посетителите на Exploring Macedonia го отвораат преку нивниот сајт е 200.000.

Гавриловиќ рече дека во овој период најголемиот број на заинтересирани странски туристи за авантуристичките места во земјава се од поблискиот регион. Од Exploring Macedonia се подготвени да им обезбедат престој на сите туристи кои ќе сакаат да ги доживеат авантурите на Македонија претставени преку спотовите на Ричард Бенгс.

Директорот на УСАИД Дик Голдман, изјави дека се надева дека туристичката индустрија во Македонија ќе биде подготвена да ги прими сите туристи кои благодарение на оваа промоција на Yahoo ќе сакаат да дојдат во Македонија. Според Гавриловиќ, спотот за Македонија кој се прикажува на насловната страна на adventures.yahoo немал за цел да ја прикаже Македонија како масовен туристички пазар, туку како авантуристичка дестинација. Спотот за Македонија на насловната страница на adventures.yahoo ќе остане до крајот на јули.

РАМСТОР НАЈГОЛЕМ ИНВЕСТИТОР, ДОДЕКА ОН.НЕТ - НАЈИНОВАТИВЕН

Рамстор Македонија е најголемата гринфилд инвестиција во Македонија, а Он.нет е добитник на националната награда за „Најиновативен домашен инвеститор на годината“. Наградата на Рамстор е за неговата инвестиција од 22 милиони евра од почетокот со купувањето на градежната парцела во Скопје, изградба на објектот и подоцна за управувањето со него.

RAMSTORE

Mall

„Он.нет“ е награден за ви-фи иновацијата, бежичен интернет за поврзување по принцип на мобилна телефонија. Наградите беа доделени на манифестацијата Инвеститор на годината за 2006 година за Југоисточна Европа, која е наменета за меѓународни и домашни компании што минатата година инвестирале во Македонија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Молдавија, Црна Гора, Романија и Србија.

„За наградата Меѓународен инвеститор на годината беа номинирани 21 компанија, чии вкупни инвестиции се движат околу 6,1 милијарди евра. За наградата Иновативен домашен инвеститор на годината беа номинирани 14 компании кои од 2003 до 2005 година регистрирале 43 патенти“, истакна директорот на Агенцијата за странски инвестиции Виктор Делов. „Агенцијата ги номинираше „Рамстор Македонија“ за гринфилд инвестиција и за категоријата на најголем работодавач, „Бучим Радовиш“, односно, „Солвеи Индустри“ од Сент Винсент и Гренада за поткатегијата – приватизација, аквизиција и концесија и „ОН нет“, „Еин Софт“ и „Алколоид“ во категоријата иновативен домашен инвеститор.“

За најголем инвеститорот во Југоисточна Европа е наградена компанијата „Ерстебанк“ за приватизацијата на Комерцијалната банка во Романија во износ од 3,7 милијарди евра.

ЕСМ ПУШТИ ВО УПОТРЕБА НОВА ТРАФОСТАНИЦА ВО ШТИП

„ЕСМ дистрибуција и снабдување“ денеска ја стартуваше новата трафостаница во Штип. Преку оваа трафостаница со струја се снабдуваат околу 4.000 потрошувачи од овој регион. Трафостаницата 35/10 има инсталирана моќност од 6 мегавати, а нејзината изградба чини 600.000 евра. Парите за нејзина изградба компанијата ги обезбеди од сопствени средства. Изградбата на трафостаницата започна во јануари минатата година.

„Инвестициите во нови објекти е примарна цел на ЕСМ“ како дел од „ЕВН Групата“, изјави претседателот на управниот одбор на компанијата Георг Валднер. Тој додаде дека за компанијата квалитетното и сигурното снабдување со струја на клиентите е исто така приоритет на компанијата.

ХОЛАНДСКА ПОМОШ ЗА СОРАБОТКА ВО БИЗНИСОТ

Холандска владина агенција ќе им помага на македонските мали и средни претпријатија полесно да најдат стратешки партнери од Холандија за реализација на заеднички инвестициони проекти. Станува збор за Агенцијата за меѓународен бизнис и соработ-

ка (ЕВД) на министерствата за економија и надворешни работи на Холандија, која покрај во Македонија е заинтересирана да им помага и на локални компании во Албанија, БиХ и Србија. За реализација на овие планови, Агенцијата во октомври во Сараево ќе организира Конференција за инвестирање на Балканот со цел да изврши промоција на регионот како атрактивна дестинација за инвестирање на холандските компании. Подготовките за Конференцијата, ЕВД и холандските амбасади во балканските земји, како што е најавено на официјалната интернет страница на Стопанската комора на Македонија веќе ги започнаа преку имплементација на програмата „Олеснување при воспоставување на контакти“.

Локалните компании што се заинтересирани да учествуваат во програмата, формуларите со опис на проектот можат да ги поднесуваат во Амбасадата на Холандија во Скопје или преку нивниот веб – сајт. Во случај ако се идентификува потенцијален контакт од Холандија, локалната компанија ќе треба во Агенцијата да аплицира за ваучер кој чини 5.000 евра – информираат од Стопанската комора. Овој ваучер локалната компанија може да го искористи за ангажирање на консалтинг компанија, која ќе асистира во воспоставување на контактот меѓу локалната компанија и потенцијалниот холандски партнер. Локалната компанија треба да ги плати и патните трошоци од 1.000 евра на лицата, што ќе одат во посета на потенцијалните партнери во Холандија.

БАНКИТЕ - НАЈПРОФИТАБИЛНИ КОМПАНИИ

Комерцијална банка, „Топлификација“, „Алкалоид“, Стопанска банка-Битола и Охридска банка – ова е редоследот на најпрофитабилните компании во земјава според неревидираните финансиски извештаи што котираните компании ги доставиле до Македонската берза за хартии од вредност.

Банкарството и понатаму е најпрофитабилен бизнис во државата. Од триесетина акционерски друштва, колку што имаат доставено полугодишни извештаи до Берзата, банките и понатаму имаат најповолни резултати во првата половина од годинава. Ова се случува веќе неколку години, но годинава дури три од првите пет компании, според успехот во финансиското работење се банки.

Комерцијална банка е компанија со најголема добивка во првата половина од годинава од фирмите што котираат на Берзата. Следуваат „Топлификација“ и „Алкалоид“, а по нив, по вкупната добивка, се Стопанска банка од Битола и Охридска банка.

Комерцијална банка во периодот од јануари до јуни годинава остварила профит од над шест милиони евра, што е двојно повеќе во споредба со истиот пери-

од во минатата година. Познавачите велат дека добрите финансиски резултати се и една од главните причини за порастот на цената на акциите на ова акционерско друштво, покрај најавите за влез на странски капитал. Значително зголемен профит оствариле и Инвест банка и Охридска банка.

Бизнисмените сметаат дека економската состојба во државата годинава е малку подобра отколку во минатата, кога повеќето компании остварија помали профити од 2004 година. Годинава повеќе од половина од компаниите што доставиле полугодишни неревидирани биланси на успех оствариле подобри резултати од истиот период во минатата година, а голем дел од другите имаат речиси идентични резултати со ланските.

ХРВАТСКА ПОШТЕНСКА БАНКА ВЛОЖИ 4,5 МИЛИОНИ ЕВРА ВО АКЦИИ ВО ТУТУНСКА БАНКА И ВО СКОПСКИ ГРАНИТ

Хрватска Поштенска банка вложи 4,5 милиони евра во акции во Тутунска банка и во скопски Гранит, пишува во најновиот официјален месечен извештај на Централниот депозитар за хартии од вредност, единствена државна овластена институција која води акционерски книги на домашни компании. Според достапните податоци Хрватска поштенска банка има портфолио инвестиција во Тутунска банка во која месецов купи 5,12% од обичните акции за што плати околу 2,74 милиони евра. Со оваа портфолио инвестиција Хрватската поштенска банка влезе меѓу десетте најголеми поединечни акционери во банката.

За својата портфолио инвестиција во Гранит оваа банка плати 1,77 милиони евра. Банката ги купи обичните акции во Гранит (7,8% од вкупниот прој на обични акции) што ги продаде Фондот за ПИОМ за што плати 1,4 милиони евра и уште 372.000 евра за акции купени во класично тргување на берзата. Оваа банка според најновите достапни податоци има актива од 1 милијарда евра до крајот на 2005 година што претставува раст од 31,1% во споредба со 2004 годи-

на. Минатата година банката ја завршила со добивка од 12,4 милиони евра. Банката е основа во 1990 година има 290 вработени нуди кредити за компании, за граѓани, се занимава со инвестициско банкарство, а на свои клиенти им нуди и креирање портфолиа. Банката лани одлучила да почне да инвестира во хартии од вредност во Македонија, Србија и во Црна Гора. Банката има седиште во Загреб, а во Хрватска има 7 филијали и 4 подружници.

БРОЈОТ НА КОРИСНИЦИ НА ПЛАТЕЖНИ КАРТИЧКИ СЕ ЗГОЛЕМИ 40% ЗА ЕДНА ГОДИНА

Бројот на платежни картички во јуни годинава достигна близу 227.000, меѓу кои има и дебитни и кредитни картички. За само една година, македонските граѓани отвориле нови 70 илијади картички, што е годишен раст од 44%. Но, и покрај зголемувањето на бројот на картички во оптек, вредноста на трансакциите направени преку картички во јуни е помал во споредба со истиот месец лани. Минатиот месец преку картичките се платени 18 милиони евра, што е за 680 илјади евра помалку во споредба со јуни минатата година. Најголем дел од картичките во оптек или 102 илјади се со дебитна функција, од кои не може да се троши повеќе отколку што има пари на сметката. Близу 80 илјади картички се со кредитна функција, кои дозволуваат задолжување кај банките. Половина од вкупните трансакции со картичките во јуни се направени со дебитните картички, а една третина со кредитните картички.

МБПР ПРОМОВИРА КРЕДИТИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ФИРМИ СО 7% КАМАТА

Македонската банка за поддршка на развојот (МБПР) денеска ја промовира новата кредитна линија одобрена од Советот на Европската банка за развој (ЦЕБ). Станува збор за кредит 10 милиони евра со кои ќе се финансираат малите и средни претпријатија во Македонија. „Оваа кредитна линија е многу значајна за македонската економија, бидејќи се очекува да отвори и задржи најмалку 950 работни места. Досега ваков тип заем кај нас не е понуден. Неговата атрактивност е пред сè во флексибилноста и можноста да се комбинира со други кредитни линии“, истакна генералниот директор на МБПР. Според Министерството за финансии, оваа кредитна линија е значајна и заради тоа што е доделена без државна гаранција. „Многу ретко се случува заем да биде доделен без гаранција од државата. Тоа значи дека Европската банка за развој го смета за стабилен нашиот банкарски сектор што е исклучителен успех, но и наметнува одговорност посебно за деловните банки, Министер-

ството и Владата“, истакнуваат во министерството. Средствата од кредитната линија ќе се имплементираат преку деловните банки. Предвидено е финансирање на сите сектори освен земјоделството и воената индустрија.

Максималниот износ на кредитите е 400.000 евра со поддршка до 50% од вкупната вредност на проектот. Рокот на отплата е седум години со почеток на отплата по две години. Каматната стапка е променлива и изнесува околу 7% на годишно ниво. За кредитот може да аплицираат малите и средни трговски друштва со максимум 250 вработени.

ВО ГЕВГЕЛИЈА ЌЕ СЕ ПРАВАТ СЛОВЕНЕЧКИ ЈАХТИ

Словенечката компанија „Еви“ од Љубљана, специјализирана за производство на медицинска опрема, специјална опрема, пластика и високо квалитетни, конфорни луксузни бродови планира да отвори погон за изработка на помали јахти во Гевгелија. Претставници на компанијата остварија средба со првите луѓе на општината, при што побараа помош околу обезбедување на фабричка хала од над 2.000 квадратни метри и дворно место за доработка и складирање на јахтите.

Од „Еви“ велат дека сакаат да инвестираат во Гевгелија поради блискоста со солунското пристаниште и плановите за проширување на компанијата на грчкиот пазар, но и поради високо квалификуваната работна сила. Компанијата прави јахти со средна големина, односно чамци на едра, кои се наменети за крстосување по морски површини. Во Гевгелија компанијата би ја вршела доработката на готовите калапи, главно од пластична маса, како и целосно опремување на чамците, за кои има голема побарувачка во Словенија, Италија, Австрија и Унгарија. Јахтите на „Еви“ се наменети за средна класа купувачи.

ПАЗАРИТЕ ВО ПОДЕМ И КАМАТНИТЕ СТАПКИ - ЛЕСНО МУ Е НА БЕРНАНКЕ

Земјите во развој имаат свои монетарни "главоболки"

Топилниците за платина и се помалите наоѓалишта на дијаманти не се рангираат високо на листата на проблеми на „наголемите тројца“ централни банки во светот – Бен Бернанке, претседател на Банката за федерални резерви, Жан-Клод Трише, претседател на Европската централна банка и Тошихико Фукуи, гувернер на Банката на Јапонија. Меѓутоа, овие две работи се најдоа во последниот извештај за инфлацијата на Јужноафриканската банка за резерви кои, додека Економист да излезе од печат, се очекува да ја зголемат основната каматна стапка речиси за половина процентен поен, на 8%, а веќе еднаш ја зголемија за исто толку во јуни.

Можеби врската меѓу затегнатата монетарна политика и проблематичните каменоломи и печки се чини малку нејасна. Но, таква е судбината на централните банки во економиите во подем, каде што проблемите „зовриваат“, на далечина, а потоа избиваат со непредвидена сила. Платината, паладиумот, златото и дијамантите претставуваат речиси една четвртина од извозот на Јужноафриканската Република. Но рударското производство минатата го-

дина најде на проблеми и се намали речиси за 6% во текот на првите пет месеци од оваа година. Лошиот извоз на Јужноафриканската Република е една од причините поради која нејзиниот трговски дефицит беше најлош во првата четвртина, а не многу подобар во втората. Трговскиот јаз изврши притисок за намалување на вредноста на рандот, што пак доведе до зголемување на цените. Оттаму и зголемувањето на каматните стапки.

Јужноафриканската централна банка не е единствена. Чешка, Индија, Словачка, Израел и Турција исто така ги зголемија каматните стапки минатиот месец. Исто како и нивните колеги во Преторија, централните банки во овие земји се соочуваат со сопствени идиосинкратски предизвици за стабилноста на цените. На пример, во Израел, централната банка сака да знае колкав застој преостанува на пазарот на работни места. Но како може тоа да се пресмета, кога израелската армија може да ги активира резервистите, кои сочинуваат околу 18% од работната сила?

Со исклучок на вакви особености, централните банки имаат одредени заеднички проблеми. Нивниот живот се искомплицира поради неодамнешниот триумф на Фукуи над дефлацијата и заштитните активности на Бернанке од инфлација. Благодарение делумно на нивните напори, сега е потешко да се најдат пари. Инвеститорите не сакаат да вложуваат во средства во пазарите во подем. Како резултат на тоа, валутите се намалија во мај и јуни, создавајќи инфлаторни притисоци.

Централната банка на Турција најжестокото се бореше. За два месеца ги зголеми каматните стапки исто колку што Фед ги зголеми за две години. Во декември 2005 година, си постави таргет да ја намали годишната инфлација постепено од 7,7% на 5% до крајот на годината. Меѓутоа, во јуни годишната инфлација изнесуваше над 10%. Дали Турција се „прегрева“? Економијата забележа пораст од 6,4% во првиот квартал, како и берзите, а дефицитот на тековната сметка се зголеми. Како илустрација, Харви Николс планира да отвори луксузна продавница во Истанбул.

Но, централната банка секому ја префрла вината. Во едно отворено писмо, објаснувајќи го прекршувањето на својот таргет, банката ги обвини зголемениите цени на нафтата, храната и златото. Најмногу ја обвинува лирата, која падна за 23% во однос на доларот во периодот од 5 мај до 23 јуни. Според пресметките на банката, во отсуство на овие проблеми со валутата, годишната инфлација би изнесувала подносливи 8,6% во јуни.

Централните банки на Турција и на Јужноафриканската Република ветија дека нема да дозволат побрза инфлација. Но, досега се чини дека само ветувањето на Јужноафриканската Република е веродостојно. И покрај намалувањето на вредноста на рандот, Јужноафриканците очекуваат нивната централна банка да ја одржи инфлацијата во рамките на таргетот од 3 – 6% оваа година и следната – на крајот на краиштата, тоа успешно го правеше уште од септември 2003 година. Меѓутоа, послабата лира „ги наруши инфлаторните очекувања“, во Турција, како што призна централната банка во записникот од својот состанок во јули, објавен оваа недела. Според последната анкета, Турција сега смета дека инфлацијата оваа година ќе биде повисока од 8%, а следните две години ќе биде над 6%.

Форинт или не

Како што инвеститорите стануваат попребирливи, настојувајќи да ги разликуваат пазарите во подем, можеби ќе почнат да ја гледаат Унгарија исто како и

Турција и Јужноафриканската Република. И таа има голем дефицитот на тековната сметка, за кој ММФ смета дека оваа година ќе биде повисок од 9% од БДП. Навистина, што се однесува до фискалните прашања, споредбата не и' оди во прилог на Унгарија. Турција можеби има проблем со големиот јавен долг, но барем има буџетски суфицит, без каматните плаќања, што се проценува на 6,4% од БДП. Јужноафриканската Република сега има умерен фискален дефицит, но износот на долгот може да се контролира. Унгарија, од друга страна, има и висок долг (околу 60% од БДП во 2005 година), и голем буџетски дефицит. Нуриел Рубини од „Рубини глобал економикс“ го нарекува тоа „несреќа што претстои“.

Во вакви односи, чудно е што унгарскиот форинт досега ги избегна проблемите со кои се соочија рандот и лирата, намалувајќи се за 10,7% оваа година. Инфлацијата изнесува само 2,8%, но централната банка на Унгарија не ризикува: ги зголеми каматните стапки за половина процентен поен на 24 јули, по зголемувањето за четвртина поен во јуни. Рубини нуди три можни објаснувања: Можеби пазарите се задоволни – но зар турбуленциите во мај и јуни не ги раздвижија? Можеби Унгарија е заштитена поради можното членство во еврото – но, врзаноста за гер-

Ниту една монетарна транспарентност не може да ја спаси земјата од фискалната немарност. Навистина, цврстите пари, кои ја чуваат реалната вредност на домашниот долг, може да служат само за забрзување на денот на пресметката. Централните банки во економиите во подем мора да се соочат со намален извоз, одмазднички пазари на валути и политички тензии. Но ништо не создава поголеми проблеми за централните банки како расипнички министер за финансии

манската марка не ја спаси италијанската лира или фунтата на почетокот на 1990-те години. Пазарите можеби и веруваат на новата влада, која ги соопшти плановите за средување на јавните финансии.

Доколку е така, владата ги импресионираше пазарите повеќе од ММФ, кој јавно искажа сомневање во мудроста и кредибилитетот на стратегијата на Унгарија. Привремените целисходни средства привремено ќе ги смират пазарите, велат од Фондот, но земјата и понатаму ќе биде подложна на проблеми.

Ниту една монетарна транспарентност не може да ја спаси земјата од фискалната немарност. Навистина, цврстите пари, кои ја чуваат реалната вредност

на домашниот долг, може да служат само за забрзување на денот на пресметката. Централните банки во економиите во подем мора да се соочат со намален извоз, одмазднички пазари на валути и политички тензии. Но ништо не создава поголеми проблеми за централните банки како расипнички министер за финансии.

На реалната страна, БДП во еврозоната се зголеми за 0,6% во првата четвртина и веројатно и во втората. Во САД, каде што економијата забележа пораст за исто талкав износ во вториот квартал, ова темпо се смета за загрижувачки бавно. Во еврозоната, тоа изгледа неодржливо брзо

ЕЦБ и каматните стапки

„Предвидливо“ би било потценување. На почетокот на јули, Жан-Клод Трише, претседател на Европската централна банка (ЕЦБ) јасно стави до знаење дека каматните стапки во еврозоната оваа недела ќе се зголемат. Многупати спомнуваше претпазливост, што на пазарите се сфати како не многу затскриена порака и рече дека наместо да советуваат по телефон, што е вообичаена практика во август, креаторите на каматни стапки ќе се соберат веднаш по одморите во Франкфурт, на 3 август. Каматните стапки се зголемија за една четвртина од процентен поен на 3%.

Голем број економисти сметаат дека ЕЦБ, со оглед на тоа дека ги зголеми каматните стапки во декември, март и јуни, сега ќе го прави тоа на секои два месеца, наместо на секои три, при што до декември стапката ќе биде 3,5%. Иако не е веројатно банката да ги планира работите толку механички – би било неразумно да е така – понатамошните зголемувања се веројатни и можеби оправдани.

Како за почеток, политиките се лабави според било кој критериум: по приспособувањето со инфлацијата, стапките не се повисоки од 0,5%. Инфлацијата минатиот месец остана на 2,5%, според првата про-

ценка објавена оваа недела, што е далеку над таргетот на ЕЦБ малку под 2%.

Инфлаторните притисоци, исто така, не изгледа дека ќе се намалат и тоа не само поради ризикот од цените на нафтата. ЕЦБ посветува многу повеќе внимание на монетарните случувања од другите централни банки, при што во брзиот пораст на парите гледа знаци на предупредување околу цените на средствата, како и инфлација на цените за потрошувачите. Иако кредитниот пораст забави минатиот месец, особено за купување куќи, тој сепак е многу побрз отколку што би сакала ЕЦБ.

На реалната страна, БДП во еврозоната се зголеми за 0,6% во првата четвртина и веројатно и во втората. Во САД, каде што економијата забележа пораст за исто талкав износ во вториот квартал, ова темпо се смета за загрижувачки бавно. Во еврозоната, тоа изгледа неодржливо брзо.

Побрзиот пораст се рефлектира во растез на пазарите на работна сила. Иако се уште постојат мал број знаци дека пониската невработеност ја зголемува инфлацијата, таа доаѓа до фаза кога треба да се следи. Стапката на невработеност во зоната се намали на 7,8% во јуни, што е најниско во последниве пет години. Германија, која е најголема економија во еврообласта, изгледа многу подобро, иако многу од тие позитивни работи ќе се намалат бидејќи Светското првенство заврши: стапката на невработени беше 7,9% во јуни, што претставува намалување од 9,1% пред една година. Податоците од националната агенција за вработување, која користи поинаква дефиниција, покажуваат значително подобрување во јули.

Со силна малопродажба и во Германија и во Франција, тоа покажува, како што соопшти ЕЦБ, дека опоравувањето на еврозоната станува пошироко, пренасочувајќи се од извозот кон домашната побарувачка. Американската економија нагло забавува, а тоа е добро.

Преземено од:
The Economist August 3rd, 2006

НЕВРАБОТЕНОСТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Анализата на различни извори на податоци за вработеноста покажуваат дека невработеноста во Република Македонија веројатно е помала од 37 проценти, но сепак е сеуште висока

Christine Dieterich

Кристина Дитерих е родена во Штудгарт, Сојузна Република Германија на 3 декември 1965 година. Завршила економски факултет – смер Економија на универзитетот „Тубинген“ во Германија.

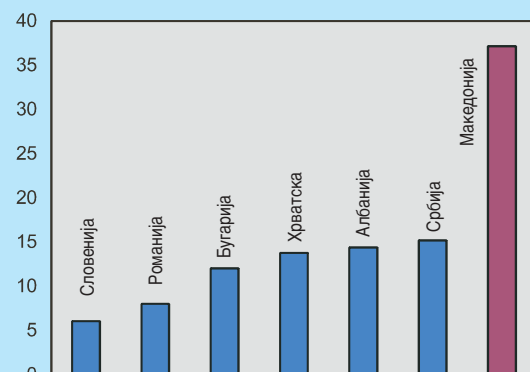
Четири години работела како економист во Министерството за финансии во Германија, а од 1988 работи за Меѓународниот монетарен фонд. Експерт е за Јавни финансии и даноци.

А. Вовед

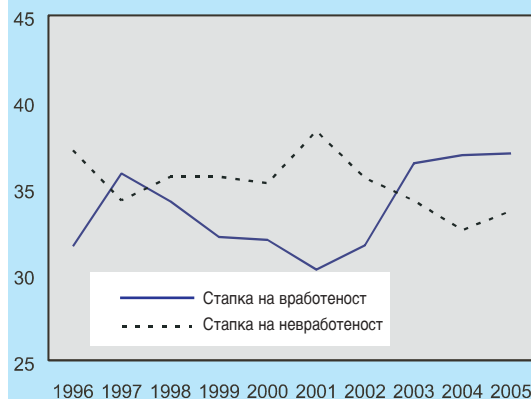
Официјалната стапка на невработеност во Македонија е многу висока и во 2005 година изнесуваше околу 37 проценти – далеку највисока во регионот. Невработеноста веќе долго време е проблем во Република Македонија. Стапката на невработеност беше највисока во рамките на поранешните југословенски републики – околу 20 проценти – а состојбата се влоши во текот на процесот на транзиција, кога невработеноста се движеше околу 35 проценти. Иако вработеноста конечно започна да се зголемува во 2005 година, стапката на невработеност остана стабилна поради зголемувањето на учеството на работната сила.

Во овој документ се разгледуваат причините за високата невработеност во Македонија преку споредба со другите земји во регионот. По краткиот опис на карактеристиките на невработеноста во земјата, во документот се наведуваат можните проблеми во мерењето што придонесуваат за високата официјална стапка на невработеност.

Стапки на невработеност, 2004

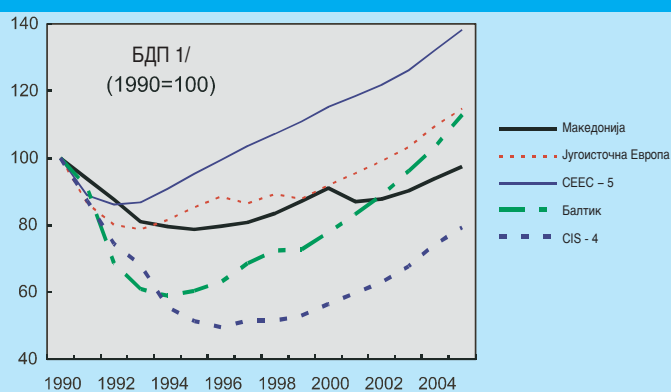
Стапки на вработеност и невработеност

При примената на алтернативни извори на податоци, стапката на невработеност варира од 15 до 51 процент, а најстабилната проценка е околу 25 проценти. Потоа, во документот се анализираат причините за високата невработеност и завршува со некои предлози за реформи. Тие вклучуваат поголеми стимули за вработување во формалниот сектор, промени во законите за работна сила и даноци и реформа на системот на образование. Меѓутоа, со оглед на се уште високата скриена невработеност и големото учество на долгорочната невработеност, намалувањето на невработеноста ќе биде долгорочен предизвик.

Б. Случувања на пазарот на работна сила по независноста

Во споредба со другите земји во регионот, резултатите на Македонија во споредба со земјите од Централна и Источна Европа се слаби. Земјите од Централна и Источна Европа уште на самиот почеток успеаја да го ограничат намалувањето на БДП и сепак да покажат добри резултати на пораст. Иако порастот на БДП во балтичките земји нагло се намали во текот на првите фази од транзицијата, закрепнувањето беше позабележително отколку во Македонија. Економското закрепнување во земјите од Југоисточна Европа исто така беше поголемо отколку во Македонија, која ги достигна нивоата на БДП од пред транзицијата дури во 2005 година.

1. CIS-4 се однесува на: Белорусија, Молдавија, Русија и Украина
 СЕЕС-5 се однесува на: Чешка, Унгарија, Полска, Словачка и Словенија
 Југоисточна Европа: Албанија, Бугарија, Хрватска, Македонија, Романија и СЦГ

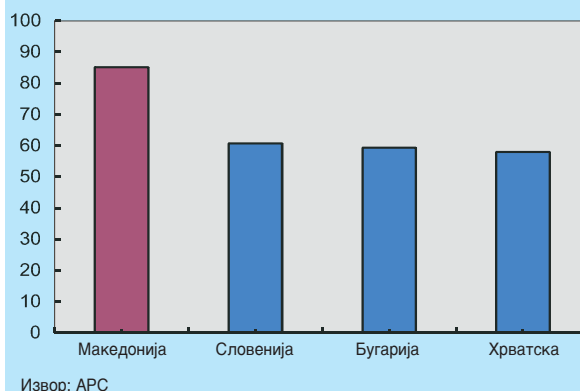
Разочарувачките резултати на макро ниво се рефлектираат во ригидна структура на пазарот на работна сила, што покажува постоење на тежок проблем на инсајдер-аутсајдер. Иако податоците за движењето на вработеноста и невработеноста не се широко достапни, споредбата со другите економии во транзиција открива многу мали движења од нев-

работеност кон вработеност во Македонија, резултирајќи во многу високи стапки на долгорочна невработеност. На позитивната страна, мобилноста на пазарот на работна сила се зголеми во 2005 година, но тоа беше предизвикано главно од приливот на неактивни работници во рамките на вработените додека долгорочната невработеност продолжи да се зголемува. Уште еден показател за ригидната структура на пазарот на работна сила е високата стапка на невработеност кај младите (околу 65 проценти од работната сила на возраст од 15 до 24 години).

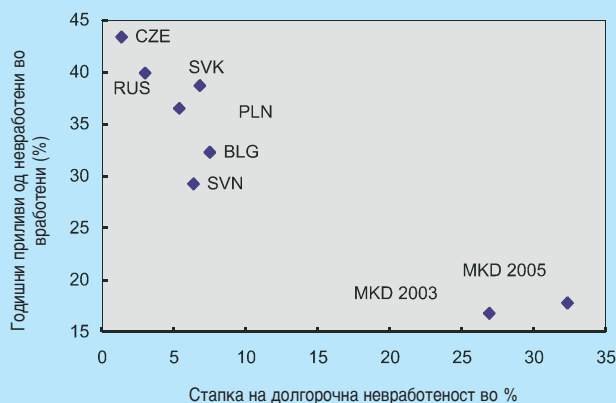
Показателите за полот, етничката припадност и нивото на образование ја даваат следнава слика:

- Просечната стапка на невработеност е повисока кај жените (околу 38 проценти) во споредба со онаа кај мажите (околу 35 проценти), слично како кај повеќето европски земји. Јазот меѓу половите е најголем за нискоквалификуваната работна сила.
- Стапката на учество во Република Македонија е ниска во споредба со другите земји во регионот. Меѓутоа, ова главно ги рефлектира етничките фактори, особено ниската стапка на учество на албанските жени. Откако ќе се изврши корекција за тоа, стапката на учество на Македонија е прилично висока за регионот.

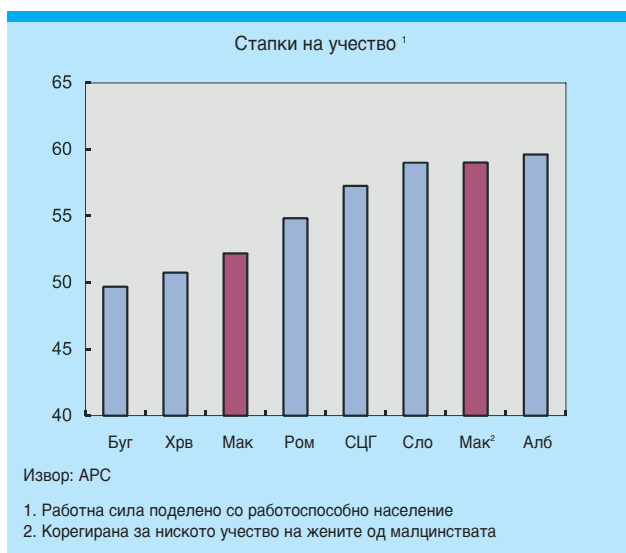
Долгорочна невработеност (повеќе од 1 год.)

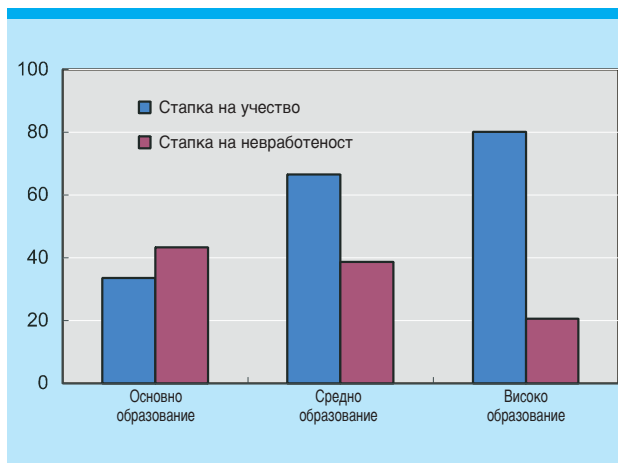
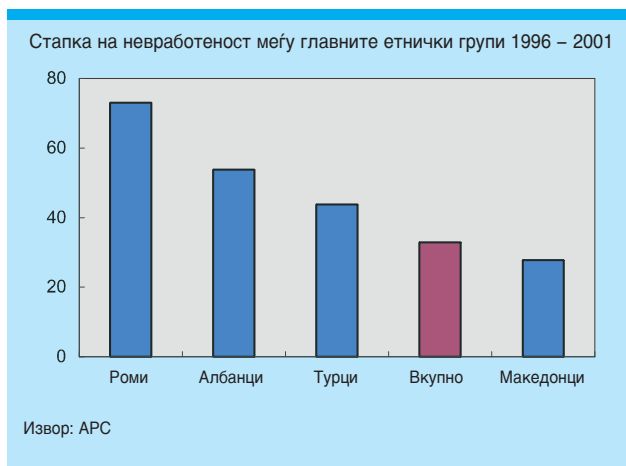
Индикатори за мобилност на пазарот на труд

- Врз основа на податоци од 2001 година – последната APC што вклучуваше податоци според етничка припадност – стапките на невработеност значително се разликуваат меѓу етничките групи. Неофицијалните докази посочуваат дека етничките фактори исто така создаваат бариери на регионалната мобилност. Меѓутоа, анализата на регионалните шеми на невработеност е ограничена со недостаток на регионални податоци во APC.
- Колку е повисоко нивото на образование, толку е помала стапката на невработеност и толку е повисока стапката на учество. Нискоквалификуваните работници се чини дека повеќе се потпираат на вработување во сивата економија, што е во согласност со состојбите во другите економии во транзиција (Рутковски (2005)).

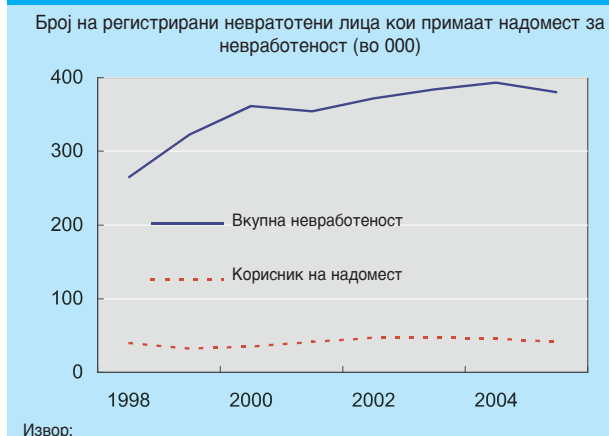
- И покрај високата невработеност, сепак постои значителна скриена невработеност во рамките на фирмите, што се рефлектира во високите заостанати обврски за плати (околу 15 проценти од вкупните плати), што беа релативно стабилни во текот на последните години.

В. Дали невработеноста е навистина 37 проценти?

6. Анализата на различни извори на податоци за вработеноста покажуваат дека невработеноста веројатно е помала од 37 проценти, но сепак е висока. Беа анализирани три различни извори на податоци за да се утврди поточна проценка за невработеноста:

- Податоци од официјалната Анкета на работната сила (APC) и Агенцијата за вработување (AB): APC е извор на официјалната стапка на невработеност од 37 проценти. Регистрираната невработеност, како што е евидентирана од AB е дури и повисока, и изнесува 51 процент, зголемена поради работниците во сивата економија кои се регистрираат како невработени за да добијат бесплатно здравствено осигурување.
- Податоците од APC и AB коригирани за активностите во сивата економија: Проценките за големината на сивата економија се движат од 30 до 45 проценти од формалниот БДП. Доколку се намали проценката на сивата економија на Шнајдер (2005), која изнесува околу 37 проценти за Македонија, стапките на невработеност на APC и AB би

се намалиле на 15 и 34 проценти (под претпоставка дека нивото на невработеност се намалува за 37 проценти од формалната вработеност за да се вклучи активната на сивата економија). Вистината е веројатно некаде помеѓу бидејќи некои работници во сивата економија кои се регистрирани во АВ веќе даваат информации за нивниот статус како вработени во APC. Уште еден начин на пристапување на проблемот е да се претпостави дека сите невработени кои се регистрирани во АВ кои добиваат само здравствено осигурување, но не и надомест од осигурување во случај на невработеност, се фактички вработени во сивата економија. Бидејќи повеќето од невработените добиваат само здравствено осигурување, тоа покажува стапка на невработеност од околу 15 проценти. Меѓутоа, овој пристап го занемарува фактот дека некои луѓе особено младите кои се невработени, не се квалификуваат за добивање осигурување во случај на невработеност бидејќи за нив претходно не се плаќани придонеси.

Стапка на невработеност

	APC	ЗВР
Стапка на невработеност според официјални податоци	37	51
официјални податоци коригирани за вработувањата во сива економија	15	33
Податоци од Агенција за вработување намалени за лицата кои се регистрираат исклучиво за сини картони	...	15

Извор: Агенција за вработување, ДЗС: ММФ проценки

- Анкета на потрошувачката на домаќинствата (АПД): Учесниците во АПД обезбедуваат информации за нивните извори на доход, вклучувајќи го бројот на членови на домаќинствата кои добиваат плата. Податоците може да се користат за екстраполација на стапката на невработеност. Меѓутоа, податоците за некои варијабли кои се релевантни за добивање на вработеноста недостасуваат, особено бројот на неплатени работници во семејствата. Во APC, околу 10 проценти од вкупните вработени се неплатени работници во семејствата. Доколку овој сооднос се примени на бројот на вработени согласно АПД, податоците резултираат во стапка на невработеност од околу 24 проценти.

7. Со оглед на тоа дека проценките се движат од 15 до 51 процент, тешко е да се процени вистинската стапка на невработеност. Веројатно АПД е најсигурниот извор бидејќи најмалку е под влијание на институционалниот стимул за регистрирање како невработен за добивање здравствени бенефиции. Исто така, собирањето на податоците на ниво на домаќинство можеби е помалку пристрасно отколку

кај APC, каде што испитаниците можеби стравуваат дека владата може да ги користи поединечните информации за да ја открие лажно регистрираните невработени кај работниците во сивата економија.

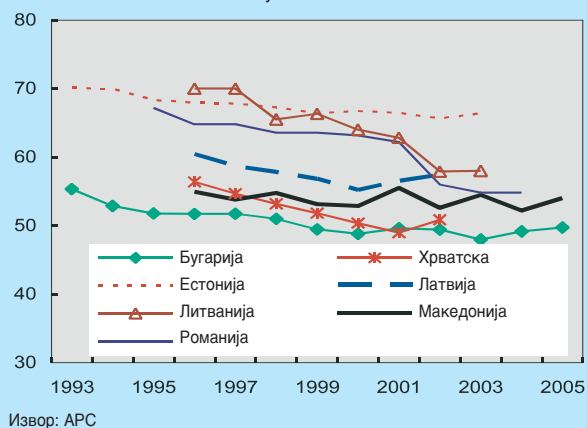
Г. Зошто невработеноста во Македонија е толку висока?

Фактори поврзани со растот

8. Нискиот раст на Република Македонија го ограничува отворањето нови работни места што требаше да го ублажи губењето на работни места во државните фирми. Причините за лошите резултати во растот вклучуваат политички шокови, како што е затворањето на грчката граница, трговски рестрикции од ембаргото на ОН врз Србија и косовската криза, кои создадоа неповолна деловна клима. Но, Македонија исто така влезе во процес на транзиција како економија што беше зависна од мал број традиционални сектори, особено земјоделството, челикот и текстилот. Слично на ваквиот тренд во ЗНД (Верме (2004)), таквите лоши почетни услови го отежнаа процесот на транзиција. На крајот, институционалните слабости ги попречуваа инвестициите и растот (види поглавје ИИ).

9. Лошиот раст може да даде делумно објаснување за стабилноста на стапката на учество во Македонија во споредба со другите земји во транзиција кои претрпеа нагли загуби во вработеноста. Стапката на учество на Македонија е значително стабилна, на околу 57 проценти. Спротивно на тоа, во голем број земји кои забележаа голем пад на вработеноста, стапката на учество забележа тренд на

Стапки на учество 1993 – 2005

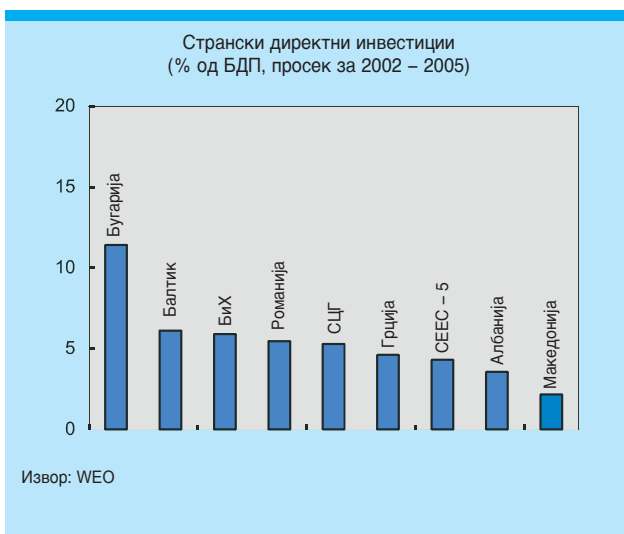

намалување. Следствено на тоа, зголемувањето на невработеноста не беше така нагласено како намалувањето на вработеноста. Зошто стапката на учество е толку стабилна во Македонија? Можеби

нискиот пораст на БДП не го дозволи луксузот на повлекување од работната сила. Друго објаснување би било дека бесплатното здравствено осигурување создаде мотив за регистрирање како дел од работната сила.

Корпоративна структура

10. Ниските странски инвестиции, делумно предизвикани од инсајдерските приватизации, исто така го ограничува зголемувањето на вработеноста. Управувањето и откупот од страна на вработените доминираа во процесот на приватизација, ограничувај-

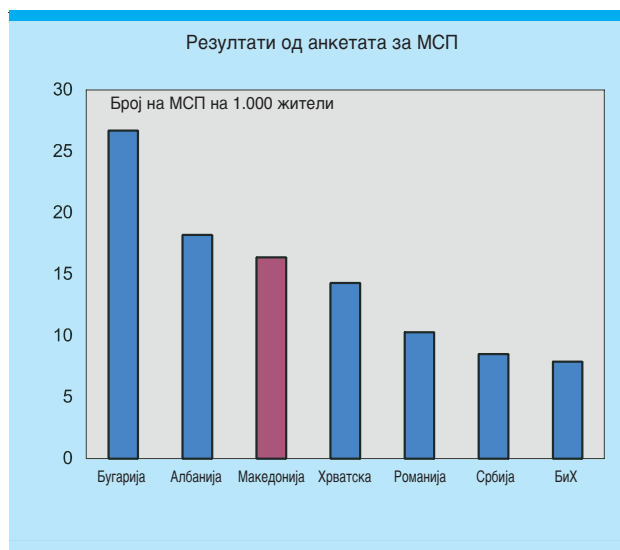
ќи ги странските директни инвестиции, кои се ниски во споредба со другите земји во регионот. Емпириските докази од другите економии во транзиција сугерираат дека приватизацијата во корист на работниците е штетна за резултатите на компанијата додека приватизацијата во корист на инвестициските фондови и странски инвеститори има најпозитивен ефект (Ѓанков, Мјурел, 2002). Исто така, создавањето работни места е највисоко во новите компании кои се во сопственост на странци. Овие резултати за Македонија ги потврди Залдуендо (2003) кој утврди дека недостатоците во управувањето и откупот од страна на вработените предизвикале опаѓање на продуктивноста и ниска добивка. Со оглед на тоа дека откупот од страна на вработените ја следи идеологијата за општествена сопственост според која главната цел на компанијата е вработувањето, тоа дава објаснување и за високото ниво на скриена невработеност што се рефлектира во заостанатите обврски за плати.

11. Малите и средните претпријатија (МСП) кои имаат силна динамика во создавањето работни места, се соочуваат со тешки услови. Покрај компаниите во сопственост на странци, новоотворените

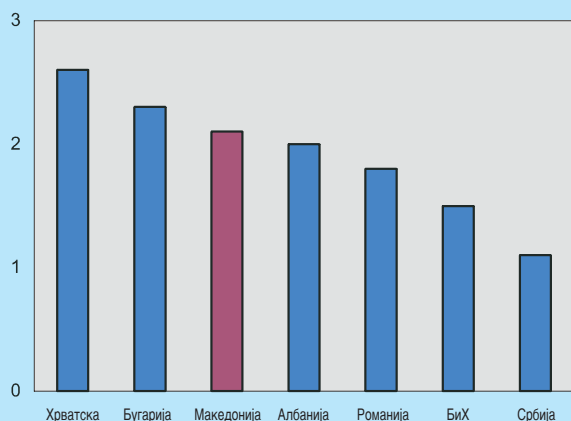
МСП покажуваат најсилна динамика во создавањето вработеност (Светска банка (2003)). Бројот на МСП по жител во Македонија е на средно ниво во споредба со другите земји во регионот, но тие се соочуваат со тешкотии во работењето, одобрено поради ограничениот пристап до финансирање.

12. Постојењето на сива економија во Македонија ја намалува ефикасноста на пазарот на работна сила. Со оглед на тоа што сивата економија се проценува на околу една третина до речиси една половина од формалниот сектор, трошоците за плати зависат од тоа колку лесно фирмата може да ги скрие своите активности. Губењето на даночни приходи од неформалните активности предизвикува нискоквалитетни јавни услуги, подложност на поткуп поради ниските плати во јавниот сектор и притисок за зголемување на даночното оптоварување врз формалниот сектор – маѓепсан круг.

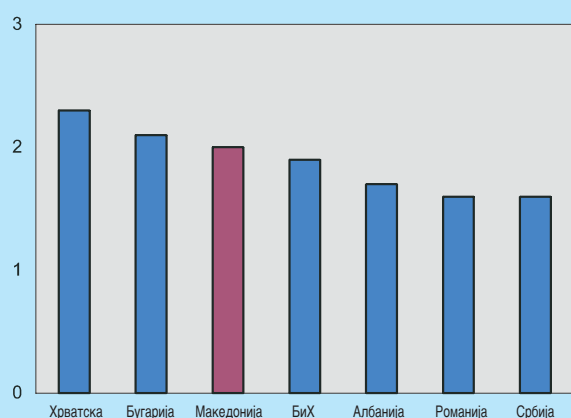
13. Ако се разгледуваат причините за големиот неформален сектор, слабото судство се чини дека е најголемиот проблем. Судскиот систем што обезбедува сигурно извршување на договорите се смета за најважен поттик за активноста на формалниот сектор (Дабла-Норис (2005)). Анкетите на УНДП за јавната перцепција на државните институции покажува дека судскиот сектор е институција со најмала доверба во Македонија. Иако владата подготви сеопфатна реформа во судството со менување на Уставот и голем број закони во 2005 година, спроведувањето штотуку започна. Слабото спроведување на прописите во земјата и инспекциските активности се уште една причина за големата сива економија.

Рејтинг на институции

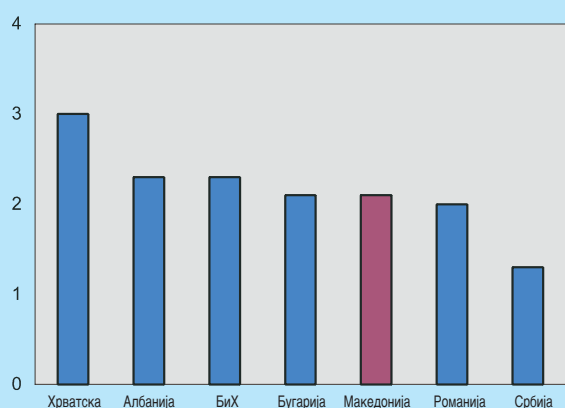

Извор: OECD (2003)

Перцепција на даночната рамка¹

Извор: OECD (2003)

1) повисоко – подоро

Перцепција на пристапот до финансии¹

Извор: OECD (2003)

Пазар на работна сила

14. Регулативите на пазарот на работна сила беа либерализирани во 2005 година и се во голема мерка во линија со другите земји во регионот. Имајќи

предвид дека вработувањето на одредено време се покажа како важен извор на зголемување на невработеноста во економиите во транзиција (Рутковски (2005)), реформата во 2005 година на пазарот на работна сила ги намали ограничувањата во оваа област. Со реформата исто така се поедноставија комплицираните процедури за отпуштање, кои честопати беа оспорувани на суд, предизвикувајќи големи доцнења и непредвидливи резултати. Иако реформата на пазарот на работна сила ги олесни условите за вработувањето на одредено време, тоа се уште е дискриминирано со минималните социјални придонеси кои се базираат на просечната месечна плата во секторот за полно работно време. Следствено на тоа, овој голем јаз во социјалните придонеси е најголем поттикнувач на невработеноста во неформалниот сектор. (Иако податоците за повеќе земји за вработувањето на одредено време се ограничени, учеството на официјалното вработување на одредено време во Македонија се чини дека е ниско, и изнесува околу 5 проценти во споредба со 9 проценти во Хрватска). Владата е решена да ги намали овие минимални учества со текот на времето, но административните услови за тоа се очекува да бидат воспоставени дури на крајот на 2007 година.

Споредба меѓу земји на индикаторите на пазарот на труд¹

	Индекс на потешкотии за вработување	Индекс на ригидност по часови	Индекс на потешкотии за отпуштање	Ригидност на вработ.	Трошоци за вработување	Трошоци за отпуштање
					% од плата	% од плата
Балтички земји просек	44	60	50	51	28	28
ЦЕЕЦ – 5 просек	27	60	34	40	30	27
СЕЕЦ – просек	59	63	36	53	29	49
Македонија – пред реформа	61	60	40	54	33	41
Македонија – по реформа	61	...	40	...	33	22

Извор: Податоци од датотека на Светската банка

1) Колку е повисок индикаторот, одредбите се поригидни

15. Иако со измнатите реформи се намалија бенефициите во случај на невработеност и пристапот до предвремено пензионирање, бесплатната здравствена заштита за регистрираните невработени го попречува вработувањето во формалниот сектор. Бенефициите во случај на невработеност се во согласност со другите земји во регионот, освен во тоа што нивното траење е нешто подолго од просечното. Откако ќе истече правото на бенефиции во случај на невработеност, Агенцијата за вработување плаќа за здравственото осигурување. Алтернативно, луѓето со многу ниски приходи може да се пријатат за социјални надоместоци, кои исто така вклучуваат здравствено осигурување.

Споредба меѓу земји за карактеристиките на осигурувањето во случај на невработеност

	Бугарија	Хрватска	Чешка	Естонија	Унгарија	Македонија	Полска	Русија	Украина
Времетраење на осигурувањето	6–12	78–312	6	6	3–12	3–14	12	12–24	180–360
	месеци	денови	месеци	месеци	месеци	месеци	месеци	месеци	денови
Просечен надомест									
како % од просечна плата	29	32	30	39	28	37	36	42	22.7

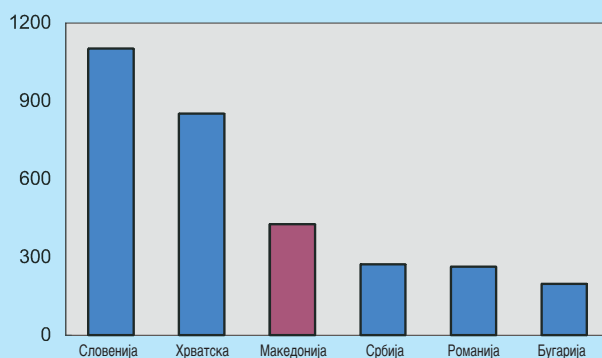
Извор: Мојсоска / Блажевски (2006).

16. Досегашните активни политики на пазарот на труд беа фокусирани на мерки што имаат мало долгорочно влијание врз вработеноста. Трошоците за „Бранковиот закон“, субвенција на платата од околу 70 евра месечно кои се плаќаа во текот на 24 месеци, изнесуваа над 1/2 процент од БДП. Иако не е направена проценка за „Бранковиот закон“, таквите програми во други земји имаа лоши резултати поради непродуктивноста и ефектите на супституција. Откако законската обврска за вработување ќе истече, работниците повторно се отпуштани. Спротивно на тоа, услугите на советување за наоѓање работа може да имаат позитивно влијание врз вработувањето, исто како и обуката, доколку е соодветно насочена. Бидејќи финансиските и административните капацитети на Агенцијата за вработување се веќе оптоварени со администрирањето на здравствените бенефиции, се обезбедуваат многу малку услуги на советување за наоѓање работа и обука. Неодамна владата започна програма на јавни работи во координација со УНДП, но меѓу невработените немаше голем интерес. Иако програмите за јавни работи се покажаа неефикасни во враќањето на невработените на пазарот на работна сила, тие се сметаат за корисен инструмент за обезбедување минимален приход за долгорочно невработените. Исто така, тие може да бидат инструмент за проверка за ограничување на пристапот до осигурување во случај на невработеност и здравствено осигурување (Мартин, Граб (2001)).

17. Во поглед на високата стапка на невработеност, изненадува фактот што трошоците за плати во Македонија се зголемени во споредба со другите земји во регионот. Освен Словенија и Хрватска, кои имаат повисока продуктивност, трошоците за плати во Македонија (дефинирани како бруто плати плус социјалните придонеси на работодавачите) се највисоки во регионот. Бидејќи податоците за плати за повеќе земји за овој регион се ограничени поради методолошките проблеми во APC, овие резултати мора да се толкуваат внимателно. Меѓутоа, високите трошоци за плати може да се објаснат со релативно високиот даночен јаз и силната позиција на синдикатите во формалниот сектор. Спротивно на

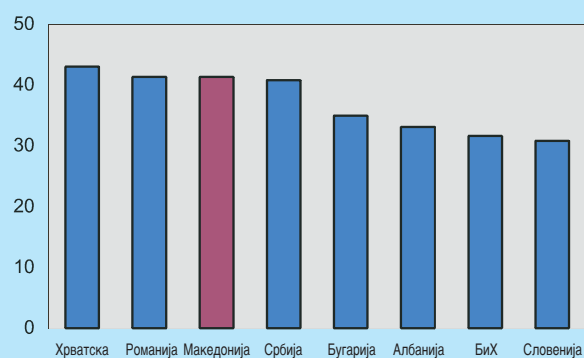
тоа, претставувањето на интересите на работодавачите беше поткопано во минатото поради слабото здружение на работодавачите, каде што членството беше задолжително. Иако правилата за претставување на работодавачите и правата на вработените беа либерализирани со реформата на пазарот на работна сила од 2005 година, за нивно спроведување потребно е време.

Трошок за плати во преработувачкиот сектор (ви ЕУР)

Извор: APC, ILO и OECD

Даночно оптоварување на платите (%)

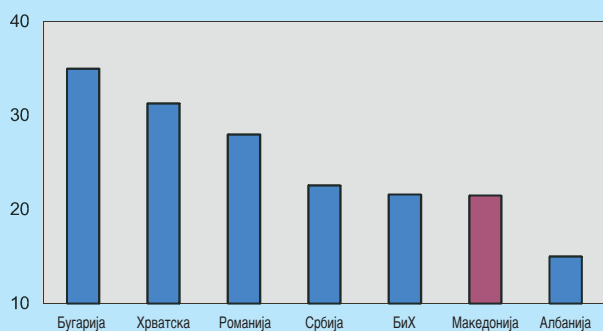
Извор: APC, ILO и OECD

Систем на образование

18. Во споредба со другите земји во регионот, образовниот систем на Република Македонија е многу слаб. Иако можностите за вработување значително се зголемуваат со високото образование, коефициентите на запишување во високото образование се

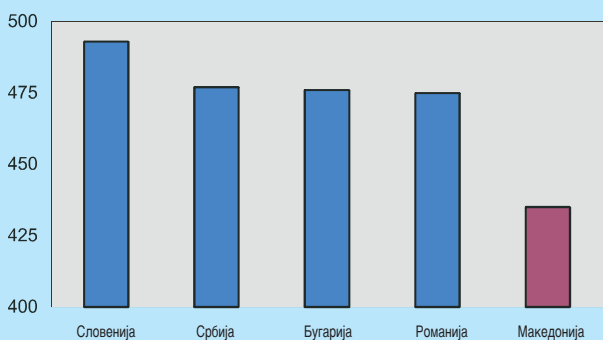
пониски отколку во повеќето земји земени за споредба. Квалитетот на образованието е исто така слаб, што се рефлектира во испитните резултати, кои се пониски од другите земји со слично ниво на доход. Некои резултати од испитите покажуваат и опаѓачки тренд уште од крајот на 1990-те години кога Македонија почна да учествува во меѓународно тестирање. Се чини и дека постои проблем со средното образование кое не ги обезбедува потребните квалификации што се потребни за пазарот на работна сила (Мојсоска-Блажевски (2006)).

Запишување во средно образование (%)

Извор: Национален центар за статистика на образованието (TIMSS) и WB

Резултати по математика на осмоделенци¹

Извор: Национален центар за статистика на образованието (TIMSS) и WB

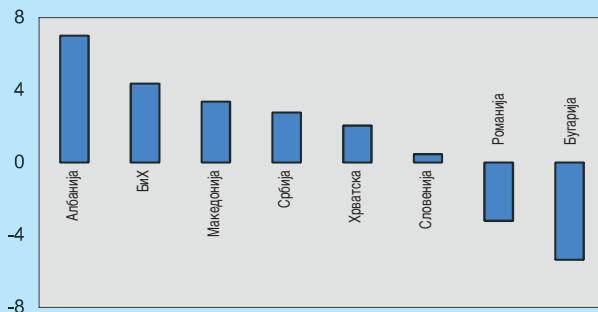
1) Меѓународниот просек изнесува 466

Демографски фактори

19. Силниот пораст на населението придонесе за зголемување на невработеноста. И покрај значително големата емиграција, населението во Македонија расте со најбрзо темпо во споредба со повеќето земји во регионот, што го зголемува притисокот на пазарот на работна сила. Од 1996 до 2005, зголемувањето на населението го надмина порастот на работната сила. Во апсолутна смисла, зголемувањето на работната сила е речиси еднакво на зголе-

мувањето на бројот на невработените. Меѓутоа, со глед на тоа дека податоците за миграцијата се многу лоши, овие резултати треба да се толкуваат претпазливо.

Пораст на населението (1997 – 2005)

Извор: APC попис

Движења на пазарот на труд

	промена помеѓу 1996 и 2005	
	во 000	%
Работоспособно население	172	12
Работна сила	80	10
Вработени	8	1
Невработени	72	29

Извор: APC попис

Д. Што може да се направи за намалување на невработеноста?

20. Секое долгорочно решение за проблемот на Македонија со невработеноста зависи од зголемувањето на економскиот раст. Само перманентен пресврт во растот ќе создаде услови за долгорочно вработување што е доволно да ја апсорбира растечката работна сила и да ја намали невработеноста. Меѓутоа, што се однесува до структурата на невработеноста – главно долгорочна и неквалификувана – природната стапка на невработеност ќе остане висока на среден рок. Исто така, може да помине одредено време додека порастот на БДП да доведе до забележлив пораст на вработеноста во поглед на сеуште високата скриена невработеност. Ова го истакнуваат најновите случувања, при што по неколку години релативно задоволителен пораст на БДП, невработеноста конечно почна да се намалува во 2005 година.

21. Владата треба да создаде поттика за активностите во формалниот сектор. Зајакнувањето на условите за вработување во формалниот сектор ќе ја зголеми ефикасноста на пазарот на работна сила и ќе создаде простор за намалување на даноците и

подобрување на јавните услуги. Исто така, тие ќе им бидат од корист на странските инвеститори кои креираат вработеност, кои, како надворешни лица, обично повеќе зависат од условите во формалната економија. Особено треба да се разгледаат следниве мерки:

- Спроведување на реформата во судството е клучна за враќање на економската активност во формалниот сектор. Градењето на ефикасни судски институции бара реалокација на персонал и ресурси.
- Намалувањето на даноците на плати би можело да се финансира со зголемување на стапката на ДДВ. Бидејќи стапката на ДДВ е нешто пониска отколку во другите земји во регионот, повисоките приходи од ДДВ би можеле да се употребат за намалување на даночното оптоварување на платите. Макроекономските ефекти на оданочување на потрошувачката и оданочување на платите се идентични, но со оглед на тоа дека ДДВ се наплатува индиректно, постои поголема веројатност да се опфати барем дел од додадената вредност во сивата економија.
- Планираната интеграција на наплатата на персоналниот данок на доход и социјалните придонеси до 2008 година ќе доведе до намалување на административното оптоварување за формалниот сектор. Бидејќи поедноставувањето на наплатата на социјалните придонеси и ПДД ќе ослободи ресурси за спроведување и контрола, оваа мерка ќе обезбеди финансиски средства за намалување на даноците на плати. Исто така, тоа е предуслов за укинување на минималните социјални придонеси кои сега ја насочуваат вработеноста на одредено време во неформалниот сектор.
- Владата треба да ја зајакне ревизијата и инспекцијата, вклучувајќи го и трудовиот инспекторат. Со голед на тоа дека фирмите изразија загриженост дека инспекцијата и ревизијата честопати подлежат на корупција, владата треба да преземе мерки за зајакнување на раководењето со тие институции со цел компаниите од сивата економија повеќе да не ги поткупуваат инспекторите.
- мерките за намалување на бирократијата треба да се забрзаат. Владата веќе направи напори за намалување на бирократијата, вклучувајќи го едношалтерскиот систем за регистрирање фирми. Меѓутоа, напредокот во укинувањето на голем број дозволи е бавен и треба да се забрза. Со оглед на тоа дека МСП страдаат најмногу од бирократијата и корупцијата што е поврзана со неа, тие особено ќе имаат корист од оваа мерка.

22. Субвенциите и даночните олеснувања и ослободувања за инвестициите не се доволни инструменти за привлекување странски директни инвестиции. Важноста на странските инвестиции за раст и вработување не треба да ја спречат владата да продолжи со плановите за укинување на инвестициските шеми со кои се поткопува даночната основа на данокот на добивка и се создава простор за даночна евазија. Сегашните практики на обезбедување субвенционирани земјиште за странските инвеститори се нетранспарентни и носат големи фискални трошоци, но имаат само мала улога во привлекувањето на инвестиции.

Секое долгорочно решение за проблемот на Македонија со невработеноста зависи од зголемувањето на економскиот раст. Само перманентен пресврт во растот ќе создаде услови за долгорочно вработување што е доволно да ја апсорбира растечката работна сила и да ја намали невработеноста

23. Со цел да се создадат услови со кои се олеснува преточувањето на порастот на БДП во пораст на вработеноста, владата треба да размисли за институционални промени на пазарот на работна сила во следниве области:

- Обезбедувањето здравствено осигурување за невработените треба да биде раздвоено од регистрирањето. Владата има неколку опции за реформа. На пример, сегашниот систем кој се базира на осигурување треба да се замени со систем на основна здравствена заштита за сите граѓани, која ќе се финансира со даночните приходи. Со тоа ќе се намали даночното оптоварување на платите, ќе се ослободат ресурси во Агенцијата за вработување за посредување при вработување и ќе се обезбедат основни здравствени услуги за сите граѓани. Алтернативно, доколку владата сака да го задржи системот базиран на осигурување, бесплатното здравствено осигурување не треба да се дава автоматски за сите невработени, туку да се ограничи на домаќинствата со ниски приходи, откако ќе истече правото на бенефиции во случај на невработеност.
- Програмите за јавни работи треба да се користат за раздвојување на невработените од работниците во сивата економија. Исто така, тие може да се користат како инструмент за проверка на правото за добивање бенефиции во случај на невработеност.

● Бенефициите за осигурување во случај на невработеност може да се намалат. Генерално, постои поддршка во литературата дека бенефициите се важни за наоѓање работа – стапките на излегување од бенефициите во случај на невработеност имаат тенденција на зголемување како што се приближува времето кога правото на бенефиции истекува. Меѓутоа, не постојат големи докази во врска со големината на влијанието (Фредриксон, Хомлунд, 2003). Во врска со неизвесноста за ефектите, мал број на корисници на бенефиции во случај на невработеност и конзистентноста со нивото на бенефициите за невработеност во регионот, треба да се размисли за умерено намалување на траењето на периодот на добивање бенефиции во случај на невработеност. Алтернативно, владата треба да размисли за постепено намалување на бенефициите во текот на периодот на невработеност. Оваа реформа треба да биде дополнета со реформа на социјалните придонеси така што невработените кои се под одредено ниво на доход да добиваат основни бенефиции.

24. Владата треба да развие сеопфатна стратегија за зголемување на образованието. За една мала земја без излез на море како што е Македонија, со малку природни ресурси, добро обучената работна сила е главно средство за привлекување на инвес-

тиции и за зголемување на доходот по жител на долг рок. Според тоа, владата треба да даде приоритет на зголемувањето на квалитетот на системот на образование и обезбедување стимули за обука. Тековниот Преглед на јавните расходи на Светска банка ќе претставува можност за идентификување на слабостите во системот на образование и развивање стратегијата за реформи.

Ѓ. Заклучок

25. Голем број различни фактори се причина за високата стапка на невработеност во Македонија. Според тоа, политиките за намалување на невработеноста треба да бидат широко базирани, вклучувајќи политики ориентирани кон развој, поттикнување на активноста во формалната економија и мерки за зајакнување на институционалната рамка на пазарот на работна сила. Дobar почеток е направен со умерено закрепнување на стапките на раст во 2004 година, реформата на пазарот на работна сила, и мерките за ослободување ресурси за таргетирана активна политика на пазарот на работна сила. Областите што не беа во центарот на вниманието на владата вклучуваат реформа на системот на образование, високите трошоци за плати и координација на бенефициите во случај на невработеност со социјалниот систем.

1) Подготвил: Кристина Дитрих. Би сакала да се заблагодарам на Кристина Чептеа, асистент за истражување во ММФ и Ајрија Чаушовска, Државен завод за статистика на Република Македонија, за нивната помош во собирањето податоци. Исто така, за овој труд добив корисни коментари од Марк Грифитс, Александар Пивоварски и Никица Мојсовска.

СУПЕРВИЗИЈА НА ОСИГУРУВАЊЕ - КОН СОЗДАВАЊЕ НА СТАБИЛЕН И РАЗВИЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ПАЗАР

За да еден супервизорски систем биде во целост ефективен потребно да се спроведат основните осигурителни принципи на Меѓународната асоцијација на осигурителни супервизори (IAIS), кои служат како основна референца на осигурителните супервизори во сите јурисдикции. По потреба тие сенадоградуваат со останати мерки кои се креираат да одговорат на посебните услови и ризици што постојат во одделни јурисдикции

Коста Спасески

Коста Спасески, роден на 03.06.1977, дипломирал на Економскиот факултет во Скопје, насока Финансиско-сметководствен менаџмент. Во моментот е на постдипломски студии по Монетарна економија. Во Министерството за финансии работи од 2002 година. Како вработен во Одделението за систем на осигурување активно учествува во изготвувањето на Законот за задолжително осигурување во сообраќајот; обработка на барањата за издавање на дозволи за вршење на работи на осигурување, осигурителни брокерски работи, и согласности согласно со Законот за супервизија на осигурување; учествува во одговарањето на прашањата на Европската комисија во процесот на приближување на македонското законодавство кон законодавството на ЕУ, во областа на осигурувањето. Во моментот работи како Раководител на Одделението за супервизија на осигурување, и активно учествува во тековната реформа на институционално зајакнување на осигурителната супервизорска функција. Има посетено повеќе обуки, семинари, работилници поврзани со прашања на системот и супервизијата на осигурувањето.

Во услови на брз развој на финансиските пазари во светот и зголемување на понудата и побарувачката на финансиски инструменти од најразвиените па се до најмалку развиените и пазарите во развој, значајно место и улога имаат осигурителните производи.

Осигурителната индустрија обезбедува различни видови на покривање за скоро секаков вид на ризик и неочекувана штета што може да ја претрпи било физичко или правно лице. Од друга страна осигурителните компании постојано акумулираат средства што претставуваат значаен дел од структурните вложувања во една земја. Осигурувањето на живот е дел од системот на социјална заштита. Сопствениците на полиси и осигурениците се потпираат на сигурноста на нивните осигурителни компании и веруваат дека истите ќе бидат во состојба да ги исполнат нивните обврски во еден значаен временски јаз што постои помеѓу плаќањето на премии и добивањето на надомест. Имајќи ја пред-

вид оваа состојба, не е чудно што скоро во сите земји во светот постои државна супервизија на приватниот осигурителен сектор. Заедничката цел на осигурителната супервизија насекаде е заштита на сопственикот на полисата, осигуреникот, корисникот на договор за осигурување како и на трето лице кое би можело да има право на директен надомест на штета од осигурувачот, според некои договори за осигурување, преку обезбедување дека секоја осигу-

Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии

рителна компанија е во состојба да ги исполни обврските во секое време.

За да еден супервизорски систем биде во целост ефективен потребно да се спроведат основните осигурителни принципи на Меѓународната асоцијација на осигурителни супервизори (IAIS). Осигурителните супервизори треба да ги применат овие принципи на сите осигурувачи на територијата за која се надлежни според законот. Основните осигурителни принципи служат како основна референца на осигурителните супервизори во сите јурисдикции*. По потреба тие се надоградуваат со останати мерки кои се креираат да одговорат на посебните услови и ризици што постојат во одделни јурисдикции. Тие се користат да им помогнат на земјите да ја зацврстат својата регулаторна и супервизорска рамка.

заштита и финансиски извори да ги извршува своите функции и да ги спроведува законски дадените надлежности, да утврди јасни, транспарентни и конзистентни регулаторни и супервизорски постапки, јасно да ја одреди одговорноста за процесот на донесување на одлуки и, да вработи, обучи и одржува доволно кадар со високи професионални стандарди кои ќе се придржуваат на соодветните стандарди на доверба.

2. Лиценцирање и промени во контролата

Компаниите кои сакаат да вршат работи на осигурување на домашниот пазар на осигурување треба да бидат лиценцирани. Доколку осигурителниот супервизор има надлежност да издава дозволи, тој треба: при издавањето на дозвола, да изврши проценка на соодветноста на сопствениците, директорите, и/или повисоките менаџери, како и на содржината на планот за работа, кој може да вклучи планирани финансиски извештаи, планиран план на промени на капиталот и на маргината на солвентност; при издавањето на дозвола за влез на домашниот пазар од странски осигурувач, да го прифати мислењето на осигурителниот супервизор од јурисдикцијата на неговото седиште, доколку правилата за прудентно работење во двете јурисдикции се во голема мерка усогласени.

Промените во контролата над компаниите што добиле дозвола во јурисдикцијата се под постојан надзор на осигурителниот супервизор. Осигурителниот супервизор воспоставува јасни барања кои треба да се исполнат кога се случуваат промени во контролата. Овие можат да бидат исти, или слични, со оние што се применуваат кога се издава дозвола. Особено, осигурителниот супервизор бара од купувачот или од осигурителната компанија да обезбеди известување за промените во контролата и да бара согласност за предложените промени; и да воспостави критериуми за процена на соодветноста на промените, што може да вклучи процена на соодветноста на новите сопственици како и на новиот менаџмент и орган на управување, доколку има промени, и издржливоста на новиот план за работа, доколку истиот е променет.

3. Корпоративно управување

Секоја јурисдикција е пожелно да воспостави стандарди кои се однесуваат на корпоративното управување. Доколку осигурителниот супервизор е одговорен да воспостави посебни барања во врска со корпоративното управување, овие барања треба да се однесуваат на следново: улогата и одговорноста на органот на управување; степенот до кој се прифаќа

Компаниите кои сакаат да вршат работи на осигурување на домашниот пазар на осигурување треба да бидат лиценцирани. Доколку осигурителниот супервизор има надлежност да издава дозволи, тој треба: при издавањето на дозвола, да изврши проценка на соодветноста на сопствениците, како и на содржината на планот за работа; при издавањето на дозвола за влез на домашниот пазар од странски осигурувач, да го прифати мислењето на осигурителниот супервизор од јурисдикцијата на неговото седиште

Од секој осигурителен супервизор примарно се очекува да ги штити сопствениците на полиси и да промовира сигурен и ефикасен пазар преку обезбедување дека компаниите работат согласно со законите и останатата регулатива која се однесува на работите на осигурување. Осигурителниот супервизор интервенира кога е потребно, користејќи ги надлежностите кои му се дадени по сила на закон. При исполнување на оваа цел осигурителниот супервизор ги следи следниве клучни принципи:

1. Организација на осигурителниот супервизор

Начинот на организациона поставеност треба да биде таков што ќе може да ја исполни основната задача, т.е. да одржува ефикасен, објективен, сигурен и стабилен пазар на осигурување во интерес и заштита на сопствениците на полиси. Особено, осигурителниот супервизор треба да биде оперативен независен и одговорен во спроведувањето на неговите функции и надлежности, да поседува соодветна моќ, законска

* Под јурисдикција се подразбира земја, држава, провинција или останата територија на која според правниот поредок се применува локален закон за осигурување според кој се основа и работи осигурителна компанија

странската супервизија за компаниите кои се лиценцирани во друга јурисдикција; и разликата помеѓу стандардите кои треба да се исполнат од компаниите кои се основани во неговата јурисдикција и работењето на филијалите на компаниите кои се основани во друга јурисдикција.

4. Внатрешна контрола

Осигурителниот супервизор врши проверка на системот на внатрешна контрола кој мора да го воспостават менаџерите и органот на управување, и доколку е потребно бараат подобрување на системот на контролите; и бараат од органот на управување да воспостави соодветна рамка на надзор на прудентното работење, како на пример преку утврдување на стандарди за осигурените ризици и утврдување на квалитативни и квантитативни стандарди за вложувања и управување со ликвидноста.

5. Принципи на прудентност во работењето

По природата на нивното работење, осигурителните компании се изложени на ризици. Тие треба да ги исполнат воспоставените прудентни стандарди со цел да го ограничат, односно да управуваат со ризикот кој го задржуваат кај себе. При утврдувањето на посебните барања осигурителниот супервизор зема предвид дали стандардите кои се применуваат на компаниите кои се основани во јурисдикцијата треба да се разликуваат од оние кои се применуваат на филијалите на компаниите кои се основани во друга јурисдикција.

Средства

Треба да се воспостават стандарди кои се однесуваат на средствата на компаниите кои имаат дозвола за работа во јурисдикцијата. Доколку е во надлежност на осигурителните супервизори да ги воспостават стандардите, овие треба да се применуваат на износот на средства кој треба да биде најмалку еднаков на вкупните технички резерви, и треба да опфатат: а) диверзификација според вид; б) ограничувања на дозволени вложувања во финансиски инструменти, имот, и побарувања, доколку постојат; в) основите за вреднување на средствата кои се вклучени во финансиските извештаи; г) одржување на средствата; д) соодветно вложување во средства според видот и рочноста на обврските, и е) одржување на ликвидност.

Обврски

Осигурителните супервизори воспоставуваат стандарди кои се однесуваат на обврските на компаниите кои добиле дозвола да работат во јурисдикцијата.

При развивањето на стандардите, осигурителниот супервизор треба да земе предвид: а) што ќе биде вклучено како обврска на компанијата, на пример, настанати, но неисплатени штети, настанати, но не-пријавени штети, останати обврски, обврски за кои се води судски спор, однапред наплатени премии, како и резервите за обврски по полиси или технички резерви кои можат да се издвојат од актуар; б) стандардите за издвојување на обврски по полиси или технички резерви; и в) износот на побарување кое се дозволува како намалување на обврските за износите кои се очекува да се наплатат од учеството на делот даден во реосигурување, издвојувајќи резерва за можноста од ненаплативост.

Капитална адекватност и солвентност

За компаниите кои добиле дозвола за работа во јурисдикцијата или пак имаат поднесено барање за добивање на дозвола, треба да се постават јасно дефинирани барања кои се однесуваат на капиталот на компанијата, како и за минималното ниво на капитал или нивото на депозит што треба да го одржуваат во работењето. Барањата за капитална адекватност треба да бидат одраз на големината, комплексноста, и деловните ризици на компанијата во јурисдикцијата.

Деривативи и вонбилансни ставки

Осигурителниот супервизор треба да има овластување да воспостави барања кои се однесуваат на употребата на финансиски инструменти кои не можат да бидат дел од финансискиот извештај на компанија која добила дозвола за работа во јурисдикцијата. При утврдувањето на овие барања, осигурителниот супервизор треба да предвиди: а) ограничувања во употребата на деривативи и останати вонбилансни ставки; б) барања за обелоденување на деривативи и останати вонбилансни ставки; и в) воспоставување на соодветни внатрешни контроли и следење на состојбата на деривативите.

Реосигурување

Осигурителните компании го користат реосигурувањето како начин на управување со ризиците. Осигурителниот супервизор мора да биде способен да изврши проверка на реосигурителните договори, да изврши проценка на степенот на доверба на кои се потпираат преку овие договори и да ја утврди соодветноста на ваквите договори. Осигурителните компании треба да извршат проценка на финансиската состојба на нивните реосигурувачи при утврдувањето на соодветно ниво на изложеност кон нив.

Осигурителниот супервизор утврдува посебни барања кои се однесуваат на договорите за реосигурување или на реосигурителните компании кои треба да

го земат следново: а) износот на преземените побарувања за пренесениот дел во реосигурување. Износот на преземените побарувања треба да ги одразуваат проценките за крајната наплативост по основ на учеството на реосигурувањето во надоместот на штети и може да ја земе предвид контролата на супервизорот на реосигурувачот, и б) степенот на доверба во осигурителниот супервизор кој врши супервизија на работењето на реосигурувачот кој е основан во друга јурисдикција.

6. Контрола на работењето на пазарот

Осигурителниот супервизор треба во секое време да обезбеди дека осигурувачите и посредниците во осигурувањето поседуваат потребно знаење, стручност и интегритет во работењето со нивните клиенти.

Осигурителниот супервизор врши проверка на системот на внатрешна контрола кој мора да го воспостават менаџерите и органот на управување, и доколку е потребно бараат подобрување на системот на контролите

Осигурувачите и посредниците мора: а) во секое време да се однесуваат чесно и искрено; б) во работењето да се однесуваат стручно, внимателно и да бидат посветени на работата; в) да управуваат со работењето и да го организираат работењето доволно прудентно; г) да ги задоволат целосно потребите за информираност на нивните клиенти и да бидат објективни во работењето со нив; д) пред да склучат договор со нивните клиенти или да им дадат совет, да побараат од нив информации кои е разумно да се очекува дека треба да бидат побарани; е) да избегнуваат конфликт на интереси; ж) да отворено да соработуваат со нивните регулатори; з) да поддржуваат систем на обработка и постапување по жалби; и 3) да го организираат и контролираат работењето ефективно.

7. Вонтеренска и теренска супервизија

Вонтеренска супервизија - следење на финансиското известување

Од особена важност за осигурителниот супервизор е да ги добие информациите кои му се потребни за да формира правилно мислење за финансиската сила на работењето на секоја осигурителна компанија во неговата јурисдикција. Потребните информации за спроведување на овој надзор и анализи се добиваат од финансиските и статистичките извештаи кои се доставуваат на редовна основа, поддржани од информации кои се добиваат по пат на посебни барања

за доставување на податоци, спроведување на теренски супервизии и комуникација со актуари и надворешни ревизори.

Треба да се воспостави процес на: а) утврдување на обемот и периодот на доставување на извештаите од сите компании кои добиле дозвола во јурисдикцијата, вклучувајќи ги тука финансиските извештаи, статистичките извештаи, актуарските извештаи и останати информации; б) утврдување на сметководствените барања за изготвување на финансиските извештаи во јурисдикцијата; в) обезбедување дека надворешните ревизии на осигурителните компании кои работат во јурисдикцијата се прифатливи; и г) утврдување на стандардите кои се користат за издвојувањето на технички резерви или на обврски по основ на договорите за осигурување и останати обврски од работењето а кои се искажуваат во финансиските извештаи.

При ова треба да се прави разлика: а) помеѓу стандардите кои се применуваат на извештаи и пресметки кои се изготвуваат за обелоденување на сопствениците на полиси и инвеститорите, и оние кои се изготвуваат на барање на осигурителниот супервизор, и б) помеѓу финансиските извештаи и пресметки кои се изготвуваат за компаниите основани во јурисдикцијата, и работењето на филијалите на компании кои се основани во друга јурисдикција.

Теренска супервизија

Осигурителниот супервизор треба: а) да спроведува теренска супервизија на работењето на компанијата, која вклучува инспекција на сметководството, книжењата, состојбата на сметките, и останатата документација за работењето. Оваа супервизија може да биде ограничена само за работењето на компанијата на територијата на јурисдикцијата или, во согласност со склучен договор со соодветните супервизорски органи, да опфати и други јурисдикции во кои работи компанијата; и б) да бара и добива било каква информација од компаниите кои добиле дозвола за работа во јурисдикцијата, било да станува збор за информации кои се бараат од една компанија или пак од сите компании.

8. Казни

Осигурителниот супервизор мора да има моќ да изрече казни мерки доколку се утврдат незаконности во работењето на компаниите кои добиле дозвола. Осигурителниот супервизор мора да има на располагање опсег на мерки со цел да изрече соодветни казни за утврдените незаконности. Законите треба јасно да им доделат надлежност на супервизорите кои меѓу другото вклучуваат: а) право да го ограничат вршењето на работи на осигурување на ком-

панијата, на пример, преку одземање на дозволата да склучува нови договори или стекнувања на акции во други субјекти; б) право да изречат наредба на компанијата да престане да применува политики или постапки кои се спротивни на финансиски здравото и стабилно работење, или да превземе мерки да го спречи ваквото финансиски нестабилно и несигурно работење; и в) можноста да изрече останати казни мерки на компанијата или нејзиното работење во јурисдикцијата, на пример, преку одземање на дозволата за работа или изрекување на мерки за усогласување со законот доколку компанијата не работи согласно законот за осигурување во јурисдикцијата.

9. Вршење на прекугранични работи на осигурување

Осигурителните компании се повеќе стануваат интернационални по обемот, основајќи филијали и подружници и надвор од нивните домашни јурисдикции а понекогаш и вршејќи прекугранични работи на осигурување единствено преку директно обезбедување на услуги. Осигурителниот супервизор треба да обезбеди дека: а) ниту едно странско правно лице кое врши работи на осигурување на територијата на јурисдикцијата-домаќин не е супервизирано; б) сите регистрирани осигурувачи кои припаѓаат на меѓународни осигурителни групи и меѓународни осигурувачи се предмет на ефективна супервизија; в) основањето на прекугранично осигурување подлежи на претходно известување помеѓу супервизорските органи на земјата домаќин и домашната земја; и г) странските осигурувачи кои директно вршат прекугранични работи на осигурување се предмет на ефективна супервизија.

10. Координација, соработка и доверба

Координација и соработка

Се повеќе е присутна зголемената соработка меѓу осигурителните супервизори со цел да се зголеми свесноста и обезбеди потврда дека една осигурителна компанија врши работи на осигурување во повеќе од една јурисдикција или директно или преку посебно правно лице.

Со цел да се споделат соодветни информации со останатите супервизори потребно е да се воспостави адекватна и ефективна комуникација и истата да се одржува и пројабочува.

При воспоставувањето и имплементацијата на правната рамка, треба да се има предвид дали осигурителниот супервизор: а) е способен да склучи договор или да соработува со било кој супервизорски ор-

ган како во друга јурисдикција така и со органите од останатите сектори од финансиската индустрија (т.е. осигурување, банкарство или хартии од вредност) со цел да споделува информации или на друг начин да соработува; б) е овластен да споделува информации, или на друг начин да соработува со осигурителен супервизор од друга јурисдикција. Ова е ограничено и го применуваат оние осигурителни супервизори кои се договориле, и кои имаат законска основа, да ги чуваат и обработуваат информациите како доверливи; в) треба да биде информиран за утврдените факти од истрагата во случаи кога надлежноста да спроведува истраги за измами, перење на пари, и останати вакви незаконски активности е на органот кој не спроведува супервизија на осигурувањето; и г) има законско овластување да утврдува кои видови на информации и според кои основи информациите добиени од осигурителниот супервизор можат да се споделуваат.

Оние јурисдикции кои сеуште забрануваат доверливите информации да бидат споделени за супервизорски цели со останати јурисдикции, и јурисдикциите во кои добиените информации од странски осигурителен супервизор не можат да се чуваат како доверливи, се под постојан притисок да извршат повторна проверка и измена на нивните законски барања

Доверба

Сите осигурителни супервизори подлежат на законска обврска да ги чуваат како деловна тајна сите информации со кои се стекнале во извршувањето на своите надлежности, вклучувајќи ги и оние со кои се стекнале при вршењето на теренската супервизија.

Осигурителниот супервизор е должен да ги чува како доверливи сите информации до кои дошол од други осигурителни супервизори, освен доколку се бара според закон да ги објави или во случај кога осигурителниот супервизор кој ја доставил информацијата дава дозвола за нејзино објавување.

Оние јурисдикции кои сеуште забрануваат доверливите информации да бидат споделени за супервизорски цели со останати јурисдикции, и јурисдикциите во кои добиените информации од странски осигурителен супервизор не можат да се чуваат како доверливи, се под постојан притисок да извршат повторна проверка и измена на нивните законски барања.

УПРАВУВАЊЕ СО ЈАВЕН ДОЛГ И РИЗИЦИ

Оптималната структура на јавниот долг се утврдува со стратегија за управување со долгот со која на среден рок се утврдува политиката на задолжување на државата, и чии цели ќе бидат усогласени со целите на монетарната и фискалната политика на државата. Освен тоа, се дефинираат и ризиците на кои е изложено портфолиото на долгот и мерките кои треба да се преземат за ублажување на ефектите ризиците

Рената Давиткова

Рената Давиткова е родена во 1978 година. Дипломирала во 2000 год. на Економски факултет во Скопје, отсек Деловна – бизнис економија, насока Надворешна трговија. Своето образование го продолжува на истиот факултет каде запишува постдипломски студии од областа Надворешен промет. Во моментот го изработува магистерскиот труд на тема „Улогата на кластерите во подобрување на извозните можности на Република Македонија“ под менторство на проф. д-р Владимир Петковски. Во Министерството за финансии работи од март 2001 година, и тоа како помолад соработник во Одделение за управување со јавен долг, кое беше составен дел од Сектор Трезор. Со формирањето на Секторот за управување со јавен долг, беше назначена за раководител на Одделението за евиденција, следење и сервисирање на обврските по основ на јавниот долг. Има посетувано повеќе домашни и меѓународни обуки и семинари од областа на јавните финансии, управување со јавниот долг, финансиски ризици, проектен менаџмент, конкурентност. Во 2005 година беше стипендист на Владата на Република Франција за обука за државни службеници во Високата школа за јавна администрација – ЕНА. Одлично зборува англиски јазик, а солидно германски и руски јазик.

Вовед

Управувањето со јавен долг претставува процес кој има за цел да обезбеди финансирање на потребите и финансиските обврски на државата со најнизок можен трошок и одржливо ниво на ризик на среден и долг рок. Една од најбитните улоги на управувањето со јавниот долг е да се идентификуваат ризиците на кои е изложено должничкото портфолио, да се оцени нивната големина, и да се развие соодветна стратегија со која ќе се утврдат оптималните односи на размена меѓу очекуваните трошоци и ризици на должничкото портфолио.

Имено, јавниот долг на државата ги содржи внатрешниот и надворешниот долг на јавниот сектор на државата. Портфолиото на јавниот долг вообичаено е најголемото финансиско портфолио на една држава и е изложено на голем број финансиски ризици кои можат да предизвикаат финансиска криза и нестабилност. Освен тоа, и големината на обврските кои произлегуваат од долгот на јавниот сектор се често неизвесни од причина што се детерминирани и завис-

ни од идните движења на економските варијабли, како и од идните политички одлуки. Оттука, неопходно е да се дефинира оптимална структура на јавниот долг која ќе им овозможи на креаторите на економската политика да ја редуцираат изложеност на долгот на финансиските ризици по пат на воспоставување на квалитативни и квантитативни критериуми за валутната, рочната и каматната структура на долгот.

Оптималната структура на јавниот долг се утврдува со стратегија за управување со долгот со која на среден рок се утврдува политиката на задолжување на државата, и чии цели ќе бидат усогласени со целите на монетарната и фискалната политика на државата.

“Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии

Освен тоа, со стратегијата потребно е да се дефинираат и ризиците на кои е изложено портфолиото на долгот, заедно со мерките кои треба да се преземат за ублажување на ефектите од овие ризици. Имплементацијата на стратегијата за управување со јавен долг подразбира утврдување оптимален однос меѓу трошоците и другите цели од една и изложувањето на ризици од друга страна.

Видови ризици на кое е изложен јавниот долг

Утврдувањето и спроведувањето на стратегијата за управување со јавен долг подразбира соочување со многубројни дилеми и опции во однос на целите и прифатливото ниво на ризик. Најчестите ризици кои се среќаваат во управувањето со јавниот долг се:

Пазарниот ризик кој произлегува од изложеноста на финансиските обврски поврзани со долгот на промени на економските варијабли, особено промената на каматните стапки на домашниот и на меѓународниот пазар на капитал и на движењето на девизните курсеви. Оттука пазарниот ризик во себе ги опфаќа:

Ризик од промена на девизниот курс – ризик каде вредноста на долгот може да порасне како последица на промена на девизниот курс. Ризикот од промена на девизниот курс е поврзан со инструментите на јавниот долг деноминирани и порамнети во, или индексирани со странска валута. Надворешниот долг (или внатрешниот долг деноминиран во странска валута), е клучен ризик во земјите во развој со кој треба активно да се управува. Значајни промени на девизниот курс можат, во голема мера, да ги зголемат предвидените трошоци за отплати по јавниот долг, изразени во денари.

Ризик од промена на каматните стапки – произлегува од влијанието на промената на каматната стапка на пазарот врз портфолиото на долгот, каде зголемувањето на каматната стапка води до повисоки трошоци на позајмување. Соодветната комбинација меѓу фиксните и варијабилните каматни стапки овозможува диверзификација на каматниот ризик како и намалување на трошоците за сервисирање на долгот. Ризикот на каматната стапка е тесно поврзан со ризикот од рефинансирање бидејќи долгот доспева во иден период каде движењето на каматните стапки е непознато.

Пазарниот ризик е особено изразен кај оние портфолија каде најголем дел од долгот е деноминиран во странска валута и е со варијабилна каматна стапка. Промената на каматните стапки на домашните и на меѓународните пазари влијае врз трошоците на долгот на денот кога долгот со фиксна каматна стапка се рефинансира, или на денот кога каматата повторно се утврдува кај долгот со варијабилна каматна стапка. Оттука, краткорочниот долг со варијабилни

каматни стапки обично е со поголем ризик во споредба со долгорочниот долг со фиксни каматни стапки. Политиката на управување со јавен долг може да ги намали овие ризици со намалување на делот на долгот изразен во странска валута, и тоа преку трансакции за предвремена отплата на дел од таквиот долг, рефинансирање на дел од достасаниот надворешен долг со внатрешен долг и продолжување на рочноста на издадениот долг.

Ризик од рефинансирање – ризик кога постојниот долг треба да биде рефинансиран со дополнително издавање на нов долг, односно покривање на отплатите на веќе постојниот долг со ново задолжување. Ризикот од рефинансирање влијае на можноста за акумулирање на потребните средства за отплата на доспеаниот долг, како и на цената на финансирањето односно на висината на каматната стапка. Степенот на ризикот од рефинансирање е функција на временската распределеност и на висината на отплатите, и со него се управува преку обезбедување на соодветна динамика на достасување на обврските и недозволување поголеми износи да достасуваат одеднаш во еден временски период.

Јавниот долг на државата ги содржи внатрешниот и надворешниот долг на јавниот сектор на државата. Портфолиото на јавниот долг вообичаено е најголемото финансиско портфолио на една држава и е изложено на голем број финансиски ризици кои можат да предизвикаат финансиска криза и нестабилност

Ризикот од рефинансирање, или ризикот од потребно финансирање на отплатите по основ на долг се однесува на ризици поврзани со периодот на отплата на долг, расположивоста на финансиски средства за отплата на долгот и трошоците поврзани со новите задолжувања. Овој ризик е особено релевантен кога достасаниот долг е потребно да се рефинансира со дополнителна емисија на нов јавен долг, т.е. кога е потребно да се покријат отплатите на постојниот долг со ново задолжување.

Ризици во врска со обемот на јавниот долг – Нивото на јавниот долг се смета дека е одржливо доколку овозможува негово навремено сервисирање и рефинансирање на подолг период. Ова ниво зависи и од обемот на економијата на една земја. Оттаму, вообичаено применета мерка за нивото на долгот е неговата апсолутна вредност во однос на БДП. Одржливото ниво на јавен долг во однос на БДП зависи од многу фактори: нивото на економски развој, стапката

на економски раст, изложеноста на меѓународна економска нестабилност, домашната општествена и политичка стабилност, квалитетот на јавните институции, стапката на инфлација, каматните стапки, структурата на портфолиото на јавниот долг (според инструменти и субјекти), развојот на домашниот финансиски пазар и пристапот на меѓународните финансиски пазари. Колку е пониско општото ниво на развој на земјата, толку е повисок ризикот од пречки во навремена отплата на јавниот долг и неговото рефинансирање. Затоа, финансиските пазари бараат земјите во развој да имаат сукцесивно понизок сооднос меѓу јавниот долг и БДП и повисока стапка на принос од капитал за финансирање на јавниот долг отколку во развиените земји.

Ризикот од промена на девизниот курс е поврзан со инструментите на јавниот долг деноминирани и порамнети во, или индексирани со странска валута. Надворешниот долг (или внатрешниот долг деноминиран во странска валута), е клучен ризик во земјите во развој со кој треба активно да се управува

Ликвидносен ризик – ризик кој произлегува од неможноста да се продаде одредена актива, иако постои потреба истата да биде побрзо продадена. Ликвидносниот ризик е поврзан со можноста од синхронизирање на краткорочните обврски и трошоците. Целта на управувањето со ризикот од ликвидност на портфолиото е поседување на ликвидни средства во задоволителен обем за да може да се исплатат обврските кои доспеваат. Една од можностите за управување со ликвидносниот ризик се остварува преку политики кои наметнуваат обврска да се чува определен обем на средства од аспект на квантитет и квалитет. Главниот инструмент за управување со ликвидноста е државата да има ликвидни финансиски средства на сметките во Централната банка. Нивото на овие депозити гарантира безбедно финансирање на потребите на државата и го заштитува буџетот од финансиски кризи кои би го попречиле собирањето на средства преку задолжување на финансискиот пазар.

Управувањето со ликвидносниот ризик се состои од два вида активности:

- чување на безбедносна резерва на оптимално ниво – тоа може да се направи со подобрување на процесот на планирање и следење на ликвидноста на државниот буџет, изградба на соодветна инфраструктура и организациски решенија, вклучувајќи подобра проекција на готовинските текови и следење на сметките; и

- управување со ликвидните средства, што би генерирало буџетски приходи со цел да се воспостави рамнотежување на трошоците за одржување на конкретно, безбедно ниво на ликвидност.

Ризици поврзани со структурата на долгот – се тесно поврзани со сензитивноста на портфолиото на долгот. Доколку портфолиото на долгот се карактеризира со висока сензитивност, во тој случај и ризиците (ризик од каматна стапка, курсен ризик и ризик од ликвидност) кои влијаат врз структурата на долгот ќе бидат повисоки. Степенот на сензитивност на портфолиото на долгот зависи од очекувањата за насоката на движење на пазарот на капитал. Доколку на пазарот на капитал се очекуват позитивни движења, поефективно е структурата на портфолиото да биде посензитивна. Во спротивно, доколку очекувањата за движењето на пазарот на капитал се во негативна насока, тогаш сензитивноста на портфолиото треба да биде помала за да не се почувствуваат негативните ефекти од пазарот на капитал.

Кредитен ризик – ризик од неизвршување на обврските од страна на заемопримачите. Овој ризик е особено важен во случаите кога управувањето со јавниот долг вклучува управување со ликвидни средства. Исто така, ризикот може да биде релевантен во прифаќањето на понудите на аукциите на државни хартии од вредност, при издавањето на гаранции и склучувањето на договори за деривативи.

Оперативни ризици – ризици кои се однесуваат на луѓето, организационите шеми и систематизацијата, софтверот и електронскиот систем, работните процеси и надворешните случувања. Овие ризици вклучуваат: грешки во различни фази од извршувањето и евидентирањето на трансакциите, податоците и плаќањата; несоодветност или неизвршување на внатрешните контроли; законските ризици; природни катастрофи и други надворешни случувања кои влијаат врз деловната активност и континуитет. Тоа, исто така, вклучува и лошо управување, отсуство на супервизија и слаба одговорност и контрола.

Односи на размена меѓу трошоците и ризиците на кои е изложен долгот

Управувањето со ризиците се повеќе станува составен и многу значаен сегмент на стратешкото управување со долгот. Ова од причина што со примена на CaR (Cost-at-Risk) критериумите се овозможува дефинирање на оптималната структура на должничкото портфолио, заштитувајќи ја на тој начин фискалната позиција на Владата.

Иако во теоријата се среќаваат неколку основни принципи за цврсто и прудентно управување со ризи-

кот, сепак во практиката се среќаваат повеќе различни пристапи во оценувањето и управувањето со ризикот на долгот. Кој пристап ќе биде избран ќе зависи од специфичните околности кои владеат во земјата, како што се макроекономската ситуација и развојот на домашниот пазар на долг, како и големината и структурата на долгот.

Генерално, управувањето со ризикот овозможува да се утврдат односите на размена меѓу очекуваните трошоци и ризикот на кој е изложено должничкото портфолио.

Трошоците за сервисирање на долгот вклучуваат две компоненти: (1) **Реални финансиски трошоци**, кои се однесуваат на трошоците за сервисирање на долгот на среден и долг рок; и (2) **Потенцијални трошоци** кои може да настанат како резултат на реални економски загуби и финансиски кризи во случаи кога владата не може да го рефинансира својот долг, или доколку не може да го сервисира истиот.

Проекцијата на трошоците за сервисирање на долгот се прави врз основа на претпоставка на идните движења на каматните стапки и девизниот курс, како и идните потреби за задолжување. Притоа, очекуваните трошоци можат да се оценуваат на два начина:

1. проектираното финансиско влијание на владиниот буџет или други мерки од нивната фискална позиција, како и
2. можни реални трошоци доколку проектираното сервисирање на долгот е потенцијално неодржливо од аспект на неговото влијание на идните даночни стапки или владини програми, или доколку постои можност за неплаќање на одредени обврски.

Проценката на ризиците најчесто се врши со примена на таканаречни стрес тестови со кои се испитува влијанието и ефектите на различни економски и финансиски шокови на кои економијата е потенцијално изложена врз должничкото портфолио на државата. Ваквата проценка најчесто се остварува со примена на финансиски модели кои може да бидат едноставни, но и многу сложени модели кои во себе вклучуваат високо софистицирани статистички и симулациони техники. Во основа, моделите кои се употребуваат треба да го овозможат:

- Проекција на очекуваните трошоци за сервисирање на долгот на среден и долг рок, врз основа на претпоставка на факторите кои влијаат на способноста за сервисирање на долгот, како што се: новите потреби за финансирање, рочниот профил на состојбата на долгот, карактеристиките на каматните стапки и валутата на новото задолжување, прет-

поставка за идните движења на каматните стапки и девизниот курс, и однесувањето на соодветните нефинансиски варијабли (пр. цените на стоките за одредени земји);

- Креирање на „должнички профил“, кој ќе ги содржи клучните ризични индикатори на постојното и проектираното должничко портфолио во текот на проектираниот период;
- Пресметка на ризик на идните трошоци за сервисирање на долгот од финансиски и реален аспект по пат на сумирање на резултатите од стрес тестовите кои се формулирани врз основа на економските и финансиските шокови на кои владата и економијата на државата најчесто се реално изложени. Ризиците најчесто се мерат преку потенцијалното зголемување на трошоците за сервисирање на долгот под претпоставка за настанување на одредени ризици во однос на очекуваните трошоци; и

Ризикот од рефинансирање влијае на можноста за акумулирање на потребните средства за отплата на доспеаниот долг, како и на цената на финансирањето односно на висината на каматната стапка. Степенот на ризикот од рефинансирање е функција на временската распределеност и на висината на отплатите

- Сумирање на трошоците и ризиците на алтернативните стратегии за управување со должничкото портфолио како основа за донесување на одлуки за идните алтернативи за финансирање.

Дали една стратегија за управување со долгот е прифатлива или не, во голема мера зависи од степенот на ризик кој владата е спремна да го прифати во управувањето со долгот. Овој ризик со текот на времето се менува и во голема мера зависи од големината на должничкото портфолио и осетливоста на економијата на економските и финансиските шокови. Во основа, колку е поголемо должничкото портфолио и осетливоста на економијата на економски шокови, толку е поголем и потенцијалниот ризик од загуби од финансиски кризи и неможност на државата навремено и редовно да ги сервисира обврските, во кој случај поголем акцент треба да се стави на редуцирање на ризикот, отколку на трошоците. Со цел намалување на ризикот, ваквата стратегија вклучува внимателен избор на идните одлуки кои се однесуваат на условите на задолжувањето, како што се рочноста, ва-

лутата на задолжување и каматната стапка, како и поставување на ригидни лимити за задолжување од страна на фискалната власт на државата. Последниот пристап може да претставува единствена опција за земјите кои имаат ограничен пристап до пазарни инструменти за задолжување, како што се земјите кои главно се потпираат на концесионалното финасирање од билатерални и мултилатерални кредитори.

Случајот на Република Македонија

Портфолиото на јавниот долг на Република Македонија кој во својата структура белжи значително учество на долг во странска валута (89% заклучно со 31.12.2005 година), како и долг со варијабилна каматна стапка (3% заклучно со 31.12.2005 година), во најголема мера е изложено на пазарните ризици, односно ризикот од промена на девизниот курс и промена на каматните стапки, како и ризикот од рефинансирање. Интензитетот на влијанието на овие ризици е детерминиран од неизвесноста на економскиот пораст на македонската економија, како и од шоките кои може да се случат во надворешното окружување.

Анализата содржи основно сценарио за движењето на долгот на општата влада во периодот од 2005 до 2010 година, кое се базира на среднорочните проекции на макроекономските индикатори, како и четири алтернативни сценарија со кои се тестира влијанието на промените на макроекономските и фискалните варијабли врз долгот на општата влада.

Сценаријата опфатени со анализата се:

Сценарио 1: Просечно ниво на историските податоци за реалните каматни стапки зголемено за две стандардни девијации

Сценарио 2: Просечно ниво на историските податоци за реалниот пораст БДП намален за две стандардни девијации во 2006 и 2007 година;

Сценарио 3: Просечно ниво на историските податоци за примарното салдо намалено за две стандардни девијации во 2006 и 2007 година;

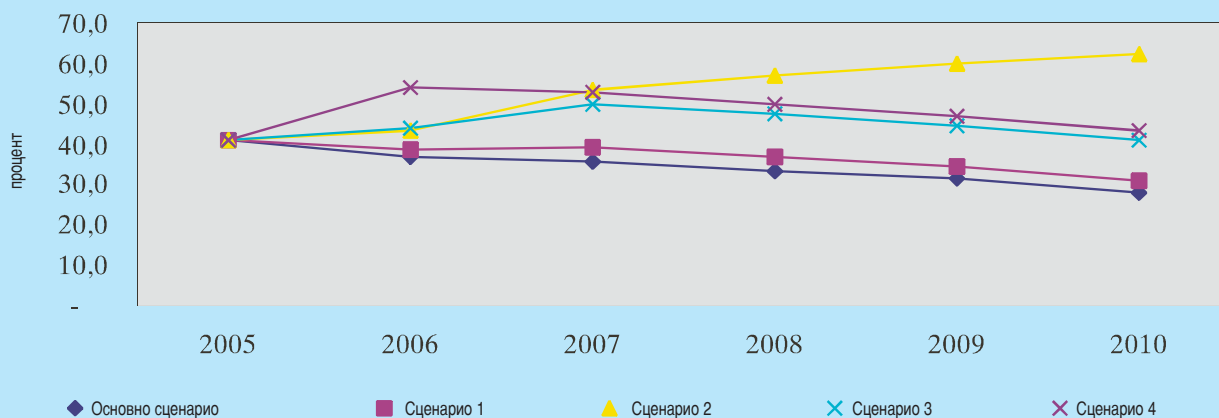
Сценарио 4: Депрецијација на денарот за 30% во 2005 година.

Резултатите од извршената анализа се прикажани во графикон број 1, од кој може да се констатира дека доколку макроекономските индикатори се реализираат како што се предвидува со основната макроекономска политика, нивото на долгот во однос на БДП во периодот од 2005 до 2010 година ќе се намалува, и во 2010 година ќе го достигне нивото од 30,9%. Од друга страна, анализата покажува дека најголемо влијание на порастот на долгот може да има доколку порастот на БДП не се оствари со интензитет предвиден со основната макроекономска политика. Имено, нискиот пораст на БДП може негативно да се одрази на перформансите на деловните субјекти кои во тој случај ќе остварат пониски приходи од очекуваните, што пак ќе предизвика пониска стапка на реализација на буџетските приходи. На овој начин постои можност дефицитот да се реализира на повисоко ниво од очекуваното, и истиот ќе треба да се финансира со

Резултатите од извршената анализа покажуваат дека доколку макроекономските индикатори се реализираат онака како што се предвидува, нивото на долгот во однос на БДП во периодот од 2005 до 2010 година ќе се намалува, и во 2010 година ќе го достигне нивото од 30,9%

Оттука, при утврдување на среднорочната политика на задолжување на државата за наредниот период направена е анализата на одржливоста на јавниот долг со која се оцени одржливост на сегашната структура на долгот на пазарните ризици, односно шокови.

Движење на долг/БДП според различни сценарија

Извор: Министерство за финансии и ММФ

ново задолжување, што ќе предизвика зголемување на долгот на повисоко ниво од очекуваното.

Исто така, за потребите на политиката за задолжување, беше изработена и усвоена тригодишна **Стратегија за периодот од 2006 до 2008** година со која се утврди основна рамка за сите идни задолжувања како и други операции кои се насочени кон оптимизирање на должничкото портфолио.

За потребите на стратегијата беше изработен и едноставен модел со кој беше направен обид да се дефинира оптимална структура на долгот кон кое на среден рок треба да се стреми државата. Со моделот се направи проекција на идните текови на отплатите на јавниот долг на алтернативни структури на должничкото портфолио (стратегии за задолжување) и се изврши проценка на односот меѓу трошоците и ризиците кои произлегуваат од тие структури под претпоставка од настанување на четири различни сценарија за движењето на основните макроекономски индикатори.

Како резултат на оваа анализа беше утврдена неопходноста од реструктурирање на должничкото портфолио во следниве насоки:

- Постепено зголемување на долгот со фиксни каматни стапки;
- Зголемување на делот од долгот деноминиран во денари;
- Зголемување на делот на долгот деноминиран во евра во структурата на долгот деноминиран во странска валута;
- Зголемување на учеството на внатрешниот долг со истовремено намалување на надворешното задолжување;
- Зголемување на делот на пазарните инструменти, со постепено намалување на заемите од официјалните кредитори;
- Продолжување на рочноста на јавниот долг;
- Обезбедување профил на непречени отплати;
- Искористување на можностите за предвремена отплата на јавниот долг онаму каде што е економски оправдано; и

- Рестриктивен пристап кон финансирање на јавните проекти со креирање на јавен долг или со издавање државни гаранции.

Во насока на остварување на ваква структура на должничкото портфолио, во стратегијата беа утврдени следниве мерки кои Министерството за финансии треба да ги преземе во наредниот период:

- Развој на примарниот пазар на државни хартии од вредност
 - воведување на примарните дилери;
 - воведување на неконкурентни понуди;
 - реализирање на проектот за емисија на државни записи за монетарни цели;
 - продолжување на рочноста на портфолиото на државни хартии од вредност;
 - организирање на маркетинг кампања со цел проширување на базата на инвеститори;
 - подобрување на електронскиот систем кој се користи за аукцирање;
- Развој на секундарниот пазар на државни хартии од вредност
 - зголемување на годишните нето емисии на државни хартии од вредност;
 - користење на репо операции од страна на НБРМ и на банките;
 - овозможување на користење на репо и тргување преку шалтер и за континуираните долгорочни државни хартии од вредност;
 - следење на активностите на банките на пазарот на државни хартии од вредност и евентуален избор на поддржувачи на секундарниот пазар (маркет мејкери); и
 - зголемување на транспарентноста на резултатите од тргувањето преку шалтер (ОТЦ)
- Водење активен дијалог со агенциите за изготвување кредитен рејтинг;
- Привлекување инвеститори и диверзификација на инвеститорска структура;
- Обезбедување на обединета евиденција во форма на регистар за јавен долг.

Користена литература:

- Greame Wheeler, Sound Practice in Government Debt Management
- Guidelines for public debt management: accompanying document and selected case studies, prepared by the Staffs of the International Monetary Fund and the World Bank
- Advances in Risk Management of Government Debt, OECD
- Стратегија за управување со јавен долг за периодот од 2006 до 2008 година, Министерство за финансии

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ул. „Даме Груев“ 14, 1000 Скопје,
Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280
Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

**ЗАМЕНИК
ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК**

Дејан Рунтевски
dejan.runtevski@finance.gov.mk

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР

Снежана Делевска
Љупка Миндошева

ТЕХНИЧКИ СОРАБОТНИК

Ѓултен Далиповска

ПЕЧАТИ

Трио Графика, Скопје

ТИРАЖ

500 примероци

ПРЕВОД

Жана Шокаровска
Маја Петровска

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА ПУБЛИКАЦИЈА,
ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9209
Билт. Минист. Финанс.
5/6–2006